

Konvergenční program

České republiky

duben 2024

Konvergenční program České republiky
duben 2024

Ministerstvo financí ČR
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: podatelna@mfcz.cz

ISSN 1804-798X (on-line)

Vychází 1× ročně, volná distribuce

Elektronický archiv:
<https://www.mfcz.cz/kopr>

Konvergenční program

České republiky

duben 2024

Obsah

Úvod a shrnutí	1
1 Záměry a cíle hospodářské politiky	2
1.1 Fiskální politika	2
1.2 Měnová politika	3
2 Makroekonomický scénář	5
2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady	5
2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář	5
2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance	8
3 Hospodaření sektoru vládních institucí	12
3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	12
3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí	15
3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice	17
3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu	17
4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti	22
4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR	22
4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce	23
4.3 Analýza citlivosti	24
4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy	24
5 Udržitelnost veřejných financí	27
5.1 Vládní strategie a provedené reformy	27
5.2 Fiskální dopady stárnutí populace	29
5.3 Analýza udržitelnosti	31
5.4 Záruky sektoru vládních institucí	31
6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí	36
6.1 Výhled daňové politiky	36
6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí	37
6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí	39
7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky	41
7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu	41
7.2 Posílení efektivnosti a transparentnosti veřejných financí	43
7.3 Rozpočtová politika	44
Přehled literatury a použitých zdrojů	45
Příloha: Konvergence	52
Slovníček pojmů	53

Konvergenční program je předkládaný na základě článku 121 Smlouvy o fungování Evropské unie a aktuálního znění nařízení Rady (ES) č. 1466/97 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Jako takový byl vypracován v souladu s platnými pravidly Hospodářského a finančního výboru Rady (EFC, 2017) a je konzistentní s Národním programem reforem České republiky (ÚV, 2024).

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon.....	10
Tabulka 2.2: Cenový vývoj	10
Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům	10
Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice	11
Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady	11
Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	19
Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu	19
Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2023–2027	20
Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik.....	20
Tabulka 3.5: Cyklický vývoj	20
Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí	21
Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice.....	21
Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR.....	25
Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře	26
Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí	34
Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR	34
Tabulka 5.3: Schválené záruky.....	35
Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí	40

Seznam grafů

Graf 1.1: Saldo veřejných financí	4
Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls.....	4
Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně	4
Graf 1.4: Spotřebitelské ceny	4
Graf 2.1: Vývoj HDP	9
Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce	9
Graf 2.3: Sektorové členění investic	9
Graf 2.4: Spotřeba domácností.....	9
Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech.....	9
Graf 2.6: Produkční mezera	9
Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita	9
Graf 2.8: Meziroční změna míry participace.....	9
Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí.....	18
Graf 3.2: Jednorázová opatření	18
Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	18
Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí	18
Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva.....	18
Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU	18
Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí.....	18
Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu	18
Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven	33
Graf 5.2: Projekce počtu obyvatel ČR	33
Graf 5.3: Demografická míra závislosti	33
Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení.....	33
Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře.....	33
Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře	33

Graf 5.7: Projekce výdajů.....	33
Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí	33
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění	40
Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň	52
Graf P.2: Komparativní cenová hladina	52
Graf P.3: Reálná produktivita práce.....	52
Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci.....	52

Seznam použitých zkratk

CZK	kódové označení české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU	Evropská unie (v rozsahu 27 členských zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
KP	Konvergenční program České republiky
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
p. a.	ročně
p. b.	procentní bod
p. m.	pro informaci
PPP	partnerství veřejného a soukromého sektoru (<i>public-private partnership</i>)
USD	kódové označení amerického dolaru

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není možný z logických důvodů.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 4. dubnu 2024 a fiskální data a politiky k 22. dubnu 2024. Notifikace deficitu a dluhu sektoru vládních institucí byla upřesněna a potvrzena Eurostatem dne 22. dubna 2024.

Poznámka

Publikované součtové údaje v tabulkách jsou v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Nepříznivé události v podobě pandemie následované ruskou invazí na Ukrajinu a související extrémní volatilita na trzích s energiemi vystavily společnost a ekonomiku vysoké zátěži. V roce 2020 Evropská komise poprvé v historii aktivovala všeobecnou únikovou klauzuli z pravidel Paktu o stabilitě a růstu, aby členské státy Evropské unie mohly flexibilně reagovat prostřednictvím fiskální politiky a tlumit dopady těchto šoků.

S polevujícími riziky a stabilizací na trzích dochází také ke změně v nastavení fiskálních politik v Unii – z ryze expanzivní v letech 2020–2022, přes neutrální pro rok 2023 až k restriktivní na léta 2024 a dále. Rovněž se mění akcent z rychlých a spíše plošných řešení na převážně adresná, zaměřená pouze na nejzranitelnější subjekty v ekonomice. Hospodářská politika v České republice se v posledních letech v zásadě vyvíjela v souladu s těmito doporučeními. Stejně hodnocení lze učinit i pro následující období, kdy by fiskální politika v letošním a dalších několika letech měla být restriktivní.

Česká republika před rokem 2020 měla relativně nízké zadlužení sektoru vládních institucí, patřila mezi čtyři nejméně zadlužené země EU. Výrazný nárůst dluhu a strukturální nerovnováha mezi veřejnými příjmy a výdaji učinily konsolidaci veřejných financí nevyhnutelnou. Vláda České republiky proto připravila opatření, která by měla úhrnný schodek státního rozpočtu v letech 2024 až 2025 snížit o zhruba 150 mld. Kč. Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, obsahuje změnu více než 60 právních předpisů. Mezi rozpočtově nejvýznamnějšími změnami, které konsolidační balíček obsahuje, je snížení dotací, úspory provozních výdajů státu, zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob, znovuzavedení nemocenského pojistného, zvýšení daně z nemovitostí nebo odstranění či limitace řady daňových výjimek. Obsah balíčku je v souladu s celou řadou doporučení, která Česká republika opakovaně dostává od mezinárodních a nadnárodních organizací. Součástí balíčku je i změna zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, která urychluje návrat na střednědobý rozpočtový cíl.

Z hlediska hospodářské dynamiky je konsolidace zasazena do počátku oživení, které po mírném poklesu v loňském roce již potvrzují údaje z konce minulého a počátku tohoto roku. Očekáváme, že ekonomika letos vzroste o 1,4 %, přičemž růst by měl být tažen obnovou spotřebou domácností a investicemi. Inflation letos výrazně klesne a podle predikce se po většinu roku udrží pod 3 %. Na trhu práce se nadále projevují nerovnováhy související s nedostatkem pracovníků. V důsledku toho by navzdory slabé hospodářské dynamice neměla míra nezaměstnanosti v roce 2024 příliš vzrůst. Přetrvávající napětí na trhu práce nedovolí výraznější zpomalení růstu nominálních mezd a výdělků se po dvou letech poklesu zvýší i v reálném vyjádření. V rámci hospodářského cyklu se ekonomika nachází v záporné produkční mezeře, která by se v příštím roce měla uzavřít.

Hospodaření veřejných financí v roce 2023 reflektovalo mimořádné příjmy a výdaje související s energetickou krizí, rostoucí mandatorní výdaje v sociální oblasti i pokračující pomoc ukrajinským uprchlíkům. Celkový deficit sektoru vládních institucí loni dosáhl 3,7 % HDP. Navzdory nárůstu státního dluhu v roce 2023 se zadlu-

žení sektoru vládních institucí v důsledku vysoké dynamiky nominálního HDP meziročně snížilo na 44 % HDP.

Pro rok 2024 odhadujeme, že konsolidace a minimum jednorázových či jiných přechodných výdajů by se i přes zápornou pozici ekonomiky v hospodářském cyklu měly odrazit v meziročním snížení schodku na 2,3 % HDP. Zadlužení by mělo vzrůst a převýšit 45 % HDP. Veřejné finance v příštích letech budou primárně determinovány potřebou konsolidace v souladu s ustanoveními zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Na konci horizontu výhledu je maximální povolený strukturální deficit pro potřeby výdajových rámců stanoven na 1,25 % HDP.

Kromě řešení aktuální strukturální nerovnováhy veřejných financí vláda připravuje soubor opatření s cílem posílit dlouhodobou udržitelnost důchodového systému. První fáze důchodové reformy se týkala systému valorizací a předčasných důchodů. Nyní je ve finální etapě přípravy druhá část, která přichází z hlediska finanční udržitelnosti se zásadními opatřeními provázání věku odchodu do důchodu s očekávanou dobou dožití a se změnou při výpočtu důchodu s nižšími zápočty, na druhou stranu se počítá se sdílením vyměřovacích základů pro manžele nebo zavedením fiktivního vyměřovacího základu pro pečující osoby.

Konvergenční program České republiky byl v dubnu 2024 předmětem mezirezortního připomínkového řízení. Dokument byl schválen vládou České republiky dne 24. dubna 2024.

V důsledku reformy Paktu o stabilitě a růstu dochází k výrazným změnám v podobě evropského semestru. V letošním roce je konvergenční program připravován naposledy a bude nahrazen tzv. střednědobým fiskálně-strukturálním plánem, který se bude připravovat primárně na období 4, nebo 5 let. První verzi plánu by členské státy měly odevzdat do 20. září 2024. V případě ČR bude konkrétní nastavení plánu záviset na vyhodnocení postupu při nadměrném schodku v průběhu letošního roku.

1 Záměry a cíle hospodářské politiky

Fiskální a měnová politika v ČR reagovaly expanzivně na začátku projevů pandemie. Ovšem zatímco v polovině roku 2021 překročila Česká národní banka k utahování měnové politiky s cílem oslabit domácí poptávkové tlaky a ukotvit inflační očekávání, veřejné finance se stále vypořádávaly s epidemií, jejími zdravotními, sociálními a ekonomickými důsledky. Započatou konsolidací veřejných financí v roce 2022 narušila ruská agrese na Ukrajině, jejíž konsekvence pro dodávky energií v Evropě a ceny si vynutily další fiskální expanzi. S řešením zabezpečení dodávek energií a s opětovným poklesem cen energií a komodit na světových trzích přistoupila vláda ČR v loňském roce k přípravě sady konsolidačních opatření, jejichž celkový dopad činí okolo 1,5 % HDP. V reakci na vývoj cen a kurzu koruny přistoupila Česká národní banka ke zvyšování úrokových sazeb s vrcholem na 7 % a k devizovým intervencím. Díky podstatnému oslabení inflačních tlaků však začala v prosinci loňského roku úrokové sazby postupně snižovat.

1.1 Fiskální politika

Veřejné rozpočty byly v roce 2023 nadále ovlivňovány externími šoky a opatřeními přijatými ke zmírnění jejich dopadů na domácnosti a firmy. Opatření se týkala zejména vysokých cen energií, kdy byly zavedeny kompenzace za cenové stropy na energie, stát plně hradil poplatky za obnovitelné zdroje energií, kompenzoval ztráty distributorům v přenosové soustavě apod. Naopak příjmy státního rozpočtu těžily z výnosů daně z neočekávaných zisků a z odvodu z nadměrných příjmů (podrobněji kapitola 3).

Z energetických opatření pokračuje v roce 2024 pouze částečná úhrada za obnovitelné zdroje energií, která se týká jen vybraného okruhu energeticky náročných podniků, a účinnost zdanění neočekávaných zisků.

Veřejné finance výrazně ovlivňuje zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů (tzv. konsolidační balíček). Zákon přináší změny v 63 právních předpisech a výrazně snižuje strukturální nerovnováhu veřejných financí.

V zásadě oba zmíněné faktory nastavení veřejných financí, tedy odstranění drtivé většiny jednorázových opatření v souvislosti s cenami energií a konsolidace, jsou plně v souladu s doporučeními EK (2023a) na rok 2024 a roky následující:

„Ukončit stávající podpůrná opatření v oblasti energetiky do konce roku 2023 a použít související úspory ke snížení schodku veřejných financí...“

Zajistit obezřetnou fiskální politiku, zejména omezením nominálního růstu čistých primárních výdajů financovaných z národních zdrojů v roce 2024 na nejvýše 6,0 %.

Zachovat veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistit účinné využívání grantů z Nástroje pro oživení a odolnost i dalších fondů EU, především za účelem podpory zelené a digitální transformace. Pro období po roce 2024 pokračovat ve střednědobé fiskální strategii postupné a udržitelné konsolidace spojené s investicemi a reformami napomáhajícími vyššímu udržitelnému růstu, aby bylo dosaženo obezřetné střednědobé fiskální pozice.“

Součástí konsolidačního balíčku byla i změna zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, která stvrdila zpřísnění rozpočtového rámce pro státní rozpočet a státní fondy na rok 2024 a do dalších let ponechala snižování povolených strukturálních schodků o 0,5 p. b. Úrovně střednědobého rozpočtového cíle ve výši -0,75 % HDP by tak mělo být dosaženo nejpozději v roce 2028 (namísto roku 2031). Tento vývoj je dostatečný k tomu, aby splnil požadavek EK na maximální růst primárních výdajů a zároveň přispěl k obratu vývoje míry zadlužení.

Kompozice a načasování konsolidace odráží příklady dobré praxe zemí, které v minulosti v nápravě svých fiskálních nerovnováh uspěly. V relaci k doporučením EK je nutné zmínit, že opatření vlády na konsolidaci veřejných financí se vyhýbají škrtům v oblasti kapitálových výdajů. Naopak je snahou investice posilovat, ať už důsledným využíváním evropských prostředků, či skrze projekty hrazené plně z národních zdrojů (obrana, dopravní infrastruktura atd.).

1.2 Měnová politika

Měnová politika ČNB je od roku 1998 prováděna v režimu cílování inflace. Od 1. ledna 2010 je inflační cíl definován jako meziroční růst indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % s tolerančním pásmem ± 1 p. b. ČNB definuje inflační cíl jako střednědobý, a proto toleruje některé přechodné odchylky skutečné inflace od inflačního cíle (např. v důsledku úprav nepřímých daní), na jejichž primární dopady měnová politika standardně nereaguje a soustředí se pouze na sekundární projevy.

V reakci na výrazně narůstající poptávkové i nabídkové inflační tlaky se v druhé polovině roku 2021 ČNB uchýlila k zahájení cyklu zvyšování úrokových sazeb. Primární úroková sazba se v mezidobí od června 2021 do června 2022 postupně zvýšila v souhrnu o 6,75 p. b. na úroveň 7 %. V roce 2022 rovněž ČNB čelila nadměrnému tlaku na oslabování koruny v důsledku nejistot vyplývajících z ruské invaze na Ukrajinu. Centrální banka se proto s cílem nepřipustit dlouhodobější oslabení kurzu koruny v situaci vysoké inflace rozhodla podpořit korunu devizovými intervencemi v hodnotě 25,5 mld. eur (za květen až září 2022). ČNB tak učinila v souladu s režimem řízeného plovoucího kurzu, ve kterém působí. Na úrovni 7 % primární úroková sazba setrvala do prosince 2023, kdy se na základě zlepšujících se inflačních vyhlídek rozhodla ČNB restriktivní měnové podmínky začít uvolňovat. Koncem března letošního roku činila základní úroková sazba ČNB 5,75 %.

Průměrná míra inflace podle národního indexu spotřebitelských cen v roce 2023 poklesla na 10,7 %. Navzdory stále výraznému růstu cenové hladiny však meziroční růst cen v průběhu minulého roku rychle zpomaloval a v únoru letošního roku dosáhl 2% inflačního cíle. Ke zmírnění inflačních tlaků přispěla zejména slabá domácí poptávka (vliv poklesu reálných příjmů a restriktivní měnové politiky) a odeznívání frikcí na straně nabídky (zlepšení podmínek v dodavatelských řetězcích, pokles cen energií). V letošním roce by inflační tlaky měly zůstat umírněné. Ve směru vyšší inflace by měl působit poměrně vysoký růst nominálních mezd, ale i výrazně slabší koruna vůči euru a dolaru. Průměrný růst spotřebitelských cen by tak letos měl výrazně zvolnit na 2,7 % a v roce 2025 dále na 2,4 %. Koruna vůči euru v průměru za celý rok 2023 meziročně posílila o 2,3 % na 24,01 CZK/EUR. K tomu přispěl přetrvávající vliv kladného úrokového diferenciálu vůči eurozóně z úvodu roku 2023 spolu s dočasným uklidněním situace na světových trzích. Očekávané zahájení cyklu snižování klíčových

úrokových sazeb ze strany ČNB spolu s nepříznivým globálním ekonomickým výhledem ve druhé polovině roku 2023 vyvíjely tlaky na oslabování koruny. Na slabších úrovních se koruna patrně udrží i v 1. polovině roku 2024. Následně by na korunu mělo pozitivně působit pozvolné obnovení reálné konvergence české ekonomiky k eurozóně.

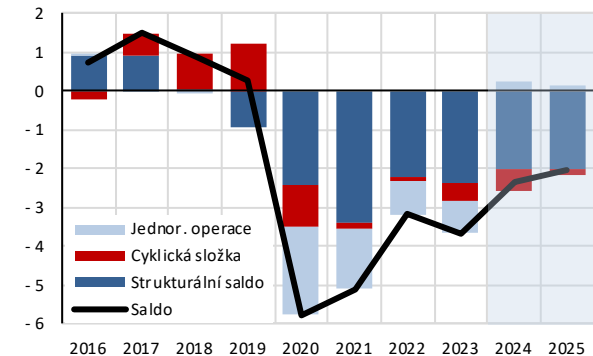
Budoucí nastavení měnové politiky ČNB se bude odvíjet především od setrvačnosti jádrové inflace. S ohledem na predikovaný vývoj spotřebitelských cen očekáváme postupné snižování měnověpolitických úrokových sazeb v průběhu letošního roku.

V únoru 2024 vláda ČR vzala na vědomí společný dokument MF ČR a ČNB (2023) „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“, který se zabývá hodnocením připravenosti ČR na přijetí eura. ČR v roce 2023 neplnila referenční hodnoty cenového kritéria a formálně ani kritérium fluktuace měnového kurzu, neboť se ČR neúčastní příslušného kurzového mechanismu. V roce 2023 sice nebyla plněna ani referenční hodnota pro deficit sektoru vládních institucí, jelikož však EK s odvoláním na přetrvávající nejistoty makroekonomického vývoje neukončila platnost všeobecné únikové klauzule, a nenavrhl tak zahájení postupu při nadměrném schodku, bylo kritérium deficitu sektoru vládních institucí ze strany ČR stále formálně plněno. V roce 2024 by již ČR mohla plnit všechna kritéria s výjimkou kritéria fluktuace měnového kurzu.

Z hlediska vlastní připravenosti ČR na přijetí eura stále přetrvávají slabá místa. Struktura českého hospodářství se od eurozóny nadále významně odlišuje a proces konvergence, zejména cenové a mzdové úrovně, pokročil, avšak nebyl dokončen. Vzhledem ke stárnutí populace není prozatím dořešen problém dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, jejichž stabilizační působení by mělo po přijetí eura částečně nahradit ztrátu autonomní měnové politiky. Pro přijetí eura naopak dlouhodobě hovoří vysoká míra otevřenosti české ekonomiky, její velká obchodní i vlastnická provázanost s eurozónou a v posledních letech i postupující euroizace v podnikatelském sektoru (platby za zboží, nájmy, úvěry) s cílem vyhnout se kurzovým výkyvům a vysokým domácím úrokovým sazbám.

Graf 1.1: Saldo veřejných financí

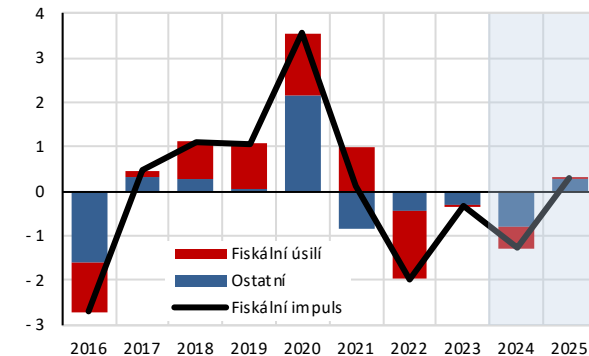
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls

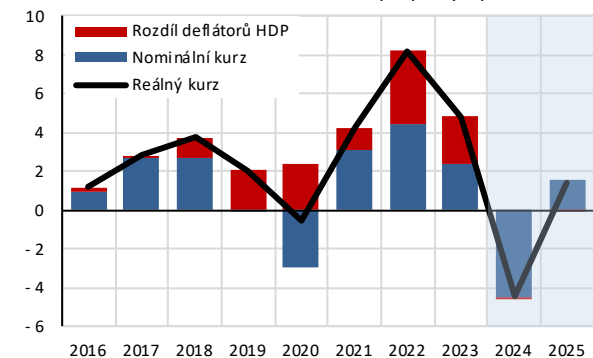
v procentních bodech, primární fiskální úsilí s opačným znaménkem

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně

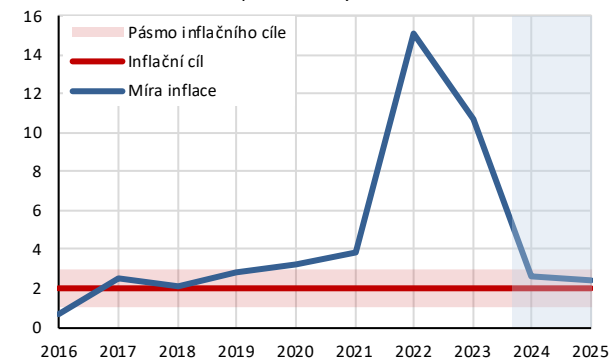
zhodnocení reálného měnového kurzu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČNB (2024a), ČSÚ (2024a), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.4: Spotřebitelské ceny

změna v %, národní index spotřebitelských cen

Zdroj: ČNB (2024b), ČSÚ (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

2 Makroekonomický scénář

Česká ekonomika se v minulém roce pohybovala na hraně recese. Za celý rok 2023 hrubý domácí produkt klesl o 0,3 %, v roce 2024 by již měl růst o 1,4 %. Inflace letos výrazně klesne a po většinu roku se bude držet pod 3 %. Dopad slabé hospodářské dynamiky na trh práce by s ohledem na přetrvávající nerovnováhy neměl být významný. Rizika pro hospodářský růst jsou vychýlena směrem dolů.

2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady

Globální ekonomický růst v roce 2023 zpomaloval. Dodavatelské řetězce již sice fungovaly bez významnějších problémů, v řadě zemí však inflace i přes postupný pokles zůstávala vysoká, a nadále tak citelně snižovala kupní sílu domácností. Hospodářskou aktivitu tlumilo také předchozí zpřísnění měnové politiky centrálních bank, negativně se ve vývoji mezinárodního obchodu a investiční aktivity promítají probíhající válečné konflikty a s tím spojená zvýšená nejistota. Světovou ekonomiku stále limitují i přetrvávající problémy reálného sektoru v Číně a nízká spotřebitelská důvěra. Růst světové ekonomiky by tak v letošním roce mohl zpomalit na 2,5 %. V roce 2025 by ovšem s ohledem na předpokládané zlepšení situace v mezinárodním obchodě a díky silnější spotřebě domácností mohl zrychlit na 3,6 %.

Hrubý domácí produkt EU se v roce 2023 zvýšil o 0,5 %. K růstu unijní ekonomiky přispěla spotřeba domácností, vládních institucí a zejména saldo zahraničního obchodu. Dynamiku naopak v souvislosti s dokončováním rozpracované produkce tlumila změna zásob. Ekonomický růst EU by v tomto roce mohl dosáhnout 0,7 % a v roce 2025 zrychlit na 1,6 %. V obou letech by měl být podpořen rostoucí spotřebitelskou důvěrou, relativně odolným trhem práce a nižšími úrokovými sazbami. V 1. polovině

letošního roku však ekonomickou aktivitu bude brzdit nedostatek zakázek v průmyslu.

Cena za barel ropy Brent v roce 2023 klesla v průměru o 18 % na 82 USD. Očekávaný vývoj ceny ropy v následujících letech reflektuje klesající termínovou křivku cen kontraktů futures, nicméně i přesto by v roce 2024 měla průměrná cena barelu ropy Brent meziročně vzrůst na 84 USD. V dalších letech by cena měla postupně klesat.

Predikce kurzu USD/EUR vychází z vývoje termínových kontraktů před uzávěrkou vstupních dat. Pro letošní rok tak průměrný kurz odhadujeme na 1,09 USD/EUR, v následujícím roce by dolar mohl mírně oslabit na 1,11 USD/EUR. Koruna vůči euru v průměru za celý rok 2023 meziročně posílila o 2,3 % na 24,0 CZK/EUR. Pro letošní rok očekáváme depreciaci měny o 4,5 % na 25,1 CZK/EUR, v dalších letech by pak na korunu měl pozitivně působit vliv obnovené ekonomické konvergence české ekonomiky vůči eurozóně.

S ohledem na předpokládané nastavení měnových politik ČNB a ECB a vývoj inflace se domníváme, že by v roce 2024 dlouhodobé úrokové sazby mohly činit v průměru 3,7 % a v roce 2025 dále klesnout na 3,4 %.

2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář

2.2.1 Hospodářský růst a strana poptávky

Za celý rok 2023 HDP klesl o 0,3 %. Domácnosti se potýkaly s vysokou inflací, jejich reálná spotřeba se tak dále snížila. Na investiční aktivitu dopadaly hospodářské problémy v zemích eurozóny a restriktivní měnové podmínky, pozitivní vliv však měly výdaje sektoru vládních institucí a projekty spolufinancované fondy EU převážně z předchozí finanční perspektivy. Ekonomiku citelně zpomalila meziročně slabší akumulace zásob, především v souvislosti s dokončováním rozpracované produkce. Tento faktor pak spolu s odezněním problémů v dodavatelských řetězcích podpořil export, dovoz se však vzhledem k celkově slabé domácí poptávce mírně snížil. Příspěvek salda zahraničního obchodu k růstu HDP tak byl výrazně kladný.

V roce 2024 by se výkon ekonomiky mohl zvýšit o 1,4 %, především zásluhou obnoveného růstu spotřeby domácností a zmírnění poklesu tvorby hrubého kapitálu. Hospodářskou aktivitu však budou mírně tlumit dopady konsolidačního balíčku, což ale zároveň přispěje ke sní-

žení inflačních tlaků. V dalších letech by ekonomika hlavně zásluhou navýšování spotřeby mohla růst přibližně 2,5% tempem.

Reálná spotřeba domácností se v roce 2023 při faktické stagnaci reálného disponibilního důchodu v důsledku silného nárůstu míry úspor snížila o 3,1 %. V letošním roce by již míra úspor mohla začít nepatrně klesat, její snižování však zpočátku bude tlumit snaha domácností s nižšími příjmy obnovit finanční rezervu. Silněji by měl pokles míry úspor spotřebu domácností stimulovat až v roce 2025, přesto by však míra úspor měla setrvat výrazně nad svým dlouhodobým průměrem. V obou letech by k poklesu míry úspor mělo přispívat také snižování úrokových sazeb, ačkoliv motiv spořit bude vzhledem k vyšší úrokových sazeb na počátku horizontu predikce ještě relativně silný. Reálné příjmy domácností by se díky poklesu inflace měly v tomto i příštím roce zvýšit. Dynamiku soukromé spotřeby však bude mírně tlumit konsolidační balíček, spotřební výdaje domácností by tak letos mohly vzrůst o 2,7 % a v roce 2025 o 3,5 %.

V dalších letech by měl růst soukromé spotřeby při pokračující normalizaci míry úspor a kladné dynamice reálných příjmů postupně zvolňovat.

Spotřeba sektoru vládních institucí v roce 2023 vzrostla o 3,5 %, v roce 2024 by její růst mohl zpomalit na 1,6 %. Vedle fiskální konsolidace se projeví i přechod na novou finanční perspektivu 2021–2027, který však bude do určité míry korigován náběhem běžných výdajů z ostatních nástrojů EU, zejména Nástroje pro oživení a odolnost. V roce 2025 by růst spotřeby vládních institucí mohl vlivem navýšení zaměstnanosti ve vládním sektoru a silnější dynamiky nákupů zboží a služeb zrychlit na 2,2 %, v dalších letech by měl ale zpomalovat.

Predikce tvorby hrubého fixního kapitálu je ovlivněna cyklem čerpání EU fondů. Soukromá investiční aktivita by v roce 2024 měla díky mírnému oživování ekonomické aktivity v eurozóně a postupnému uvolňování měnových podmínek zůstat relativně robustní, tlumit ji však bude přechod na novou finanční perspektivu fondů EU. Ten se zároveň projeví poklesem investic sektoru vládních institucí. Tvorba hrubého fixního kapitálu se tak v roce 2024 může zvýšit o 2,2 %. V roce 2025 by její růst mohl díky hospodářskému oživení v eurozóně a vládním investicím podpořeným unijními finančními prostředky z Nástroje pro oživení a odolnost zrychlit na 2,4 %. Obdobným tempem by investice mohly růst i v letech 2026–27.

Předpokládáme, že se rozsah akumulace zásob bude v celém horizontu KP pohybovat na hodnotách obvyklých pro danou fázi hospodářského cyklu. S ohledem na vysokou akumulaci v předchozích letech kvůli snaze firem o zajištění kontinuity výrobního procesu v případě opětovných výpadků dodávek klíčových komponent však očekáváme, že změna stavu zásob bude na růst HDP až do roku 2026 působit negativně.

Očekáváme, že vývoz zboží a služeb v letošním roce vzroste o 1,5 %. Růstovou dynamiku bude limitovat slabý vývoj exportních trhů, negativně se promítne i pokles exportní výkonnosti. Předpokládané zrychlení růstu vývozu v roce 2025 na 3,7 % reflektuje oživení hlavních exportních trhů. Dynamika vývozu a domácí poptávky, zejména dovozně náročných investic, se pak promítá v tempu dovozu zboží a služeb, který by v roce 2024 mohl vzrůst o 1,2 %. Zrychlení růstu na 3,4 % v roce 2025 odráží pokračující oživení domácí i zahraniční poptávky. V dalších letech by vývoz i dovoz mohl růst přibližně 3% tempem a saldo zahraničního obchodu by k růstu HDP mělo přispívat kladně.

2.2.2 Potenciální produkt a pozice ekonomiky v cyklu

Odhadujeme, že se potenciální produkt v loňském roce zvýšil o 1,5 %, tempo tak nadále zaostávalo za dlouhodobým průměrem. Na růstu se podílely rovnoměrně výrobní faktory práce a kapitálu (s příspěvkem po 0,8 p. b.), trendová složka souhrnné produktivity

výrobních faktorů působila takřka neutrálně (příspěvek –0,1 p. b.).

Růst potenciálního produktu by se měl v celém horizontu KP pohybovat v blízkosti 1,5 %. Potenciální růst by v letošním roce měla podpořit zejména očekávaná dynamika investiční aktivity a nárůst populace osob ve věku 15 a více let.

Mezera výstupu, tj. rozdíl mezi reálným HDP a potenciálním produktem, se v polovině roku 2022 vrátila do záporného pásma a s ohledem na slabou ekonomickou aktivitu se prohlubovala až do konce loňského roku. V nadcházejících obdobích by se měla postupně uzavírat, v důsledku jen pozvolného tempa hospodářského oživení by se však ekonomická úroveň měla na svoji potenciální hodnotu dostat až v roce 2026.

2.2.3 Ceny

Míra inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen v průměru za celý rok 2023 činila 12,0 %. K vysoké inflaci přispívaly silné poptávkové i již ustupující nabídkové tlaky. V průběhu roku však meziroční růst spotřebitelských cen rychle zpomaloval a v prosinci dosáhl 7,6 %, přičemž tato hodnota byla navýšena bazickým efektem úsporného tarifu.

V rámci administrativních cen byly dominantním faktorem ceny energií, v nichž se významně promítlo též zahrnutí již zmíněného úsporného tarifu, který snížil vykazované ceny elektřiny v závěru roku 2022. Kladný příspěvek změny nepřímých daní odrážel zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků a změny spotřebních daní na pohonné hmoty.

Dodavatelské řetězce již fungovaly bez větších problémů, inflační tlaky pramenící z frikcí na straně nabídky tudíž nebyly tak významné jako v roce 2022. Cena ropy, stejně jako vývoj kurzu koruny vůči hlavním světovým měnám, působily protiinflačně. Inflace byla dále tlumena vysokými měnověpolitickými sazbami a omezením soukromé spotřeby domácností v důsledku silného poklesu reálných příjmů.

V letošním roce budou inflační tlaky výrazně nižší než v uplynulých dvou letech. Příspěvek regulovaných cen k průměrné míře inflace by však měl být stále zvýšený. Zatímco silová elektřina i plyn by měly znatelněji zlevnit, protichůdně působí velmi výrazný nárůst regulovaných složek celkových cen elektřiny a plynu z počátku roku. Zvýšení spotřebních daní na líh a tabákové výrobky bude inflaci v letošním roce zvyšovat, příspěvek změn sazeb daně z přidané hodnoty vykázaný v cenových statistikách je naopak záporný.

Restriktivní působení měnové politiky je zesíleno důchodovým efektem konsolidačního balíčku, a společně tak významně mírní inflační tlaky. Naopak proinflačním faktorem nejspíše bude nejen poměrně vysoký růst nominálních mezd, ale i depreciace koruny vůči euru a dolaru, stejně jako vývoj ceny ropy.

V roce 2025 budou inflační tlaky utvářeny téměř výlučně tržními faktory. Příspěvek regulovaných cen k průměrné míře inflace by díky očekávanému zlevnění komoditních složek elektřiny a plynu mohl být nulový. Zvýšení spotřebních daní na líh a tabákové výrobky by mělo být důvodem pro mírně kladný příspěvek nepřímých daní. Cena ropy a obnovené posilování koruny vůči euru a americkému dolaru by měly v příštím roce působit protiinflačně. Inflační tlaky bude prostřednictvím úrokových sazeb díky délce transmise i nadále mírnit měnová politika. Proinflačním faktorem by měl být pokračující relativně vysoký růst nominálních mezd. Cenová dynamika u služeb by mohla být v příštím roce nadále zvýšená, tržní složka inflace by tak měla po částečném odeznění aktuálního protiinflačního působení poklesu cen mnoha výrobních vstupů mírně vzrůst.

V souladu s výše uvedeným očekáváme, že průměrná míra inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen v roce 2024 výrazně klesne na 2,7 % a v roce 2025 dosáhne 2,4 %. Obdobně růst deflátoru HDP by díky nižší cenové dynamice v rámci všech složek domácí poptávky a jen mírnému zlepšení směnných relací mohl letos zpomalit na 2,9 % a v roce 2025 na 2,2 %.

2.2.4 Trh práce a mzdy

Slabá ekonomická aktivita a příliv uprchlíků z Ukrajiny zmírňuje nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, avšak počet volných pracovních míst stále převyšuje počet uchazečů o zaměstnání. Napjatý trh práce tak nadále vytváří tlak na růst nominálních výdělků, který by měl od letošního roku převyšovat inflaci.

Příchod pracovníků z Ukrajiny doprovázený silnou poptávkou po práci se v loňském roce projevil nárůstem zaměstnanosti (v metodice národních účtů) o 0,8 %. Vzhledem k demografickému vývoji a citelnému nedostatku pracovníků v mnoha odvětvích jsou možnosti dalšího zvyšování zaměstnanosti (vyjma nových pracovníků z ciziny) značně omezené. Přesto by se zaměstnanost měla díky přetrvávající silné poptávce po práci a očekávanému oživení hospodářské aktivity až do roku 2026 mírně zvyšovat. V letošním roce by v průměru mohla vzrůst o 0,4 %, v dalších letech by měl její růst dále zpomalovat. V roce 2027 by se pak zaměstnanost mohla vlivem nepříznivého demografického vývoje mírně snížit, dopady poklesu populace v produktivním věku

na trh práce však bude tlumit pokračující nárůst míry participace.

Míra nezaměstnanosti zůstává velmi nízká, v roce 2023 dosáhla v průměru 2,6 %. Kvůli zpožděným efektům slabé růstové dynamiky české ekonomiky očekáváme nepatrný nárůst nezaměstnanosti v průběhu 1. poloviny letošního roku. Poté by však díky oživení hospodářské aktivity měla míra nezaměstnanosti začít pozvolna klesat. V průměru za celý rok 2024 by tak mohla vzrůst na 2,8 % a dále by se měla pozvolna snižovat na 2,6 % v letech 2026 a 2027.

V očekávaném nárůstu míry participace bude v horizontu KP hrát dominantní roli zvyšování statutárního věku odchodu do starobního důchodu, demografické aspekty v podobě změn věkové struktury populace v produktivním věku již budou působit mírně negativně. V roce 2023 míra ekonomické aktivity vzrostla o 1,1 p. b. na 83,8 %, a to navzdory čtenějšímu využívání možnosti odchodu do předčasného starobního důchodu v souvislosti s mimořádnými valorizacemi penzí (je možné, že si lidé v předdůchodovém věku podali žádost o předčasný starobní důchod, aby těžili z výhodných podmínek, na trhu práce však zůstali aktivní). Postupné navyšování míry participace by mělo pokračovat v celém horizontu makroekonomického scénáře KP.

Náhrady zaměstnancům v loňském roce vzrostly o 7,6 % a letos by se mohly zvýšit o 6,8 %. Poté by jejich růst mohl zpomalit až do blízkosti 4,5 %. Dynamiku nominálních výdělků zvyšuje napjatá situace na trhu práce a s ní související nedostatek pracovních sil v mnoha profesích a odvětvích. Nadále vysoký růst spotřebitelských cen pak navyšuje mzdové požadavky zaměstnanců a stejným směrem by měl do roku 2026 na náhrady působit i mírně rostoucí počet zaměstnanců (v metodice národních účtů). Od 1. ledna 2024 došlo ke zvýšení minimální mzdy o 9,2 % na 18 900 Kč. Zaručená mzda vzrostla o stejnou částku (1 600 Kč) ve druhé a třetí skupině prací, v osmé skupině se podle zákonného požadavku zvýšila na dvojnásobek minimální mzdy. Ostatní stupně zůstaly beze změny. Předpokládáme, že se v dalších letech bude minimální mzda postupně přibližovat k úrovni 47 % průměrné mzdy. V roce 2024 bude podpůrným faktorem náhrad zaměstnancům automatická valorizace platů pedagogických pracovníků, v důsledku konsolidačních opatření ale dojde k výraznému meziročnímu snížení příspěvku netržních odvětví. Dynamika náhrad tak bude v horizontu KP tažena tržními subjekty.

2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance

Česká ekonomika v letech 2013–2020 většinou vykazovala mírně přebytkový výsledek čistých půjček/výpůjček vůči nerezidentům (v metodice ESA 2010). Narušení globálních dodavatelských řetězců a následná energetická krize vyvolaná vpádem ruských vojsk na Ukrajinu vedly k deficitu v následujících dvou letech. Hlavní příčinou bylo zhoršení salda zboží a služeb. Přebytek výkonné bilance se během dvou let snížil z 6,7 % HDP v roce 2020 na 1,0 % HDP v roce 2022. V loňském roce nicméně v souvislosti s odezníváním frikcí v dodavatelských řetězcích a zmírněním cenových tlaků u energií došlo k výraznému nárůstu přebytku na 5,1 % HDP.

Pozitivní impuls pak přišel i z dlouhodobě deficitní bilance prvotních důchodů, která je ovlivněna převážně rozdělovanými důchody firem pod zahraniční kontrolou. Schodek prvotních důchodů se totiž vlivem nižších zisků těchto subjektů (zejména finančních institucí) zmírnil ze 4,5 % HDP v roce 2022 na 2,8 % HDP v roce 2023. Za výrazným snížením deficitu stojí i rekordně vysoká suma dividend vyplacených v roce 2022, kdy byl vyplacen podíl na zisku domácího bankovního sektoru z let 2019–2020. Schodek bilance druhotných důchodů (0,9 % HDP) se oproti předchozím letům zmírnil.

Saldo běžných transakcí s nerezidenty (odpovídá běžnému účtu platební bilance) tak ve výsledku zaznamenalo přebytek ve výši 1,5 % HDP.

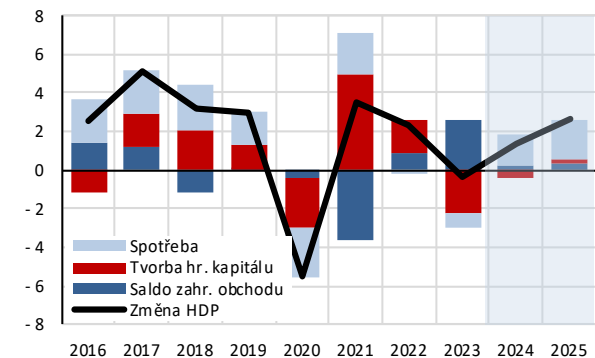
Bilance kapitálových transferů v roce 2023 díky kapitálovým dotacím z rozpočtu EU určeným na investiční účely vykazovala přebytek 1,5 % HDP, v poměrovém vyjádření se tedy oproti předchozímu roku mírně zvýšila.

Ve scénáři KP předpokládáme, že vlivem pokračujícího odeznívání cenových tlaků v průmyslu a energetice dojde v letošním roce k růstu přebytku běžných transakcí s nerezidenty na 1,6 % HDP. V dalších letech by aktivum obchodní bilance mělo rovněž podpořit očekávané hospodářské oživení v zahraničí. Bilance běžných transakcí s nerezidenty by se tak na konci horizontu KP měla nadále pohybovat v kladných hodnotách, stejně jako čisté půjčky/výpůjčky.

Z hlediska sektorových bilancí by při predikované trajektorii hospodaření sektoru vládních institucí měla bilance soukromého sektoru vykazovat výrazné přebytky.

Graf 2.1: Vývoj HDP

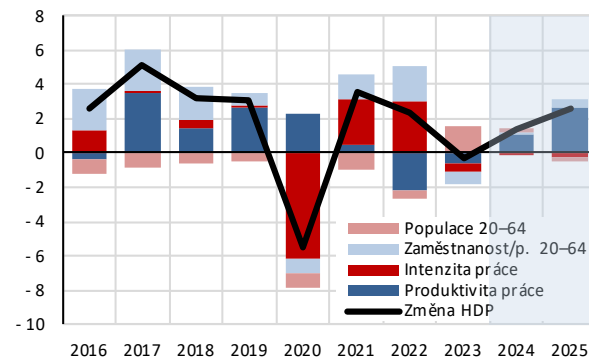
změna reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce

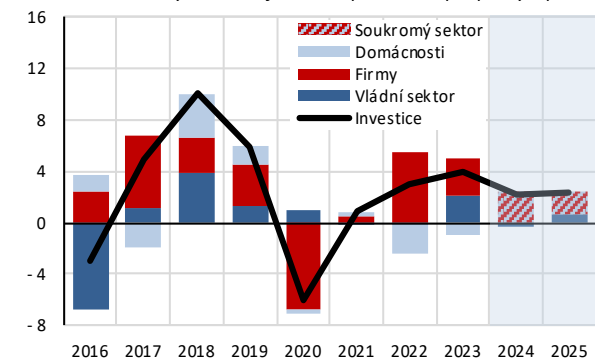
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.3: Sektorové členění investic

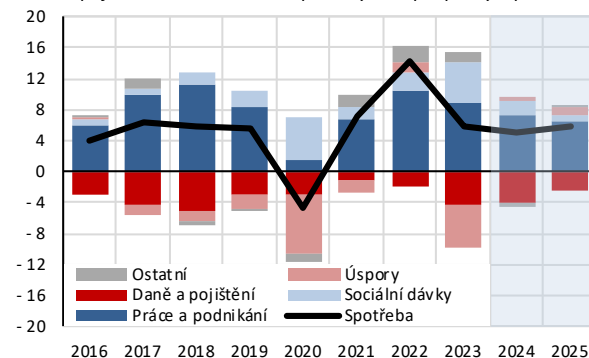
změna reálné tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.4: Spotřeba domácností

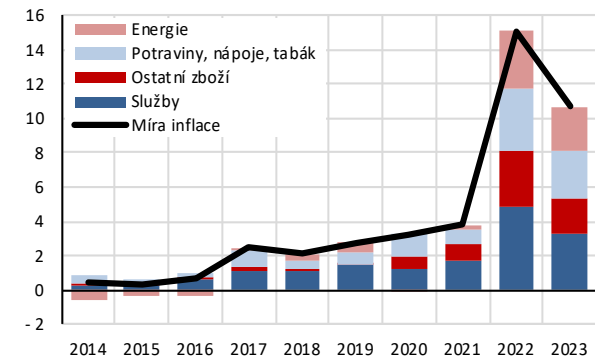
národní pojetí, změna nominální spotřeby v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddělech

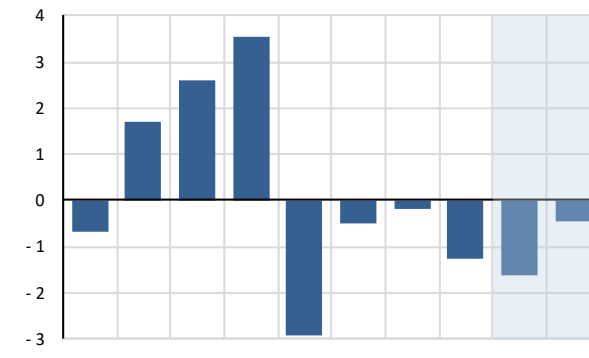
národní pojetí, meziroční změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a). Výpočty MF ČR.

Graf 2.6: Produkční mezera

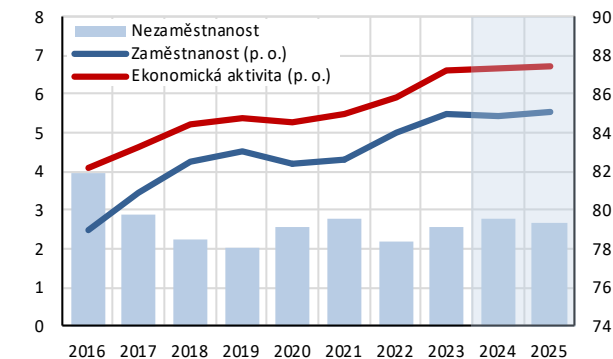
v % potenciálního produktu

Zdroj: MF ČR (2024a).

Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita

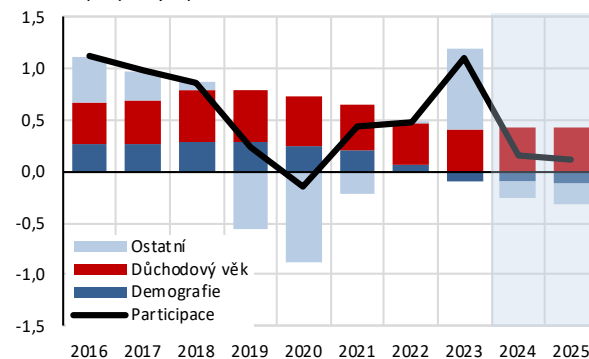
v %

Zdroj: ČSÚ (2024c). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.8: Meziroční změna míry participace

změna a příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024c), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon

úroveň v mld. Kč, změna v %, příspěvky v p. b.

	Kód ESA	2023 úroveň	2023	2024	2025	2026	2027
			změna				
Reálný HDP	B1*g	6 766	-0,3	1,4	2,6	2,4	2,5
Nominální HDP	B1*g	7 344	8,2	4,3	4,9	4,5	4,5
Složky reálného HDP							
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	P.3	3 068	-3,1	2,7	3,5	2,9	2,5
Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí	P.3	1 419	3,5	1,6	2,2	2,0	1,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	1 891	4,0	2,2	2,4	2,6	2,2
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností (% HDP)	P.52+P.53	143	1,9	1,0	0,5	0,3	0,3
Vývoz zboží a služeb	P.6	5 331	2,8	1,5	3,7	3,2	3,1
Dovoz zboží a služeb	P.7	5 087	-0,7	1,2	3,4	3,2	2,9
Příspěvky k růstu HDP							
Domácí poptávka (efektivní)		-	0,3	2,1	2,7	2,4	2,1
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností	P.52+P.53	-	-3,3	-1,0	-0,5	-0,2	0,0
Saldo dovozu a vývozu zboží a služeb	B.11	-	2,6	0,2	0,4	0,2	0,3

Pozn.: Reálné úrovně jsou v cenách roku 2022. Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností na řádku 6 vyjadřuje podíl změny zásob k HDP v běžných cenách. Příspěvek změny stavu zásob a čistého pořízení cenností ke změně HDP je spočten z reálných hodnot.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2: Cenový vývoj

úroveň index 2015=100, změna v %

	2023 úroveň	2023	2024	2025	2026	2027
		změna				
Deflátor HDP	138,7	8,6	2,9	2,2	2,0	2,0
Deflátor spotřeby domácností	144,0	9,3	2,4	2,3	2,0	2,0
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	147,9	12,0	2,7	2,4	2,0	2,0
Deflátor spotřeby vládních institucí	140,4	5,5	2,9	2,6	2,2	2,3
Deflátor investic	134,0	4,7	2,7	1,9	1,7	1,6
Deflátor vývozu zboží a služeb	111,3	-0,8	1,7	0,6	0,4	0,3
Deflátor dovozu zboží a služeb	110,5	-3,4	1,4	0,5	0,3	0,2

Zdroj: ČSÚ (2024a), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům

cenové úrovně v běžných cenách, změna v %

	Kód ESA	2023 úroveň	2023	2024	2025	2026	2027
			změna				
Zaměstnanost (tis. osob)		5 479	0,8	0,4	0,2	0,1	-0,2
Zaměstnanost (mil. odpracovaných hodin)		9 675	0,3	0,3	-0,1	0,0	-0,2
Míra nezaměstnanosti (%)		2,6	2,6	2,8	2,7	2,6	2,6
Produktivita práce na osobu (tis. CZK/osobu)		1 235	-1,1	1,0	2,4	2,4	2,6
Hodinová produktivita práce (CZK/hod.)		699	-0,6	1,1	2,7	2,5	2,7
Náhrady zaměstnancům (mld. CZK)	D.1	3 235	7,6	6,8	5,5	4,7	4,6
Náhrady na zaměstnance (tis. CZK/osobu)		679	7,0	6,4	5,3	4,6	4,8

Pozn.: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům jsou v konceptu domácího pojetí z národních účtů. Míra nezaměstnanosti je v metodice Výběrového šetření pracovních sil. Produktivita práce byla spočtena jako HDP v cenách roku 2022 na zaměstnanou osobu, resp. na odpracovanou hodinu.

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024c). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice

v % HDP

	Kód ESA	2023	2024	2025	2026	2027
Čisté půjčky/výpůjčky vůči nerezidentům	B.9	2,5	2,8	2,9	2,7	2,8
Bilance zboží a služeb		5,1	5,4	5,6	5,7	5,9
Bilance primárních důchodů a transferů		-3,6	-3,8	-4,0	-4,1	-4,2
Bilance kapitálových transferů		1,6	1,8	1,8	1,7	1,5
Čisté půjčky/výpůjčky soukromého sektoru	B.9	6,1	5,2	5,0	4,3	4,0
Čisté půjčky/výpůjčky sektoru vládních institucí	B.9	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Statistická diskrepance		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Údaje z národních účtů.

Zdroj: ČSÚ (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady

úrokové sazby a změna v %

		2023	2024	2025	2026	2027
Krátkodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	% p.a.	7,1	5,1	3,3	3,2	3,2
Dlouhodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	% p.a.	4,4	3,7	3,4	3,4	3,4
Nominální efektivní kurz	2015=100	118,3	113,3	115,2	117,5	119,8
Měnový kurz CZK/EUR (roční průměr)	CZK/EUR	24,0	25,1	24,7	24,3	23,9
Světový HDP bez EU (stálé ceny)	změna v %	3,5	2,8	3,9	3,6	3,4
HDP v EU (stálé ceny)	změna v %	0,5	0,7	1,6	1,6	1,5
Růst na hlavních zahraničních trzích (stálé ceny)	změna v %	-4,8	0,7	3,6	3,3	3,1
Růst světového objemu dovozu, vyjma EU	změna v %	1,0	3,3	3,7	3,5	3,3
Cena ropy (Brent)	USD/barel	82,4	83,8	78,4	74,7	72,2

Zdroj: ČNB (2024a), EIA (2024), EK (2024a), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

3 Hospodaření sektoru vládních institucí

Schodek veřejných financí ČR se v roce 2023 meziročně prohloubil a byl notifikován na 3,7 % HDP. Deficit zahrnoval celou řadu jednorázových či přechodných opatření jako různé formy podpory ekonomických subjektů s vysokými cenami energií, výdaje spojené s uprchlickou krizí apod. Hotovostní schodek státního rozpočtu ve výši 288,5 mld. Kč tlumilo kladné saldo místních rozpočtů, jež dosáhlo více než 72 mld. Kč. Ze strukturálního pohledu se schodek zvýšil o 0,1 p. b. V tomto roce očekáváme deficit veřejných financí 2,3 % HDP, k čemuž by měla výrazně pomoci opatření konsolidačního balíčku.

3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

3.1.1 Hospodaření v roce 2023

Podle údajů ČSÚ skončilo **hospodaření sektoru vládních institucí** v roce 2023 deficitem 3,7 % HDP, ve strukturálním vyjádření pak schodkem 2,4 % HDP (ČSÚ, 2024e). Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, v mírném deficitu skončilo i hospodaření fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven). Naopak místní vládní instituce vykázaly výrazný přebytek.

Celkové **příjmy sektoru vládních institucí** rostly o 9 % a dosáhly úrovně 41,7 % HDP. Vysoký růst nominálního HDP vedl pouze k mírnému navýšení složené daňové kvóty o 0,3 p. b. na 35,5 % HDP, a to navzdory růstu daňových a pojistných příjmů o 9,1 %.

Výnos **daně z příjmů fyzických osob** rostl o 14,9 %, kdy vedle téměř 13% dynamiky daně ze závislé činnosti znamenala téměř 34% nárůst daně z kapitálových příjmů. Tu naopak snižovalo pokračující osvobození výnosů ze státních dluhopisů s meziročně o 0,9 mld. Kč větším dopadem (zákon č. 609/2020 Sb.). Rozšíření paušálního režimu na poplatníky s příjmy do 2 mil. Kč ročně redukovalo daňový výnos o 0,4 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.).

Od vývoje mezd a platů v ekonomice se odvíjely také **příspěvky na sociální zabezpečení** s růstem 7,8 %. Vedle toho došlo k navýšení měsíční platby za jednoho státního pojištěnce na 1 900 Kč. Dodatečné příjmy pro zdravotní pojišťovny z tohoto titulu činily 9,3 mld. Kč. Navíc se v meziročním výnosu pozitivně odrazilo ukončení výplat mimořádného příspěvku pro osoby v karanténě při nemoci covid-19 s dopadem do 2 mld. Kč (zákon č. 518/2021 Sb.). Kladný efekt zvýšení sazby pojistného na důchodové pojištění pro rizikové profese ve výši 1,5 mld. Kč (zákon č. 455/2022 Sb.) byl redukován zavedením slevy na pojistném pro zaměstnavatele (5 % z úhrnu měsíčních vyměřovacích základů zaměstnanců, na které je sleva uplatňována) při sjednání kratších pracovních úvazků (zákon č. 216/2022 Sb.). Loňský meziroční výnos mírně snižovala také změna ve zdanění nízkoemisních služebních vozidel užívaných i pro soukromé účely (zákon č. 142/2022 Sb.) a rozšíření paušálního režimu (zákon č. 366/2022 Sb.).

Růst výnosu **daně z příjmů právnických osob** o více než 19 % byl ovlivněn vyššími zisky, které v případě vybraných odvětví podléhaly od stanovené hranice zdanění

dodatečnou 60% sazbou a byly základem daně z neočekávaných zisků ve výši 39,1 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Záporný efekt naopak mělo podobně jako v případě daně z příjmů fyzických osob pokračující osvobození výnosů ze státních dluhopisů s meziročně o 2,5 mld. Kč větším dopadem (zákon č. 609/2020 Sb.).

Daň z přidané hodnoty rostla o 6,7 %, přičemž autonomní vývoj byl korigován výpadkem příjmů v důsledku posunu hranice pro účely registrace k dani z 1 na 2 mil. Kč s dopadem 3 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Naopak ukončení prominutí daně u nákupu vakcín a testů na covid-19 se ve výnosu daně odrazilo pozitivně.

Výnos **spotřebních daní**, ve vymezení národní legislativou, zůstal meziročně téměř beze změny, a to navzdory dani z minerálních olejů, v níž se pozitivně promítlo dřívější zrušení snížené sazby na naftu (zákon č. 234/2023 Sb.). Proti tomu však působila daň z tabákových výrobků, kdy nižší prodeje (částečně související s přeshraničními nákupy v sousedních zemích) a pokračující přechod k méně zdaněným alternativám převážily nad zvýšením daňových sazeb (zákon č. 609/2020 Sb.). V reakci na zvýšení daně z lihu od roku 2024 (zákon č. 349/2023 Sb.) se v závěru loňského roku projevil efekt předzásobením se lihovinami s dopadem 0,9 mld. Kč.

Odvod z nadměrných příjmů přinesl do veřejných rozpočtů 17,2 mld. Kč (zákon č. 365/2022 Sb.). Naproti tomu odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem účinné do konce roku 2023 představovalo meziroční výpadek příjmů ve výši 12,7 mld. Kč. Zavedení rejstříku vyloučených osob se negativně projeвило ve výnosu daně z hazardních her, a to o dalších 0,5 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.).

V rámci **důchodů z vlastnictví** vylepšily hospodaření státu relativně vyšší příjmy z dividend a úroky z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny (reverzní repo operace).

Výdaje sektoru vládních institucí rostly rychleji než příjmy (10,1 %), v poměrovém vyjádření pak vzhledem k vysoké dynamice nominálního HDP pouze o 0,8 p. b. na 45,4 % HDP. Zvýšení výdajů šlo z velké části na vrub podpory domácností a firem v období energetické krize.

Tempo **výdajů na konečnou spotřebu** se více než zdvojnásobilo na 9,3 %. Za tímto nárůstem stála zejména výrazná 10% dynamika **mezispotřeby** odrážející zpomalující, přesto však stále vysokou, míru inflace a vliv projektů spolufinancovaných z prostředků EU. **Náhrady zaměstnancům** vykazaly 7% navýšení. Růst **naturálních sociálních transferů** o 12,1 % odrážel výdaje do zdravotnictví a sociálních služeb, financované i vyšší platbou za státního pojištěnce. Zvýšení částek životního a existenčního minima, promítající se do výše doplatku na bydlení spolu s úpravou příspěvku na bydlení (zákon č. 456/2022 Sb.), s sebou neslo dodatečné výdaje ve výši kolem 1 mld. Kč. Zvýšený příspěvek na mobilitu schválený s účinností od prosince 2022 si v loňském roce vyžádal dalších 0,7 mld. Kč (zákon č. 358/2022 Sb.).

V rámci **peněžitých sociálních dávek** zaznamenaly dvouciferný růst dávky důchodového pojištění (16,4 %). Průměrný důchod vzrostl od ledna 2023 dle zákonného valorizačního vzorce o 825 Kč (nařízení vlády č. 290/2022 Sb. a č. 291/2022 Sb.). Kromě toho došlo k navýšení o 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě s dopadem převyšujícím 18 mld. Kč (zákon č. 323/2021 Sb.). Výdaje na penzijní dávky dále zvýšila upravená červnová mimořádná valorizace (zákon č. 71/2023 Sb.), kdy došlo k navýšení všech důchodů o 400 Kč a k tomu vzrostla procentní výměra o 2,3 %. Průměrný starobní důchod se tím dále zvýšil o 750 Kč. Rozpočtový dopad mimořádné valorizace tak činil kolem 15 mld. Kč. Ovšem dodatečný vliv měly i náklady mimořádných valorizací z roku 2022 za odpovídající část loňského roku. Novela zákona o důchodovém pojištění (zákon č. 270/2023 Sb.) přinesla mimo jiné zpřísnění podmínek pro odchod do předčasného důchodu, což vedlo ke zvýšenému zájmu o jeho přiznání v období před nabytím účinnosti zákona (fiskální náklady mimořádného zájmu odhadujeme na 1,5 mld. Kč).

V oblasti prorodinné politiky došlo od ledna 2023 k navýšení přídatku na dítě v základní i zvýšené výměře o 200 Kč (zákon č. 456/2022 Sb.) a od října 2022 k navýšení dávek pěstounské péče (nařízení vlády č. 292/2022 Sb.) s celkovým dopadem cca 1,3 mld. Kč. Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě si vyžádalo dodatečných 0,2 mld. Kč (zákon č. 588/2020 Sb.).

Další růst výdajů na sociální dávky o 0,8 mld. Kč souvisel s valorizací životního a existenčního minima od července 2022 (nařízení vlády č. 204/2022 Sb.) a ledna 2023 (nařízení vlády č. 436/2022 Sb.). Rovněž dávky v nezaměstnanosti si vyžádaly meziročně vyšší výdaje. Humanitární dávka pro ukrajinské uprchlíky včetně započitatelných nákladů na bydlení vyšla státní rozpočet na 7 mld. Kč (zákon č. 66/2022 Sb., č. 198/2022 Sb. a č. 75/2023 Sb.). Ukončení výplaty krizového ošetřovného (zákon č. 520/2021 Sb.) a v roce 2022 vyplacený jednorázový příspěvek na dítě (zákon č. 196/2022 Sb.) tlumily loňskou dynamiku sociálních dávek na 10,5 %.

Za mimořádně vysokou dynamikou **dotací** stála v první řadě pomoc domácnostem, firmám, veřejným a dalším

institucím ve formě zastropování cen energií v aktuální výši 48,4 mld. Kč (nařízení vlády č. 5/2023 Sb.). Dále s cílem zamezit plnému dopadu vysokých cen elektřiny na zákazníka byla provozovateli přenosové soustavy ČR poskytnuta dotace 20 mld. Kč (usnesení vlády č. 112/2023). Stát rovněž kompenzoval distributorům část nákladů na ztráty elektřiny v regionálních a lokálních distribučních soustavách a na ztráty v plynárenských soustavách v celkové aktuální výši 13,6 mld. Kč (nařízení vlády č. 463/2022 Sb.). V souvislosti s pokračujícím konfliktem na Ukrajině a ubytováním ukrajinských uprchlíků v soukromých ubytovacích zařízeních hradeckého kraje s příspěvkem státu bylo vyplaceno 6,8 mld. Kč (nařízení vlády č. 206/2022 Sb. ve znění nařízení vlády č. 322/2022 Sb.). Výsledkem byl růst dotací v roce 2023 o 37,8 %.

Tempo **transferů** brzdila základna roku 2022 zvýšená mimořádnými výdaji, především platbou České poště ve výši 7,5 mld. Kč a tzv. úsporným tarifem ve výši 17,4 mld. Kč. Na příspěvek pro solidární domácnost ubytovávající ukrajinské uprchlíky bylo vyplaceno 1,2 mld. Kč, tj. o 0,4 mld. Kč méně než v roce 2022. Pozitivně na meziroční dynamiku působilo rovněž ukončení výplaty kompenzačního bonusu, opačný vliv však měla realizace garancí poskytnutých Národní rozvojovou bankou a Exportní garanční a pojišťovací společností v úhrnné výši 2,9 mld. Kč.

Investice do fixních aktiv s růstem o 16,9 % byly taženy zejména investicemi z národních zdrojů. Z rozpočtu EU šlo ještě o dočerpání prostředků z programového období 2014–2020, ale již také využití prostředků z aktuálního programového období 2021–2027, stejně jako prostředků z nástroje EU příští generace.

3.1.2 Hospodaření v roce 2024

Konsolidační úsilí vlády by se mělo odrazit ve výsledku **hospodaření veřejných financí** v roce 2024, kdy očekáváme meziroční snížení deficitu na 2,3 % HDP, ve strukturálním vyjádření pak jeho zlepšení na 2,0 % HDP. Se schodkem počítá jak státní rozpočet, tak státní fondy, s mírně záporným saldem by měly skončit rovněž fondy sociálního zabezpečení. Místní vládní instituce patrně vykážou opět přebytek.

Očekáváme, že **příjmy sektoru vládních institucí** by měly vzrůst o 4,0 %, přičemž daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 6,5 %. S tím souvisí i predikovaný růst daňové kvóty o 0,8 p. b. na 36,3 % HDP.

Tempo **daně z příjmů fyzických osob** by mělo zpomalit na 7,1 %. Odhadovaný přínos konsolidačního balíčku ve výši 8,1 mld. Kč do výnosu daně plyne zejména z posunu prahu pro uplatnění 23% sazby daně na 36násobek průměrné mzdy (do roku 2023 48násobek), omezení slevy na dani na manželku/manžela pečující(ho) o dítě do 3 let věku a v neposlední řadě ze zrušení slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení (tzv. školkového). Ukončení dočasného zvýšení limitu

pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně bude patrně spojeno s kladným dopadem 0,3 mld. Kč (zákon č. 128/2022 Sb. ve znění zákona č. 349/2023 Sb.). Naproti tomu úpravy daňových podmínek u produktů spojených na stáří by měly být spojeny s negativním vlivem 0,6 mld. Kč (zákon č. 462/2023 Sb.).

Podobně jako v případě daně z příjmů fyzických osob určuje dynamiku **příspěvků na sociální zabezpečení** primárně vývoj mezd a platů v ekonomice. Opatření konsolidačního balíčku by měla přinést přes 20 mld. Kč, z čehož fiskálně největší dopad je spojen se znovuzavedením nemocenského pojištění pro zaměstnance ve výši 0,6 % (12,3 mld. Kč), dále se zvýšením odvodů osobám samostatně výdělečně činným (4,5 mld. Kč) a zastropováním úlev z odvodů pro dohody o provedení práce (3 mld. Kč). V souvislosti s automatickou valorizací platby za státního pojištění na základě růstu cen a reálných mezd (zákon č. 260/2022 Sb.) uvažujeme s navýšením příjmů zdravotních pojišťoven o 13–14 mld. Kč.

V případě **daně z příjmů právnických osob** očekáváme pokles o 1,1 %, ke kterému přispěje meziroční snížení výnosu daně z neočekávaných zisků (zákon č. 366/2022 Sb.). Prohlubující se záporný efekt osvobození výnosů ze státních dluhopisů bude snižovat výnos o dalších 2,9 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Naopak pozitivně působí zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob o 2 p. b. s odhadovaným dopadem 22 mld. Kč (zákon č. 349/2023 Sb.). Dorovnávací daň zajišťující minimální úroveň zdanění velkých nadnárodních a vnitrostátních skupin navýší daňový výnos odhadem o 1 mld. Kč (zákon č. 416/2023 Sb.). Podobně jako v případě daně z příjmů fyzických osob bude mít rozpočtově mírně pozitivní vliv ukončení dočasného zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů a rozšíření okruhu příjemců a účelů na podporu Ukrajiny (zákon č. 128/2022 Sb. ve znění zákona č. 349/2023 Sb.).

Do výnosu **daně z přidané hodnoty** negativně dopadne vliv konsolidačního balíčku, který redukuje počet sazeb daně na dvě (21 % a 12 %) a současně přesouvá některé zboží a služby do jiné sazby (dopad 3,7 mld. Kč). Naproti tomu by měl však přinést vyšší výnos daně z přidané hodnoty z titulu navýšení **spotřebních daní** (1 mld. Kč). Jejich dynamika by měla zrychlit na 6,4 %. Za výrazným očekávaným nárůstem výnosů v roce 2024 stojí nízká základna roku 2023 u daně z minerálních olejů kvůli přechodnému snížení sazby daně na motorovou naftu (5,6 mld. Kč) a dále od letošního roku platné vyšší sazby daně z tabákových výrobků (dopad 3,4 mld. Kč) a z lihu (meziročně další 1 mld. Kč, dopad již v r. 2023 vlivem předzásobením se) jako součást konsolidačního balíčku. Balíček rovněž ruší osvobození metalurgických a mineralogických procesů od spotřebních daní s odhadovaným výnosem 0,7 mld. Kč.

Meziroční dynamiku daňových příjmů tlumí konec účinnosti mimořádného opatření v období energetické krize v podobě odvodu z nadměrných příjmů výrobců elektrí-

ny. Tento efekt je však korigován ukončením plošného odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem ke konci roku 2023, přičemž letos se bude týkat pouze energeticky náročných podniků, pro které vláda vyčlenila částku 3,5 mld. Kč (usnesení vlády č. 973/2023). Zavedení rejstříku vyloučených osob by se mělo negativně projevit ve výnosu daně z hazardních her, a to o dalších 0,6 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.). Tento dopad bude patrně převážen zvýšením druhé sazby daně z hazardních her z 23 % na 30 % v rámci konsolidačních opatření. Příjmy od letošního roku navyšuje rovněž daň z nemovitých věcí (výnos 10 mld. Kč).

Celkovou dynamiku příjmů zřejmě negativně ovlivní vývoj **transferů z EU**, reflektující ukončení finanční perspektivy 2014–2020 částečně kompenzované náběhem projektů spolufinancovaných z programového období 2021–2027 a prostředky z nástroje EU příští generace. Příjmy z **dividend**, stejně jako **úroky** z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny by měly vzhledem k nadprůměrně vysoké základně roku 2023 poklesnout.

Výdaje sektoru vládních institucí by měly být brzděny přijatým konsolidačním balíčkem, přičemž očekáváme jejich pokles v poměru k HDP o 1 p. b. na 44,3 % HDP. Odhadujeme, že tempo **výdajů na konečnou spotřebu** meziročně výrazně zpomalí na 4,6 %. Po dvouciferném růstu **mezispotřeby** v loňském roce by její dynamika měla i vlivem úspor na provozních výdajích každého rezortu o 5 % podstatně zvolnit na 4,8 %. Podobné zpomalení očekáváme také u **naturálních sociálních transferů**, které by měly růst 6,5% tempem. U sociálních dávek na bydlení počítáme se zachováním relativně vyšší úrovně, nárůst by pak ale měl být tažen zejména výdaji zdravotních pojišťoven umožněnými nárůstem pojistného i plateb za státní pojištění. V **náhradách zaměstnancům** se projeví nová úprava platů ve školství, kdy novela školského zákona (zákon č. 183/2023 Sb.) zaručuje takovou celkovou výši finančních prostředků určenou na platy učitelů, která bude odpovídat minimálně 130 % průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství. Vedle toho počítáme s nárůstem objemu prostředků i v oblasti zdravotnictví. Naproti tomu konsolidace přináší úspory v platové oblasti v celkové odhadované výši 9,4 mld. Kč, z toho 4,1 mld. Kč připadá na snížení objemu platů ve veřejném sektoru o 2 %.

Výdaje na **penzijní dávky** zpomalila úprava parametrů mimořádné valorizace důchodů od června 2023. Standardní valorizace od ledna 2024 pak zvýšila průměrný důchod o 360 Kč měsíčně (nařízení vlády č. 286/2023 Sb. a č. 287/2023 Sb.). Opatření schválená novelou zákona o důchodovém pojištění (zákon č. 270/2023 Sb.) by měla být letos spojena s meziročním pozitivním dopadem kolem 2 mld. Kč. Další cca 1 mld. Kč přinese úprava výplatního období důchodů z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, a s tím spojené zrušení jednorázového doplatku při pravidelné valorizaci v lednu kalendářního roku (zákon č. 321/2023 Sb.).

V rámci prorodinné politiky bylo schváleno zvýšení rodičovského příspěvku o 50 000 Kč (v případě vícerčat o 75 000 Kč) pro děti narozené od 1. 1. 2024, znamenající v tomto roce vícenáklady ve výši 0,4 mld. Kč (zákon č. 407/2023 Sb.). Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí (sněmovní tisk č. 573) přináší změny v oblasti náhradní rodinné péče s dopadem 0,5 mld. Kč.

Zpřísnění podmínek pro přiznání nároku na dávky v nezaměstnanosti v případě opakované evidence by mělo vést k úspoře 0,8 mld. Kč (zákon č. 349/2023 Sb.). Humanitární dávka pro ukrajinské uprchlíky včetně započitatelných nákladů na bydlení zatíží v tomto roce státní rozpočet v odhadované výši 7,5 mld. Kč, což je o 0,5 mld. Kč více než v roce 2023.

3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí

Nastavení fiskální politiky se v ČR odvíjí od zákonem daného závazku postupně dosáhnout alespoň **střednědobého rozpočtového cíle** ve výši 0,75 % HDP ve vyjádření strukturálního deficitu. Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti stanovuje explicitní trajektorii strukturálních deficitů pro účely sestavování výdajových limitů pro státní rozpočet a státní fondy. Z porovnání strukturálních deficitů s diskrečními opatřeními a bez nich (viz MF 2024c) a v zákoně uvedených hodnot vyplývají dva zásadní závěry. Prvním je, že část efektu konsolidačního balíčku konzumují posílené investice do dopravy a obrany země. Bez něj by se deficity sektoru vládních institucí patrně nedostaly pod 3 % HDP až do roku 2027, tedy nebylo by možné plnit výdajové rámce. Jinými slovy, konsolidační balíček byl naprosto nezbytný k plnění jak národních, tak evropských fiskálních pravidel. Druhým závěrem pak je, že konsolidační balíček zajišťuje plnění pravidla pro roky 2024 až 2026, nicméně pro rok 2027 bude nutné přistoupit k dalším konsolidačním opatřením, a to nejpozději na počátku funkčního období příští vlády. Samozřejmě vzdálenost prognózovaného období a s ním spojená rizika zvyšují míru nejistoty odhadu.

Pro celé období KP predikujeme přetrvávající deficity veřejných financí, jež budou primárně determinovány **státním rozpočtem**. Pod referenční hranici deficitu 3 % HDP by se hospodaření sektoru vládních institucí mělo dostat již v roce 2024, dále by schodky měly klesat k hodnotě až 1,2 % HDP v roce 2027.

U **místních vládních institucí** předpokládáme pokračující přebytečné hospodaření, ačkoliv ve svém rozsahu o něco nižší oproti výsledkům hospodaření z posledních let. Odložené investiční projekty, které musely být přesoutěženy z důvodu vysoké inflace, by totiž měly být postupně realizovány za vyšší náklady.

Odhad hospodaření **fondů sociálního zabezpečení** se odvíjí zvláště od predikovaného objemu mezd a platů v ekonomice, který je zásadní faktorem budoucího růstu

Stabilizace na trzích s energiemi a úspory v rámci konsolidačního balíčku by měly vést k omezení **dotací** o téměř 30 % na 1,9 % HDP. S meziročně o 5,2 mld. Kč nižší částkou počítá predikce na ubytování ukrajinských uprchlíků. Naproti tomu zvýšení maximální částky příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením by mělo vyjít na 1,1 mld. Kč (nařízení vlády č. 70/2024 Sb.).

Investice do fixních aktiv budou ovlivněny zvýšenými výdaji v oblastech dopravní infrastruktury či obrany, které by měly dosáhnout výše nejméně 2 % HDP (zákon č. 177/2023 Sb.). V případě výdajů spolufinancovaných z EU bude hrát roli náběh investic financovaných ve spojitosti s Národním plánem obnovy či rozbíhající se finanční perspektiva 2021–2027. Dynamika celkových investic by měla dosáhnout 1,8 %.

pojistného. Vzhledem k jeho dynamice (kapitola 2.2.4) a spíše umírněnému růstu výdajů po roce 2024 očekáváme, že hospodaření zdravotních pojišťoven bude dosahovat vyrovnaných, maximálně mírně přebytečných hodnot. Složky ústředních vládních institucí mimo státní rozpočet a státní fondy by jako celek měly hospodařit v průměru s malými přebytky.

3.2.1 Výhled příjmů

Příjmy sektoru vládních institucí by v letech výhledu měly růst v průměru o 3,6 %. Tempo daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení však očekáváme vyšší, v průměru 4,2 %.

U **daně z příjmů fyzických osob** mají diskreční opatření v horizontu let 2025 až 2027 naprosto zanedbatelný vliv. V souvislosti se zavedením dlouhodobého investičního produktu počítáme se sníženým výnosem o cca 0,5 mld. Kč. Výnos tak určuje zejména růst objemu mezd a platů, z čehož plyne tempo 4,1 % v roce 2025 a necelých 5 % v letech výhledu.

Příspěvky na sociální zabezpečení by rovněž měly být v rozhodující míře určeny vývojem objemu mezd a platů v ekonomice. Nicméně kladný dopad by měla mít opatření přijatá v rámci konsolidačního balíčku, konkrétně znovuzavedení nemocenského pojistného a zvýšení odvodů osob samostatně výdělečně činných v úhrnné výši 4,1 resp. 3,6 mld. Kč v letech 2025 a 2026. Naopak bude působit zavedení dlouhodobého investičního produktu ve výši 0,6 mld. Kč. V roce 2025 a 2026 bude dále dynamika nepatrně oslabena dodatečným efektem slevy na sociálním pojistném pro vybrané skupiny zaměstnanců s kratším pracovním úvazkem. Součástí agregátu jsou v metodice ESA 2010 i platby ze státního rozpočtu za tzv. státní pojištění do systému veřejného zdravotního pojištění. Tyto platby budou valorizovány dle míry inflace (růst reálných mezd by do konce horizontu výhledu neměl být efektivní), dalším faktorem pak v celkovém počtu pojištěnců budou případné změny v počtech uprchlíků z Ukrajiny (zejména dětí). Příspěvky by tak v průměru měly růst o necelých 5 %.

U **daně z příjmů právnických osob** bude tempo v roce 2025 ovlivněno pokračující účinností daně z neočekávaných zisků. Výnos však bude postupně slábnout, a dynamiku tak brzdit. Pozitivně by tempo daně měly ovlivňovat mimořádné odpisy zavedené v době pandemie a prodloužené v důsledku energetické krize, jejichž efekt v průběhu horizontu výhledu skončí, dále pak i dodatečné efekty plynoucí z vyšší sazby daně zavedené od roku 2024. Dorovnávací daň pro velké nadnárodních a vnitrostátních skupin navýší daňový výnos odhadem o cca 1 mld. Kč od roku 2025. Naopak negativně bude působit osvobození výnosů státních dluhopisů, a to ve výši 1,3 mld. Kč ročně. V kombinaci s růstem hrubého provozního přebytku se meziroční změna výnosu daně pohybuje v průměru na úrovni 2,3 %.

Spotřební daně v pojetí národní legislativy by měly růst v průměru o 1,5 %. Výnos by měl být podpořen vyšším zdaněním tabákových výrobků včetně jejich alternativ s celkovým dopadem nad 2 mld. Kč v každém roce. Inkaso pak bude v příštím roce o cca 0,5 mld. Kč posíleno i vyšší daní z lihu. Kromě toho by pozitivně měl působit i autonomní vývoj související s ekonomickým oživením a rostoucími reálnými výděly domácností.

Výnos **daně z přidané hodnoty** závisí primárně na vývoji nominální spotřeby domácností, části spotřeby a investic sektoru vládních institucí. Průměrný růst výnosu daně ve výši 4,5 % se pohybuje prakticky ve shodě s růstem makroekonomické základny. Z diskrečních opatření evidujeme pouze vyšší růst daně z titulu navýšení spotřebních daní (zhruba 0,7 mld. Kč v roce 2025).

U **ostatních příjmů** budou příjmové transfery determinovány vývojem evropských prostředků. U fondů na kohezi by mělo docházet k postupnému náběhu, zatímco u Národního plánu obnovy se očekává kulminace v letech 2025 a 2026, kdy program končí. U důchodů z vlastnictví počítáme se soustavným poklesem v souladu s vývojem úrokových výnosů, dividendy pak očekáváme relativně stabilní.

3.2.2 Očekávaný vývoj výdajů

V letech výhledu predikujeme průměrný růst **celkových výdajů** sektoru vládních institucí ve výši 2,8 %. Dynamika v čase postupně klesá.

Peněžité sociální dávky by měly růst v průměru o 2,4 %. Tempo v první řadě určuje vývoj dávek důchodového pojištění, které předpokládáme na úrovni zákonného valorizačního vzorce dle predikované míry inflace a růstu reálných mezd (který by však neměl být natolik silný, aby do konce horizontu růst reálných mezd tempo valorizace efektivně ovlivnil). Navýšení rodičovského příspěvku by mělo růst výdajů zvýšit o necelé 2 mld. Kč ročně. Dynamika by měla být brzděna ukončením humanitární dávky nebo minimálně její výrazně nižší úrovni ve srovnání s předchozími roky.

Růst **nominální spotřeby sektoru vládních institucí** předpokládáme mezi 4 a 5 % ve všech letech. **Náhrady**

zaměstnancům by měly růst zejména ve školství. Vzhledem ke konsolidaci však očekáváme u zbytku zaměstnanců sektoru vládních institucí spíše mírný růst. U **naturálních sociálních transferů** počítáme s růstem plateb za zdravotní péči v závislosti na vývoji příjmů systému. Pozitivně by se mohla projevit rostoucí úroveň reálných výdělků a nižší potřeba výplat dávek státní sociální podpory (příspěvek na bydlení). U **mezispotřeby** predikujeme zrychlení dynamiky v roce 2025 v souvislosti s náběhem nové perspektivy 2021–2027 a fondů souvisejících s Národním plánem obnovy. Následně by mělo dojít ke zpomalení, u nákupů očekáváme zvolnění i z titulu snahy konsolidovat veřejné finance.

V oblasti **investic** počítáme s náběhem prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost, Fondu pro spravedlivou transformaci i programů spolufinancovaných z evropských strukturálních a investičních fondů, kde by měla již probíhat vrcholná fáze cyklu finanční perspektivy 2021–2027. Předpokládáme i nárůst národních investic do dopravní infrastruktury a vyšší nákupy armádního vybavení v průběhu prakticky celého horizontu výhledu.

U **dotací** počítáme jen s drobným nárůstem, podobně by se měly vyvíjet i **transfery**. V roce 2025 očekáváme zápornou dynamiku v souvislosti s dodatečnými efekty konsolidačního balíčku. V následujících letech pak predikujeme návrat k růstu, který však bude odrážet snahu o úspory z titulu snižování strukturálních deficitů. Tempo by proto mělo být i z hlediska dlouhodobějšího průměru relativně mírné. V rámci transferů však počítáme s nárůstem odvodů do rozpočtu EU.

V souladu s předpoklady o vývoji úrokových sazeb, obzvláště refinancovaného dluhu a výše hotovostních sald odhadujeme, že **úrokové výdaje** porostou v absolutním vyjádření v průměru o 5,3 %. Nicméně dynamika by měla být výrazně klesající. V poměrovém vyjádření by úrokové výdaje měly v průběhu horizontu výhledu setrvat na 1,5 % HDP (viz také část 3.4).

3.2.3 Autonomní a tzv. zákonný scénář

Predikce pracuje s diskrečními opatřeními, která jsou schválena alespoň vládou bez ohledu na to, zda jsou opatření svým dopadem dostatečná k tomu, aby byl naplněn zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů. Ten říká, že strukturální deficity musí pro potřeby odvození výdajových rámců být nejvýše 2,25 % HDP pro rok 2025, 1,75 % HDP pro rok 2026 a 1,25 % HDP pro rok 2027. Prognóza za současného stavu přijatých opatření a za daného makroekonomického vývoje by splnila zákonné požadavky pro roky 2025 a 2026, u roku 2027 však indikuje, že bude nutné přijmout další opatření na snížení strukturálního deficitu. Rozsah těchto opatření činí zhruba 0,4 % HDP. V případě provedení těchto změn by celkové saldo sektoru vládních institucí činilo –0,9 % HDP (namísto –1,2 % HDP) a míra zadlužení by byla nižší o 0,3 p. b.

3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice

Strukturální saldo sektoru vládních institucí v roce 2023 činilo $-2,4\%$ HDP. Cyklická složka dosáhla $-0,5\%$ HDP.

Jednorázové a ostatní přechodné operace v roce 2023 dosahovaly $-0,8\%$ HDP, převážně šlo o opatření v oblasti energií. Příjmovou stranu podpořily odvody z nadměrných příjmů ve výši 17,2 mld. Kč a daň z neočekávaných zisků s odhadovaným výnosem 39,1 mld. Kč. Příjmy naopak snižovalo odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie pro domácnosti a firmy ve výši $-17,3$ mld. Kč a do konce července snížené sazby spotřební daně z nafty s dopadem $-5,6$ mld. Kč. Na výdajové straně byla poskytnuta dotace státnímu provozovateli přenosové soustavy v objemu 20,0 mld. Kč, distributorům energií ve výši 13,6 mld. Kč a především domácnostem, firmám a veřejným a dalším institucím prostřednictvím zastropování cen energií v objemu 48,4 mld. Kč. Z předchozího roku ještě pokračovala výplata jednorázového příspěvku na dítě do 18 let domácnostem s ročním hrubým příjmem do 1 milionu Kč. Saldo dále prohloubily humanitární dávky a příspěvek na ubytování pro uprchlíky z Ukrajiny s vlivem 13,7 mld. Kč.

Mírně záporné **fiskální úsilí** roku 2023 na výdajové straně zhoršil nárůst sociálních dávek a úrokových výdajů, na straně příjmů bylo zlepšováno růstem daně z příjmů fyzických osob či důchodů z vlastnictví. Růst výdajů na dotace byl ve značné míře jednorázového charakteru.

3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu

Dluh sektoru vládních institucí na konci roku 2023 dosáhl 44% HDP, meziročně se snížil o 0,2 p. b. Nadále platí, že úroveň zadlužení veřejných financí ČR se nachází pod hodnotou 60% HDP obsaženou v Paktu o stabilitě a růstu, stejně tak splňuje i úroveň dluhové kvóty danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (55% HDP po očištění o rezervu peněžních prostředků na financování státního dluhu).

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 3.6). Jejich dluh v roce 2023 přesáhl 3 346 mld. Kč, a tvořil tak $97,5\%$ celkového (nekonsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá $2,5\%$. V roce 2023 dosáhl 85,4 mld. Kč a v dalších letech by se měl mírně snižovat z důvodu predikovaného přebytkového hospodaření. Fondy sociálního zabezpečení vykazují zanedbatelnou míru zadluženosti.

Vývoj státního dluhu byl v roce 2023 ovlivněn deficitem státního rozpočtu zapříčiněným mj. přetrvávající podporou domácností a podnikatelských subjektů v dobíhající energetické krizi. Přesto vzhledem k vysokému tempu růstu nominálního HDP státní dluh v relativním vyjádření meziročně poklesl ze $42,7\%$ na $42,4\%$ HDP. V souvislosti

Předpokládáme, že se v roce 2024 hodnota **strukturálního salda**lepší na $-2,0\%$ HDP. Meziroční změna je menší než u celkového salda sektoru vládních institucí, jehož zlepšení je způsobeno především utlumením jednorázových výdajů. V souvislosti s prohloubením záporné produkční mezery v období do 2. čtvrtletí 2024 očekáváme zhoršení cyklické složky na $-0,6\%$ HDP.

V letošním roce očekáváme **jednorázové operace** pouze v objemu $0,2\%$ HDP. Stranu příjmů tvoří zejména výnos daně z neočekávaných zisků. Na výdajové straně žádná opatření v oblasti energetiky plánovaná nejsou. Jedinými výdajovými opatřeními jsou humanitární dávky pro uprchlíky a příspěvek na jejich ubytování.

Oživení ekonomického růstu by mělo vést k uzavření záporné cyklické složky ke konci roku 2025, v letech 2026 a 2027 očekáváme cyklickou složku kladnou. **Strukturální saldo by se** po stagnaci v roce 2025 mělo postupně zlepšovat až k hodnotě $-1,6\%$ HDP. Kladné fiskální úsilí v letech výhledu bude podporováno především stranou výdajů, které by měly oproti letům 2022 a 2023 růst podstatně mírněji, a také pomaleji, než budoucí příjmy. U jednorázových operací předpokládáme pouze příjem z daně z neočekávaných zisků v roce 2025.

s růstem zadlužení a vývojem úrokových sazeb došlo ke zvýšení úrokových nákladů na $1,3\%$ HDP.

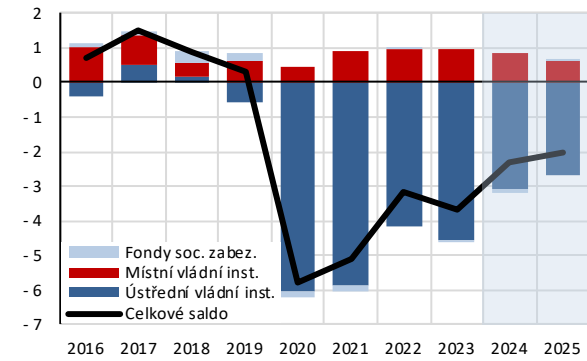
Očekáváme, že v téměř celém horizontu výhledu bude dluhová kvóta dál mírně růst, jelikož absolutní výše deficitů veřejných financí bude i přes konsolidační snahu stále poměrně významná. Nicméně zadlužení by mělo kulminovat v roce 2026 na hodnotě přes 47% HDP a následně již začít mírně klesat.

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu význam primárního salda v následujících letech oproti rokům 2019–2023 mírně klesá. Úroky by měly v poměrovém vyjádření v roce 2024 vzrůst na $1,4\%$ HDP. V roce 2025 by se měly dále zvýšit o 0,1 p. b. a na $1,5\%$ HDP setrvat do konce výhledu, přestože predikce počítá s postupným poklesem výnosů státních dluhopisů. Dlouhodobá úroková míra pro konvergenční účely by se měla z $4,4\%$ p. a. v roce 2023 snížit na $3,4\%$ p. a. v letech 2025 až 2027.

Predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí

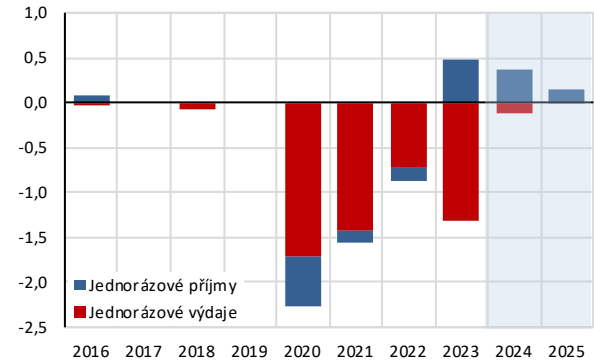
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.2: Jednorázová opatření

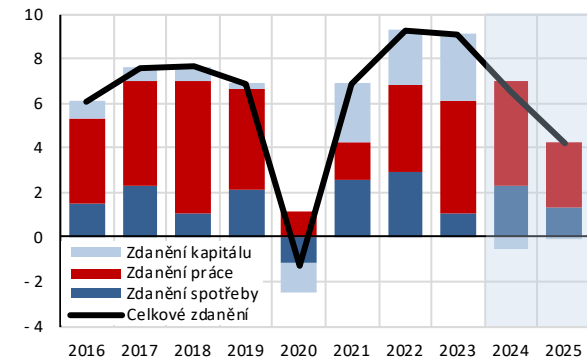
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

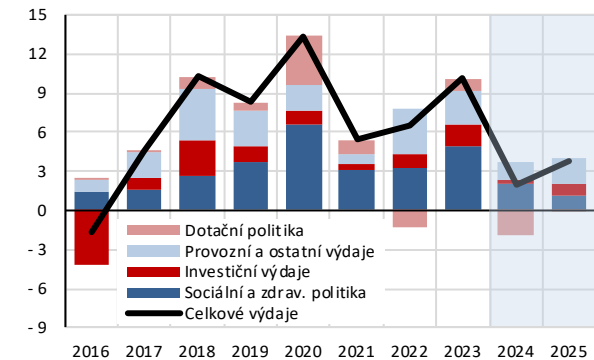
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí

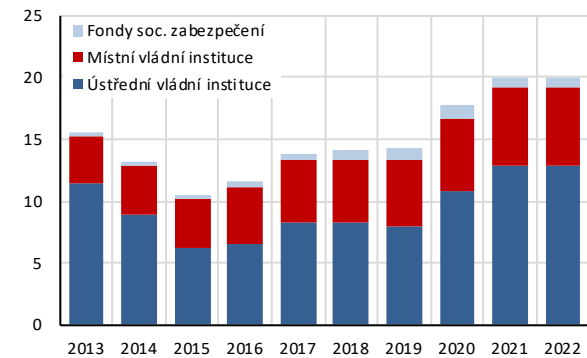
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva

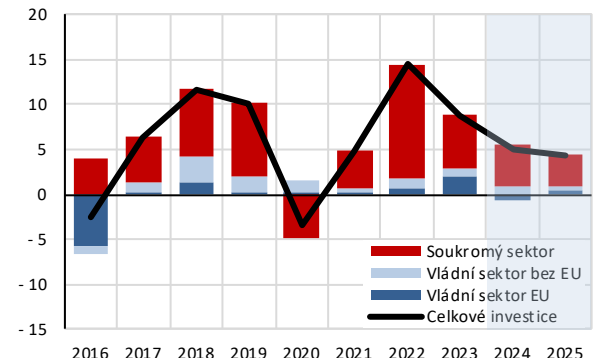
v % HDP, nekonsolidované hodnoty

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty MF ČR.

Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU

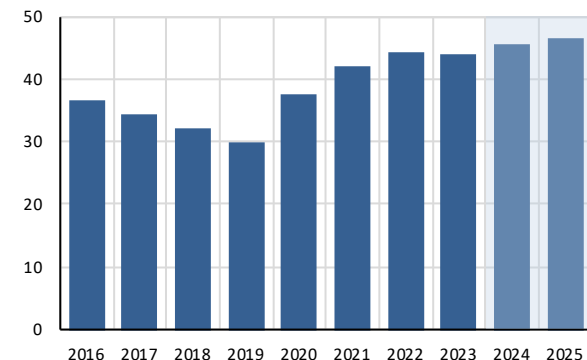
změna nominální tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2024a), MF ČR (2024a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí

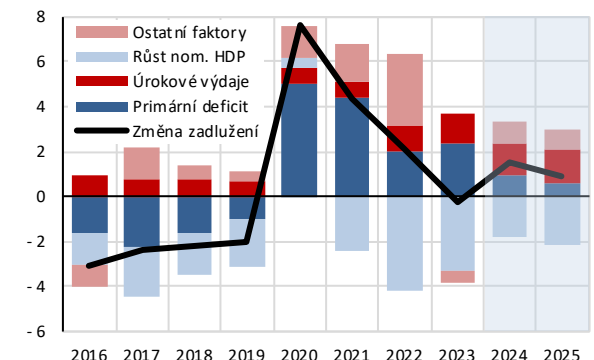
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu

v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2024a, 2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	Kód ESA	2023 úroveň	2023	2024	2025	2026	2027
			v % HDP				
Čisté půjčky (+)/výpůjčky (-) (B.9) podle subsektorů							
Vládní instituce	S.13	-268	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Ústřední vládní instituce	S.1311	-334	-4,5	-3,1	-2,7	-2,2	-1,9
Místní vládní instituce	S.1313	70	1,0	0,8	0,6	0,6	0,6
Fondy sociálního zabezpečení	S.1314	-5	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
Vládní instituce (S.13)							
Celkové příjmy	TR	3064	41,7	42,0	41,8	41,6	40,9
Celkové výdaje	TE	3332	45,4	44,3	43,9	43,2	42,1
Saldo	B.9	-268	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Úroky placené	D.41	97	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5
Primární saldo		-172	-2,3	-0,9	-0,6	-0,1	0,2
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-61	-0,8	0,2	0,1	0,0	0,0
Příjmové položky							
Daňové příjmy		1437	19,6	19,6	19,3	19,2	19,1
Daně z výroby a z dovozu	D.2	809	11,0	11,2	11,2	11,2	11,0
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	D.5	629	8,6	8,4	8,2	8,0	8,1
Kapitálové daně	D.91	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Příspěvky na sociální zabezpečení	D.61	1169	15,9	16,6	16,7	16,7	16,7
Důchod z vlastnictví	D.4	93	1,3	0,8	0,7	0,7	0,6
Ostatní		364	5,0	4,9	5,1	5,0	4,4
Celkové příjmy	TR	3064	41,7	42,0	41,8	41,6	40,9
p. m.: Daňová kvóta		2607	35,5	36,3	36,0	36,0	35,8
Výdajové položky							
Náhrady zaměstnancům a mezispotřeba	D.1+P.2	1171	15,9	15,9	15,9	15,8	15,7
Náhrady zaměstnancům	D.1	739	10,1	10,0	9,9	9,9	9,9
Mezispotřeba	P.2	432	5,9	5,9	5,9	5,9	5,8
Sociální platby		1289	17,5	17,7	17,4	17,1	16,8
z toho: Dávky v nezaměstnanosti ¹⁾		17	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Naturální sociální transfery poskytované tržními výrobci	D.632	253	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5
Peněžité sociální dávky	D.62	1036	14,1	14,2	13,9	13,6	13,3
Úroky	D.41	97	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5
Dotace	D.3	208	2,8	1,9	1,9	1,8	1,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	370	5,0	4,9	5,1	4,9	4,3
Kapitálové transfery	D.9	34	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3
Ostatní		165	2,2	2,0	1,8	1,8	1,8
Celkové výdaje	TE	3332	45,4	44,3	43,9	43,2	42,1
p. m.: Výdaje vlády na konečnou spotřebu (nominální)	P.3	1498	20,4	20,5	20,5	20,4	20,3

1) Výdaje na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti včetně plateb zdravotního pojištění státem za nezaměstnané.

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	2023 úroveň	2023	2024	2025	2026	2027
			v % HDP			
Výdaje na programy EU plně kryté příjmy z fondů EU	82	1,1	1,1	1,2	1,3	0,7
Běžné výdaje	22	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2
Investiční výdaje	60	0,8	0,7	0,9	0,9	0,5
Výdaje na dávky v nezaměstnanosti dané vlivem hosp. cyklu	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dopad příjmových diskrečních opatření (meziroční změny)	45	0,6	0,7	0,0	0,0	0,0
Automatické zákonné zvýšení příjmů	-	-	-	-	-	-

Pozn.: Automatické zákonné zvýšení příjmů označuje takové navýšení příjmů, které bez vlivu diskrečního opatření vlády kompenzuje nárůst předem určených výdajových položek (např. automatické zvýšení sazeb příspěvků na sociální zabezpečení v případě, že výdaje na tyto dávky vzrostou).

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2023–2027

meziroční diskreční opatření, v mld. Kč

	2023	2024	2025	2026	2027
Opatření na příjmové straně	44,5	55,9	-3,1	-3,6	0,4
Zdanění práce	1,2	29,9	3,1	4,4	-
Zdanění kapitálu	54,6	-0,2	-15,9	-10,9	1,2
Zdanění spotřeby	-11,1	22,5	9,3	2,6	-1,1
Ostatní příjmy	-0,2	3,6	0,4	0,3	0,3
Opatření na výdajové straně	-69,6	134,6	17,8	-2,3	-1,8
Peněžité sociální dávky	7,7	16,8	4,7	-2,2	-1,5
Náhrady zaměstnancům	-25,7	-6,9	-0,1	-	-
Zdravotnictví	-1,4	-3,3	-	-	-
Dotace	-76,9	117,9	10,3	-0,0	0,0
Kapitálové transfery	13,3	0,9	0,0	-	-
Ostatní výdaje	13,2	9,2	2,9	-0,1	-0,3
Celkem	-25,1	190,5	14,7	-5,9	-1,4
<i>% HDP</i>	-0,3	2,5	0,2	-0,1	-0,0

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik

v % HDP

	2023	2023	2024	2025	2026	2027
	<i>úroveň</i>			<i>v % HDP</i>		
Celkové příjmy bez vlivu diskrečních opatření	3062	41,7	41,1	40,8	40,5	39,8
Celkové výdaje bez vlivu diskrečních opatření	3345	45,6	44,7	44,4	43,6	42,4

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.5: Cyklický vývoj

změna v %, produkční mezera v % potenciálního produktu, příspěvky v p. b., ostatní v % HDP

	Kód ESA	2023	2024	2025	2026	2027
Růst HDP ve stálých cenách (%)		-0,3	1,4	2,6	2,4	2,5
Saldo sektoru vládních institucí	B.9	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Úroky	D.41	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-0,8	0,2	0,1	0,0	0,0
na straně příjmů		0,5	0,4	0,1	0,0	0,0
na straně výdajů		1,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Růst potenciálního produktu (%)		1,5	1,3	1,5	1,6	1,7
příspěvek práce		0,8	0,4	0,1	-0,1	-0,1
příspěvek kapitálu		0,8	0,7	0,6	0,5	0,5
souhrnná produktivita výrobních faktorů		-0,1	0,3	0,8	1,2	1,3
Produkční mezera		-1,3	-1,6	-0,4	0,5	1,1
Cyklická složka salda		-0,5	-0,6	-0,2	0,2	0,4
Cyklicky očištěné saldo		-3,2	-1,7	-1,9	-1,7	-1,6
Cyklicky očištěné primární saldo		-1,9	-0,3	-0,4	-0,3	-0,2
Strukturální saldo		-2,4	-2,0	-2,0	-1,7	-1,6

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí

v % HDP, příspěvky v % dluhu

	Kód ESA	2023	2024	2025	2026	2027
Hrubý dluh sektoru vládních institucí (konsolidovaný)						
Ústřední vládní instituce		45,6	47,0	48,0	48,8	48,8
Místní vládní instituce		1,2	1,1	1,0	1,0	0,9
Fondy sociálního zabezpečení		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Změna poměru hrubého dluhu		-0,2	1,5	0,9	0,7	-0,1
Příspěvky ke změně hrubého dluhu						
Primární saldo		-2,3	-0,9	-0,6	-0,1	0,2
Úroky	D.41	-1,3	-1,4	-1,5	-1,5	-1,5
Ostatní faktory působící na úroveň dluhu		-0,5	1,0	1,0	1,1	0,6
Rozdíl mezi hotovostním a aktuálním přístupem		-0,5	0,3	0,2	0,0	0,0
Čistá akumulace finančních aktiv		0,1	0,4	0,3	0,0	0,0
Privatizační příjmy		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Přecenění a ostatní faktory		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
p. m. Implicitní úroková míra z dluhu		-3,0	-3,2	-3,2	-3,2	-3,1
Dluh upravený podle § 13 zákona č. 23/2017 Sb. ¹⁾		44,0	45,5	46,4	47,1	47,0
Likvidní finanční aktiva ²⁾		18,4	18,1	17,6	16,8	16,1
Čistý finanční dluh ³⁾		25,6	27,4	28,8	30,3	30,8

1) Rozdíl dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.

2) Likvidní finanční aktiva zahrnují měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě) a účasti kótované na Burze cenných papírů.

3) Čistý finanční dluh je rozdílem mezi celkovým hrubým dluhem a likvidními finančními aktivy.

Zdroj: ČSÚ (2024b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice

v % dluhu, doba do splatnosti v letech, údaje v národní metodice

		2023	2024	2025	2026	2027
Hledisko refinancování						
Průměrná doba do splatnosti	v letech	6,4	6,5	6,5	6,5	6,5
Dluh splatný do 1 roku	% dluhu	6,7	10,5	10,7	9,9	9,5
Amortizace dluhu (existujících dluhopisů) od konce předchozího roku	% HDP	2,7	2,1	3,3	3,2	3,4
Hledisko úročení						
Dluh s úrokovou reflexí do 1 roku	% dluhu	18,5	22,3	22,5	18,7	17,8
Fixně úročený dlouhodobý dluh splatný do 1 roku	% dluhu	4,3	7,7	7,8	4,2	6,2
Variabilně úročený dlouhodobý dluh	% dluhu	12,7	12,1	12,3	12,3	9,4
Peněžní instrumenty	% dluhu	1,4	2,6	2,4	2,2	2,1
Efekt derivátových operací	% dluhu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hledisko cizoměnové expozice						
Cizoměnová expozice státního dluhu ¹⁾	% dluhu	5,5	5,1	4,7	4,4	4,2
Expozice denominovaná v eurech	% dluhu	5,0	4,6	4,2	3,9	3,7

1) Cizoměnový státní dluh zohledňující vliv zajištění a aktiv.

Zdroj: MF ČR.

4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti

Srovnání letošního a loňského KP je zaměřeno na vyhodnocení predikce na rok 2023 a na změnu predikce pro rok 2024. Podobně jako v předchozích letech je však srovnání značně problematické. Energetická krize si postupně na národní a mezinárodní scéně vyžádala přijetí řady opatření, jejichž dopad byl jen obtížně odhadován. Loňský konvergenční program rovněž neobsahoval konsolidační balíček. Podobně lze nahlížet i na roky následující, které navíc ovlivňují rozdíly predikcí a skutečnosti.

Analýzy citlivosti makroekonomické a fiskální predikce včetně jejich výhledu jsou provedeny na základě změn vybraných předpokladů. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku. Další scénář hodnotí citlivost na možné náhlé zvýšení úrokových sazeb.

4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR

4.1.1 Makroekonomický scénář

Makroekonomický scénář loňského KP vycházel z obdobných předpokladů jako scénář letošního KP. Dodavatelské řetězce však již v průběhu roku 2023 fungovaly bez významných obtíží (vývoj byl tedy oproti KP 2023 příznivější), což se projevilo více kladným příspěvkem salda zahraničního obchodu, a naopak zápornějším příspěvkem změny stavu zásob. Scénář předchozího KP naopak nemohl předjímat eskalaci geopolitického napětí na Blízkém a Středním východě, k níž došlo v závěru loňského roku, nicméně dopad tohoto faktoru na českou ekonomiku nebyl v uplynulém roce významný.

Podle scénáře KP 2023 měla hospodářská aktivita v ČR od 2. čtvrtletí 2023 oživovat, nakonec ale ekonomika na hraně recese setrvala po celý rok (část 2.2.1). Dynamika HDP tak za predikci KP 2023 zaostala o 0,4 p. b. V rámci efektivní domácí poptávky byl horší vývoj spotřeby domácností vyvážen silnějším dynamikou investic a spotřeby sektoru vládních institucí. Výrazně se v obou makroekonomických scénářích liší také predikce HDP pro rok 2024 (zde se mj. projevuje slabší carry-over efekt z roku 2023), a to i v rámci jednotlivých výdajových složek (viz Tabulka 4.1). V dalších letech se pak očekávaná dynamika hospodářského růstu sblíží.

Vývoj spotřebitelských cen v roce 2023 (část 2.2.3) odpovídal scénáři minulého KP. Pro období let 2024–2026 však letošní KP počítá s pozdějším trvalým návratem meziroční inflace do těsné blízkosti 2 % (v polovině roku 2025) než scénář KP 2023 (v polovině roku 2024).

Ve srovnání se scénářem minulého KP se trh práce (část 2.2.4) v roce 2023 navzdory horší ekonomické situaci vyvíjel mírně příznivěji, pro další roky jsou již ale rozdíly v očekávaném vývoji klíčových ukazatelů spíše malé, až zanedbatelné.

4.1.2 Fiskální scénář

Situace v době tvorby KP 2023 byla podstatně odlišná od dalšího vývoje minimálně ve dvou zásadních aspektech. Prvním byly odhady mimořádných jednorázových titulů, ať už na příjmové nebo výdajové straně. Druhým později

schválený zákon č. 349/2023 Sb., který velmi podstatně ovlivnil predikci na rok 2024 a roky následující skrze celou řadu konsolidačních opatření (podrobněji kapitola 3). V minulém roce se tak počítalo se saldem sektoru vládních institucí $-3,5$ % HDP pro rok 2023 a $-2,9$ % HDP pro rok 2024.

Loňský KP pracoval pro rok 2023 s růstem daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 8,4 %. Ty nakonec rostly o 9,1 % (část 3.1.1). Lepšího výsledku dosáhly daň z příjmů fyzických osob a příspěvky na sociální zabezpečení, kde se promítl o téměř 1 p. b. silnější růst objemu mezd a platů. U pojistného hrají roli i diskreční opatření, ať už rozdílné vyčíslení sníženého pojistného pro částečné úvazky nebo zvýšení sazby pro rizikové profese. O více než 6 p. b. pomaleji naopak rostl výnos u daně z příjmu právnických osob. To souvisí opět s makroekonomickou základnou, kdy hrubý provozní přebytek rostl pomaleji o cca 4 p. b. Daň z přidané hodnoty byla v důsledku relativně nižšího růstu nominální spotřeby domácností ve skutečnosti rovněž nižší, než jak předpokládal KP 2023. Z nedaňových příjmů byly nakonec vyšší především příjmy z vlastnictví.

Skutečné výdaje v roce 2023 rostly přesně, jak se předpokládalo, a to o 10,1 % (část 3.1.1). Nicméně predikce KP 2023 a skutečnost se liší ve struktuře výdajů. Spotřeba sektoru vládních institucí se zvýšila o 1,5 p. b. více ve srovnání s loňskou predikcí. Na této diferenci se podílely naturální sociální transfery i spotřeba fixního kapitálu. Ostatní složky, tedy mezispotřeba, náhrady zaměstnancům nebo prodeje se podařilo odhadnout prakticky úplně přesně. Celkové veřejné investice rostly o 16,9 %, což je o 1,1 p. b. více než v loňském KP. Z titulu dopadu na saldo hrál roli fakt, že národní investice byly výrazně vyšší, zatímco ty spolufinancované z EU byly naopak nižší. Sociální dávky rostly o 10,5 %, což je méně než činila predikce (12,5 %). Výrazně rychleji pak v důsledku vyšších než očekávaných nákladů na opatření z titulu vysokých cen energií rostly dotace. Rychlejší bylo rovněž v důsledku relativně vyšších výnosů státních dluhopisů i tempo nákladů na dluhovou službu, kde rozdíl činil cca 7 p. b.

Rok 2024 je pak ve srovnání s loňským KP ovlivněn jak chybami v predikci na rok 2023, tak zahrnutím konsolidačního balíčku. Na straně příjmů očekáváme vlivem rozdílných makroekonomických předpokladů vyšší růst u daně z příjmů fyzických osob nebo příspěvků na soci-

ální zabezpečení. Naopak o něco nižší ve srovnání s KP 2023 by měl být výnos daně z příjmů právnických osob (část 3.1.2). V případě výdajů je zásadní vliv dotací a transferů, kde v rozhodující míře evidujeme opatření z konsolidačního balíčku.

4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce

4.2.1 Rizika makroekonomické predikce

Makroekonomický rámec Konvergenčního programu je zatížen řadou **rizik**, která v úhrnu považujeme za **vychýlená směrem dolů**.

Významné riziko pro některá odvětví ekonomiky (zejména automobilový průmysl) představuje možnost **obnovení problémů v dodavatelských řetězcích**, např. v souvislosti se situací na Středním východě. Kromě negativního dopadu na ekonomický výkon by frikce na straně nabídky vytvářely dodatečné inflační tlaky. Ty by mohly být vyvolány také nárůstem cen energetických komodit v případě **eskalace geopolitického napětí**.

Dodávky zemního plynu a ropy z Ruska do Evropské unie jsou utlumeny a neočekáváme, že dojde k jejich obnovení. Předpokládáme, že bude pokračovat jejich náhrada zvýšeným dovozem z jiných zemí či opatřeními na straně poptávky, např. investicemi do nových zdrojů a energetickými úsporami.

Rizikem zůstává také vývoj **inflačních očekávání**, navzdory výraznému poklesu inflace na začátku letošního roku. Je stěžejní, aby se inflační očekávání vrátila do blízkosti inflačního cíle České národní banky. V opačném případě bychom očekávali přísné nastavení měnové politiky po delší období, což by s sebou neslo dodatečné ekonomické náklady. S inflačními tlaky souvisí také nastavení **fiskální politiky**. Odlišné makroekonomické dopady konsolidačního balíčku, případně opatření, která by fiskální úsilí erodovala, by znamenaly jiné projevy nejenom do ekonomické dynamiky, ale také do dalších veličin.

Nedostatek zaměstnanců, patrný téměř ve všech odvětvích ekonomiky, je významnou bariérou růstu produkce, obzvláště ve stavebnictví. Ke zmírnění nesouladu mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, a s ním souvisejícím tlakem na růst mezd, však kromě slabé hospodářské dynamiky přispívá také příliv uprchlíků z Ukrajiny. Ukazuje se totiž, že díky stále vysoké poptávce firem po práci a charakteru volných míst (většinou s nízkými požadavky na kvalifikaci) nemají ukrajinští uprchlíci s uplatněním na českém trhu práce výraznější problémy, přestože jejich kvalifikační struktura nemusí odpovídat poptávce. Snadnějším zaměstnávání cizinců napomáhají i legislativní

změny v této oblasti. Úspěšná **integrace uprchlíků** a plné využití jejich lidského kapitálu může v nadcházejících letech významně podpořit ekonomický růst.

Přetrvávající vysoké úrokové sazby a podstatné zvýšení cen v uplynulých letech zvyšují pravděpodobnost, že se některé domácnosti a firmy dostanou do problémů se splácením úvěrů, což by vedlo ke zhoršení kvality úvěrového portfolia bank. Zatím však podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech domácnostem setrvává na velice nízkých úrovních, resp. u úvěrů nefinančním podnikům dále pomalu klesá. Určitým rizikem zůstává i nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí.

4.2.2 Rizika fiskální predikce

Fiskální predikce pak přejímá uvedená makroekonomická rizika jak skrze dopady na příjmovou stranu, tak v případě některých výdajových položek. V případě příjmové strany by se realizace většiny makroekonomických rizik projevila snížením veřejných příjmů. Opačně by působila vyšší inflace.

Rizikem pro fiskální predikci nadále zůstává další vývoj **cen elektřiny a plynu**. Ty budou ovlivňovat jak příjmovou, tak výdajovou stranu. V letošním roce vláda podporuje vybraná, energeticky náročná odvětví u poplatků na obnovitelné zdroje energie.

V případě vyšší **inflace** z titulu ukotvení inflačních očekávání bychom evidovali horší vývoj v oblasti sociálních výdajů navázaných na cenový vývoj, ať už jde o výdaje na dávky důchodového pojištění nebo výdaje na zdravotní péči (navázané na transfery ze státního rozpočtu v platbě za státní pojištění).

V oblasti **tvorby hrubého fixního kapitálu** bude dynamika záviset na dalším vývoji využívání prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost, podobně jako na náběhu nové finanční perspektivy 2021–2027.

Prognóza vychází z dosud schválených diskrečních opatření, nicméně faktem zůstává, že i trajektorie snižování strukturálních deficitů je právně ukotvena. Její naplnění bude vyžadovat přijetí dodatečných opatření, která by na konci horizontu výhledu měla vést k lepšímu hospodaření, než je aktuálně predikováno (blíže viz subkapitola 3.2.3).

4.3 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného MF ČR. Alternativní scénáře se zaměřují na některé aktuální otázky možného budoucího vývoje. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku závislou na vnějším prostředí. Druhý alternativní scénář hodnotí možné náhlé zvýšení úrokových sazeb. Oba alternativní scénáře jsou odvozeny od základního scénáře KP. V alternativních scénářích předpokládáme odlišný vývoj od základního scénáře vždy v prvním pololetí roku 2025.

4.3.1 Pomalejší ekonomický růst v EU v roce 2025

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů v EU je pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstatný. První scénář předpokládá **pomalejší růst HDP v EU pro rok 2025** o 2,6 p. b., což odpovídá směrodatné odchylce v období let 2002–2023.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by se v první fázi projevilo poklesem čistého exportu. Následný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednictvím dražších importů negativní efekty na čistý export tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by se projevil ve zpomalení růstu reálného HDP ČR o 0,6 p. b. v roce 2025 oproti základnímu scénáři. Nižší růst zisků firem z titulu slabšího exportu by zpomalil růst investic o 0,5 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně promítla do poptávky po práci a následně do redukce míry růstu nominálních mezd. Negativní důchodový efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitálu by prohloubil pokles spotřeby domácností o 0,3 p. b.

Dopady na saldo sektoru vládních institucí jsou v prvním roce výhledu negativní ve výši 0,2 p. b., v dalších letech je pak diference maximálně 0,1 p. b. Nižší hospodářský výkon má dopad na daně a pojistné na straně příjmů, na straně výdajů pak vede zejména ke zvýšení výdajů na dávky v nezaměstnanosti. V letech výhledu je mírně pozitivní vliv nižší inflace na zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění. Zadlužení by pak vzrostlo v roce 2025 o 0,2 p. b. více než v autonomním scénáři a následně by tato diference do konce výhledu vzrostla na 0,4 p. b. Kromě vyššího deficitu by se zde promítla nižší úroveň nominálního HDP v celém horizontu.

4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy

Makroekonomická prognóza a prognóza příjmů veřejných financí byly v souladu se zákonem č. 23/2017 Sb. dne 16. dubna 2024 posouzeny Výborem pro rozpočtové

4.3.2 Nárůst domácí úrokové míry

Dynamický model v druhém scénáři simuluje **dodatečné zpřísnění monetární politiky** pro rok 2025 o 1,1 p. b. nad rámec daný základním scénářem. Tato hodnota odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úrokové míry v období od roku 2002 do roku 2023.

Restriktivnější měnová politika by měla negativní efekt na ekonomický vývoj. Tlak na zhodnocení české měny by vedl ke zdražení vývozů, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Mírné zpomalení exportu o 0,3 p. b. by vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu však vytvářelo tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší výdělků a pokles zisku ekonomických subjektů. Výsledkem by bylo mírné snížení dynamiky importu oproti základnímu scénáři.

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu pomalejšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc domácnosti motivovala spořit, a odkládat tedy spotřebu do budoucna. Restriktivní měnová politika by tak ve výsledku vedla k prohloubení poklesu spotřeby domácností o 0,2 p. b.

Ziskovost firem by se v důsledku poklesu zahraniční i domácí poptávky snížila. Firmy by na pokles zisků a zdražení úvěrů reagovaly zpomalením růstu investic o 0,1 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o 0,3 p. b., a také k nižší dynamice mezd.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,3 p. b. Zpomalení růstu by vedlo ke snížení míry inflace o 0,4 p. b.

Dopady na veřejné finance jsou u tohoto scénáře relativně malé. Efekty na příjmy a výdaje se vzájemně téměř kompenzují, nejvýznamnější položky výdajů, tedy sociální výdaje, rostou méně z důvodu nižší dynamiky inflace a reálných mezd. Ve výsledku se míra zadlužení sektoru vládních institucí na konci horizontu výhledu liší od základního scénáře pouze o 0,2 p. b.

prognózy z hlediska pravděpodobnosti svého naplnění. Výbor vyhodnotil makroekonomickou prognózu i prognózu příjmů jako realistickou (VRP, 2024a, 2024b).

Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR

		KP duben 2023				KP duben 2024			
		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Vnější předpoklady									
HDP v EU (stálé ceny)	změna v %	0,7	1,5	1,5	1,3	0,5	0,7	1,6	1,6
Cena ropy (Brent)	USD/barel	77,0	72,9	70,7	69,0	82,4	83,8	78,4	74,7
Měnový kurz USD/EUR	USD/EUR	1,08	1,10	1,11	1,12	1,08	1,09	1,11	1,13
Měnový kurz CZK/EUR	CZK/EUR	23,8	23,8	23,7	23,7	24,0	25,1	24,7	24,3
Reálné veličiny									
HDP	změna v %	0,1	3,0	2,9	2,5	-0,3	1,4	2,6	2,4
Spotřeba domácností	změna v %	-2,7	3,9	4,0	3,0	-3,1	2,7	3,5	2,9
Spotřeba vlády	změna v %	1,6	1,3	1,6	1,8	3,5	1,6	2,2	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,8	0,5	2,2	2,4	4,0	2,2	2,4	2,6
Příspěvek efektivní domácí poptávky	p.b.	-0,1	2,2	2,7	2,4	0,3	2,1	2,7	2,4
Příspěvek zahraničního obchodu	p.b.	0,8	1,4	1,0	0,8	2,6	0,2	0,4	0,2
Produkční mezera	%	-1,8	-1,2	-0,4	-0,1	-1,3	-1,6	-0,4	0,5
Ostatní									
HDP v běžných cenách	mlrd. Kč	7475	7989	8451	8856	7344	7657	8032	8391
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	12,2	2,6	2,2	2,0	12,0	2,7	2,4	2,0
Zaměstnanost	změna v %	-0,4	0,5	0,2	0,1	0,8	0,4	0,2	0,1
Míra nezaměstnanosti	%	3,0	2,8	2,7	2,7	2,6	2,8	2,7	2,6
Objem mezd a platů	změna v %	7,5	5,8	4,4	4,5	7,9	6,8	5,5	4,7
Sektor vládních institucí									
Příjmy	% HDP	41,1	39,6	39,0	38,5	41,7	42,0	41,8	41,6
Daň z přidané hodnoty	změna v %	8,1	5,5	5,9	4,9	6,7	4,2	5,8	4,4
Spotřební daně	změna v %	0,8	6,3	0,3	0,0	-0,3	6,4	1,9	1,3
Daň z příjmů fyzických osob	změna v %	6,9	5,8	3,9	4,6	14,9	7,1	4,1	4,9
Daň z příjmů právnických osob	změna v %	25,2	1,2	5,6	0,5	19,1	-1,1	-0,2	0,1
Příspěvky na sociální zabezpečení	změna v %	7,4	6,2	4,0	4,2	7,8	8,9	5,3	4,7
Výdaje	% HDP	44,7	42,6	41,4	40,6	45,4	44,3	43,9	43,2
Náhrady zaměstnancům	změna v %	7,1	4,5	3,5	3,5	7,0	3,5	4,5	4,0
Mezispotřeba	změna v %	10,0	3,5	4,0	4,5	10,0	4,8	5,0	3,5
Naturální sociální transfery	změna v %	8,7	5,5	3,0	2,6	12,1	6,5	4,0	3,8
Sociální dávky jiné než naturální	změna v %	12,5	3,2	2,3	2,0	10,5	5,1	2,4	2,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	15,8	-2,7	1,9	1,5	16,9	1,8	8,2	1,2
Saldo	% HDP	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2	-3,7	-2,3	-2,1	-1,6
Strukturální saldo	% HDP	-1,6	-2,6	-2,3	-2,2	-2,4	-2,0	-2,0	-1,7
Dluh	% HDP	43,5	44,0	44,4	45,0	44,0	45,5	46,4	47,1

Zdroj: ČNB (2024a), ČSÚ (2024a), EIA (2024), Eurostat (2024), MF ČR (2023a).

Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře

		2024	2025	2026	2027
Základní scénář					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	1,4	2,6	2,4	2,5
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	2,7	3,5	2,9	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	2,2	2,4	2,6	2,2
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,5	3,7	3,2	3,1
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,2	3,4	3,2	2,9
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,7	2,4	2,0	2,0
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	2,8	2,7	2,6	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-2,3	-2,1	-1,6	-1,2
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	45,5	46,4	47,1	47,0
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2025					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	1,4	2,0	2,5	2,5
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	2,7	3,2	2,8	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	2,2	1,9	2,4	2,2
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,5	2,1	3,1	3,1
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,2	2,2	2,9	2,8
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,7	2,3	2,0	1,9
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	2,8	3,2	2,6	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-2,3	-2,3	-1,7	-1,3
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	45,5	46,6	47,4	47,4
Alternativní scénář II. - vyšší úrokové sazby					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	1,4	2,3	2,4	2,4
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	2,7	3,3	2,8	2,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	2,2	2,3	2,8	2,3
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,5	3,4	3,1	3,1
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	1,2	3,3	3,2	2,8
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,7	2,0	1,9	1,9
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	2,8	3,0	2,6	2,6
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-2,3	-2,2	-1,6	-1,3
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	45,5	46,5	47,2	47,2

Pozn.: Rozdílné hodnoty v tabulce a v textu jsou způsobeny zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo.

Zdroj: ČSÚ (2024a), EIA (2024), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

5 Udržitelnost veřejných financí

Veřejné finance ČR jsou aktuálně hodnoceny z hlediska dlouhodobé udržitelnosti jako zatížené střední mírou rizika. Zdaleka nejzásadnější faktor představuje očekávaný demografický vývoj, který v následujících několika dekádách patrně významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Proces stárnutí populace je však patrný již v současné době. To tvoří potřebu sociální systémy reformovat ještě naléhavější. První část změn vláda provedla v oblasti valorizace a podmínek přiznání předčasných důchodů. Druhá část důchodové reformy obsahuje opatření na provázání důchodového věku s dobou dožití nebo úpravu výpočtu dávek důchodového pojištění. Fenomén stárnutí populace se ovšem netýká pouze starobních důchodů, ale i ostatních částí veřejných financí jako je zdravotnické, dlouhodobá péče nebo vzdělávání.

5.1 Vládní strategie a provedené reformy

5.1.1 Vývoj veřejného důchodového systému

Průběžný systém důchodového pojištění, upravený zákonem č. 155/1995 Sb., prošel od počátku své účinnosti mnoha změnami, které se týkaly zejména důchodového věku, výpočtu důchodů a způsobu, resp. výše valorizace. Systém výpočtu důchodů vychází z předchozích výdělků pojištěnců, které však upravuje pomocí redukčních hranic. Výše příjmů relevantních pro výpočet důchodů se do 44 % průměrné mzdy zahrnuje v plné výši a nad touto hranicí do 400 % průměrné mzdy pouze z 26 %. Příjmy nad 400 % průměrné mzdy pak vyměřovací základ pro výpočet důchodu neovlivňují, což je plně v souladu se stropem na sociální pojištění ve stejné výši.

Obecná úprava důchodového systému z hlediska důchodového věku platí s účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.). Důchodový věk mužů i žen se zvyšuje, dokud nedojde po roce 2030 ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí má také podle zákona vládě v pětiletých intervalech předkládat zprávu o důchodovém systému (první zpráva byla minulou vládou projednána v září 2019). Cílem zpráv je zhodnocení stávajícího důchodového věku a případně návrh úpravy jeho výše tak, aby pojištěnci mohli v průměru strávit čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku se navíc netýkají osob, kterým je v době provedení revize více než 55 let. Revizní mechanismus nicméně neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. V rámci vyhodnocení v roce 2019 předchozí vláda této úpravy využila a rozhodla se nastavení důchodového věku neměnit. Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U předčasných důchodů se hranice postupně posouvá tak, aby byla vždy o nejvýše tři roky nižší, než je hranice pro řádný starobní důchod.

S účinností od 1. ledna 2023 došlo ke dvěma změnám v oblasti výše důchodů a důchodového věku na základě zákona č. 323/2021 Sb. První změna se týká úpravy procentní výměry v závislosti na počtu vychovaných dětí. Za každé takové dítě se k důchodu jednoho z rodičů přičte částka 500 Kč, která se dále bude valorizovat dle plat-

ných pravidel. Druhou změnou pak je, že pro pracovníky Integrovaného záchranného systému se nekrátí předčasný důchod, pokud pojištěnec v systému pracoval alespoň 20 let.

V oblasti předčasných důchodů obecně platí penalizační sazby, které redukují výslednou dávku po celou dobu jejího pobírání. Krácení se provádí za každých započatých 90 dnů před dosažením důchodového věku v rozsahu 1,5 % výpočtového základu. Pro přiznání předčasného důchodu činí maximální přípustná doba mezi vstupem do předčasného důchodu a dosažením statutárního důchodového věku tři roky. Tato úprava vešla v účinnost od 1. října 2023 v důsledku přijetí zákona č. 270/2023 Sb. V oblasti předčasných důchodů však přinesla ještě dvě dodatečné zásadní změny. První je zvýšení minimální doby pojištění pro přiznání důchodu na 40 let. Druhou pak je zrušení valorizací předčasných důchodů v jejich procentní části do doby dosažení statutárního věku pro řádný starobní důchod.

Vedle toho existuje systém předdůchodů, který účastníkům doplňkového penzijního spoření (III. pilíř) umožňuje čerpat jejich prostředky bez sankcí až 5 let před dosažením statutárního důchodového věku. Podmínkou předdůchodu je však výše naakumulovaných prostředků v soukromém III. pilíři, která má zajistit měsíční penzi minimálně na úrovni 30 % průměrné mzdy. Za roky, kdy dochází k čerpání předdůchodu, není starobní důchod krácen. Možnost čerpat předdůchod využilo ke konci roku 2023 pouze 6 171 osob s průměrně pobíranou dávkou ve výši 14 218 Kč.

U invalidních důchodů existují v ČR tři skupiny rozdělené podle stupně invalidity. Nárok na invalidní důchod lze přisoudit člověku, jehož pracovní schopnost poklesla v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 35 %. První stupeň invalidity platí pro pokles pracovní schopnosti od 35 % do 49 %, druhý stupeň od 50 % do 69 % a třetí stupeň od 70 %.

Valorizace důchodů vyplácených z průběžného systému je stanovena součtem růstu indexu životních nákladů důchodců (zákon č. 270/2023 Sb. zrušil výběr mezi tímto indexem a indexem spotřebitelských cen, podle toho, který byl vyšší), a jedné třetiny (namísto předchozí jedné

poloviny) růstu reálných mezd. Valorizace se standardně provádí jednou ročně k 1. lednu s výjimkou mimořádné valorizace, kdy růst cen dosáhne alespoň 5 % od konce předchozího rozhodného období. Naopak pro případy období s nízkou inflací a/nebo nízkého růstu reálných mezd existuje možnost výši valorizace vládou upravit. Pokud by totiž zvýšení průměrného důchodu dle standardního valorizačního vzorce nedosáhlo hodnoty 2,7 %, je vláda oprávněna k valorizaci důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. Nadto se osobám od zákonem stanoveného věku zvyšuje výměra paušálně o stanovenou částku (pro osoby od 85 let o 1 000 Kč měsíčně a od 100 let o dalších 1 000 Kč).

Vláda plní své avizované záměry posílit dlouhodobou udržitelnost důchodového systému **několika parametrickými úpravami**. Kromě již schváleného zákona č. 270/2023 Sb. předložilo Ministerstvo práce a sociálních věcí do připomínkového řízení soubor dalších opatření. V otázce dlouhodobé finanční udržitelnosti hrají nejzásadnější roli provázání důchodového věku s očekávanou dobou dožití a úprava výpočtu důchodů. Provázání věkové hranice s očekávanou dobou dožití by mělo zajistit, aby se doba v průměru strávená v důchodu pohybovala kolem 21,5 roku. V oblasti výpočtu důchodů by se nově měl do první redukční hranice brát rozhodný příjem nikoliv ze 100 %, nýbrž jen z 90 % a zároveň za každý rok pojištění by se měla procentní výměra zvyšovat o 1,45 % namísto současných 1,5 %. Ke změnám u výpočtu důchodů bude docházet postupně do roku 2035. Z dalších opatření lze jmenovat snížení krácení předčasných důchodů na poloviční výši, pokud bylo žadatelem dosaženo minimálně 45 let pojištění, sdílení vyměřovacích základů mezi manželi, zavedení fiktivního vyměřovacího základu při péči o první a druhé dítě (namísto současného výchovného, které se bude aplikovat u žen, které vychovaly více než dvě děti) nebo při péči o závislou osobu.

5.1.2 Vývoj v systému zdravotnictví

Od roku 2015 do vypuknutí pandemie koronaviru v roce 2020 dosahoval systém zdravotnictví každoročně přebytkového hospodaření, což vedlo k postupnému zvyšování **rezerv na bankovních účtech zdravotních pojišťoven**. Za optimální úroveň rezerv považuje Ministerstvo zdravotnictví 15 % celkových ročních výdajů. Ke konci roku 2023 činily tyto rezervy 55,5 mld. Kč (0,7 % HDP), což pokryje cca 10,9 % celkových plánovaných ročních výdajů ve zdravotnictví pro letošní rok. V průběhu roku by dle zdravotně pojistných plánů mělo dojít k poklesu hotovostních zůstatků na 47,9 mld. Kč (0,6 % HDP), kterými by bylo možné financovat již pouze 9,1 % celkových výdajů plánovaných zdravotními pojišťovnami pro rok 2025. Kromě celkové výše zůstatků vznikla také významná nerovnost mezi Všeobecnou zdravotní pojišťovnou (přes 70 % celkové výše zůstatků zdravotních pojišťoven na bankovních účtech) a ostatními zaměstnaneckými pojišťovnami, a to jak v absolutní výši, tak v přepočtu na jednoho pojištěnce. To je způso-

beno především tím, že Všeobecná zdravotní pojišťovna měla v minulosti vyšší úhrady nemocnicím a v souvislosti se sblíživáním základních sazeb rychleji rostou náklady na nemocniční péči zaměstnaneckým pojišťovnám. Nerovnoměrné rozložení zůstatků tak bude nutné řešit určitou změnou v systému přerozdělování, přičemž je v současné době uvažováno několik jeho možných úprav. V letech výhledu by pak na základě střednědobých výhledů hospodaření zdravotních pojišťoven mělo dojít k dalšímu snížení rezerv v systému. Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu bude zdravotnictví čelit významným tlakům na další růst výdajů, a to především z titulu stárnutí populace, postupného nárůstu vysoce nákladných zdravotních služeb, zařazování nových a finančně velmi nákladných léčiv do hrazené péče, zavádění inovativních léčebných postupů a navýšení nákladů u léčivých přípravků hrazených poskytovatelům zdravotní péče na specializovaných pracovištích. Je tak zřejmé, že v systému veřejného zdravotního pojištění bude nutné provést změny v nastavení jeho financování a především realizovat opatření na zvýšení efektivity a hospodárnosti ve vynakládání výdajů na zdravotní péči.

V oblasti **zdrojů financování zdravotní péče** byl s účinností od 1. ledna letošního roku zaveden **automatický valorizační mechanismus** pro stanovení vyměřovacího základu pro pojistné **za státního pojištěnce** (zákon č. 260/2022 Sb.). Vyměřovací základ se nově upravuje o součet růstu cen a jedné poloviny růstu reálné mzdy při splnění zákonem stanovených podmínek. Dle nařízení vlády č. 288/2023 Sb. činí pro rok 2024 tento vyměřovací základ 15 440 Kč za kalendářní měsíc, čímž budou meziročně posíleny zdroje systému veřejného zdravotního pojištění o cca 13,6 mld. Kč. Zavedením tohoto mechanismu dochází k posílení transparentnosti příjmové části systému a ke zlepšení plánování celkových příjmů a na ně navázaných výdajů na zdravotní péči. Dle Programového prohlášení vlády je rovněž uvažováno zavést **dobrovolné doplňkové připojištění u péče**, která není hrazená z veřejného zdravotního pojištění. Aktuálně je tak připravována novela zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, která by měla vytvořit zákonný a jasně vymezený prostor pro úhradu za tuto péči a umožnit zdravotním pojišťovnám tento produkt nabízet. Touto systémovou změnou by došlo k mírné diverzifikaci zdrojů financování, přičemž jeho zavedením je odhadováno navýšení příjmů systému veřejného zdravotního pojištění o 2–3 %.

Na zvýšení **efektivity výdajů** se v současnosti podílí několik opatření. Velkou měrou je to dlouhodobý projekt DRG Restart. V rámci něj byl v **segmentu akutní lůžkové péče** vytvořen a plošně implementován **systém CZ-DRG (Diagnosis Related Groups)**, což je klasifikační patientský systém založený na konečném počtu navzájem disjunktivních klasifikačních skupin pro zatřídění hospitalizovaných pacientů dle určitých parametrů. Systém CZ-DRG je tak založen na hierarchickém třídění jednotek klasifikace, kterými jsou hospitalizační případy, do výsledných jed-

notek systému (DRG skupin), v nichž jsou jednotlivé hospitalizační případy vzájemně klinicky i ekonomicky podobné. Dochází tak k významnému snížení objemu hospitalizačních případů akutní lůžkové péče hrazených paušálně (z 92,5 % všech případů v roce 2019 na 46,2 % v roce 2024) a nahrazením jejich úhrad pomocí individuální základní sazby (plánované navýšení podílu ze 7,1 % v roce 2019 na 35,8 % v roce 2024) nebo případovým paušálem s jednotnou sazbou (podíl v roce 2024 vzroste na 15,4 %). V dalších letech je v rámci úhrad zdravotní péče plánován nárůst objemu péče hrazený případovým paušálem, přičemž ale bude nutné zohlednit nehomogenitu poskytovatelů zdravotní péče pomocí nákladových modifikátorů navázaných na strukturální vlastnosti nemocnic (týká se zejména péče poskytované specializovanými ústavy). Tyto kompenzace by však měly být pouze částečné, aby tito poskytovatelé byli motivováni k provádění úspor a ke zvyšování efektivity ve výdajích na péči. Systém CZ-DRG se stále ve větším rozsahu promítá i do úhrad jednodenní péče, kdy v letošním roce dochází k dalšímu nárůstu odborností a výkonů. **Větší využívání jednodenní péče** vede ke snížení jednotkových nákladů na operační výkony, snížení potřeby personálu, zvýšení produktivity ve smyslu efektivnějšího využití nemocničních kapacit, zkrácení čekacích dob a k rychlejšímu, pohodlnějšímu zotavení pacienta v domácím prostředí. Dále je v souladu s Programovým prohlášením vlády **posilována role preventivní péče**. V současné době je připravován návrh na zavedení tzv. bonusů pro občany, kteří se určitým způsobem budou starat o své zdraví. Pomocí finanční odměny by tak mohli být motivováni k využívání preventivní péče (např. účasti na preventivních prohlídkách či screeningových programech), na kterou budou moci zdravotní pojišťovny vyčlenit v rámci fondu prevence až 3 % z vybraného pojistného. Důrazem na preventivní péči dojde jednak k úsporám v následných výdajích na zdravotní péči, ale také k prodloužení očekávané délky dožití.

Na vyšší efektivitu výdajů na poskytování zdravotnických služeb a jejich úhrad má rovněž vliv celková **digitalizace zdravotnictví**. Klíčovou rolí v ní zaujímají dva právní předpisy. Na národní úrovni se jedná o zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, díky němuž by mělo dojít k vybudování základních prvků elektronického zdravotnictví. Oproti původnímu plánu však doposud nebyly vytvořeny **kmenové zdravotnické registry** (zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků a pacientů), které by měly být zdrojem jednoznačných a v reálném čase dostupných a správných údajů pro

identifikaci subjektů. Kmenové registry budou rovněž součástí integrovaného datového rozhraní, které bude zajišťovat bezpečné sdílení dat a zdravotnické dokumentace a vedení autorizované komunikace mezi subjekty zapojenými do elektronického zdravotnictví. Kmenové registry mají zásadní vliv pro další rozvoj elektronizace zdravotnictví a bezpečného sdílení zdravotnické dokumentace. Avšak vlivem značného zpoždění v jejich vybudování byla odložena povinnost pro poskytovatele zdravotních služeb tyto kmenové údaje využívat až na rok 2026 (zákon č. 409/2023 Sb.). Naopak je ale tímto zákonem posunuta o 1 rok (na rok 2025) povinnost poskytovatelů, kteří mají elektronické služby, dodržovat standardy elektronického zdravotnictví vydané Ministerstvem zdravotnictví. Ty definují strukturu, obsah a formát datových souborů a datových zpráv, rozhraní pro vedení a předávání zdravotnické dokumentace v elektronické podobě a jejich zabezpečení, klasifikaci, nomenklaturu a terminologii pro jejich použití. Doposud však byl vydán pouze standard pro patientský souhrn. V dalších fázích digitalizace je nad rámec zákona o elektronizaci zdravotnictví plánováno zavedení indexu zdravotnické dokumentace jako informačního systému popisujícího základní typologii existující zdravotnické dokumentace (pouze u taxativně vymezených částí) a sdružujícího metadata o dokumentaci.

Druhým pilířem digitalizace zdravotnictví je **nařízení o evropském prostoru pro zdravotní data** (EHDS). Jeho návrh byl představen EK v roce 2022, v prosinci 2023 dal k návrhu souhlasné stanovisko i Evropský parlament a následně se bude s členskými státy připravovat konečná podoba tohoto právního předpisu. Cílem tohoto nařízení je ustanovit jednotný prostor pro bezpečnou a důvěryhodnou výměnu zdravotních dat v EU a zároveň zlepšit přístup jednotlivce ke svým zdravotním údajům včetně posílení kontroly nad jejich využitím. Nařízení by mělo nastavit právní rámec a podpořit výstavbu dvou přeshraničních infrastruktur pro výměnu zdravotních údajů, a to pro primární a sekundární využití. Primární využití elektronických zdravotních dat podporuje jejich využívání pro zdravotní péči na vnitrostátní a přeshraniční úrovni. Bude umožněn jednak přístup občanům k jejich zdravotním datům v elektronické podobě, ale také budou moci zpřístupnit svoje údaje zdravotnickým pracovníkům. Sekundární využití elektronických zdravotních dat představuje zpracování zdravotních údajů pro hodnocení a tvorby politik veřejného zdraví nebo pro výzkum, vývoj a inovace.

5.2 Fiskální dopady stárnutí populace

Odhady dopadů stárnutí populace vycházejí z dlouhodobých projekcí prováděných ve spolupráci s Pracovní skupinou pro stárnutí populace a udržitelnost při Výboru pro hospodářskou politiku zřízeném Radou EU. Analýzy jsou založeny na předpokladech o demogra-

fickém vývoji a metodicky konzistentním makroekonomickém rámci pro země EU a Norsko (EK, 2023b). Uvedené projekce proto neodrážejí aktuální makroekonomickou predikci, ani střednědobý makroekonomický a fiskální výhled ČR. Projekce jsou prováděny za předpo-

kladu nezměněných politik. Vypovídají tedy o systému, který je v době tvorby projekcí legislativně zakotven s přihlédnutím k běžné praxi, je-li v právním řádu umožněna diskrece. Dlouhodobé analýzy nemají za cíl predikovat konkrétní hodnoty, ale poukázat na trendy a dynamiku v dlouhém horizontu. Současná aktualizace dlouhodobých projekcí proběhla na podzim roku 2023 v souvislosti s přípravou Zprávy o stárnutí populace 2024 a pokrývá období do roku 2070.

Základem aktuálních výsledků dlouhodobých projekcí je populační projekce Eurostatu (2023). Pro srovnání lze použít předchozí projekci Eurostatu (2019) a střední variantu aktuální projekce ČSÚ (2023). Druhá jmenovaná slouží pro vyhodnocení vztahu aktuálního nastavení důchodového věku a doby dožití. Předpokládá výrazně nižší úhrnnou plodnost než základní scénář Eurostatu, a srovnatelná je tak spíše s citlivostním scénářem nízké plodnosti.

I ze základního srovnání populačních projekcí Eurostatu vyplývá, že v dlouhém horizontu je možné očekávat pokles počtu obyvatel ČR. Optimističtější je v tomto ohledu aktuální projekce Eurostatu (2023) především vlivem vyššího migračního salda (viz Graf 5.2). To je zejména v krátkém a středním období silně ovlivněno přistěhováním osob z Ukrajiny a jejich očekávaným částečným návratem zpět. V delším období (od roku 2034) předpokládá nová projekce kladné migrační saldo okolo 26 tisíc osob ročně (oproti 17 tisícům v předchozí projekci). Obecně vzato je však tento ukazatel považován v rámci projekcí za nejhůře předvídatelnou proměnnou.

Pro projekce výdajů sociálních a zdravotních systémů je však důležitá především věková struktura populace. Míra závislosti měřená jako poměr počtu osob starších 65 let k počtu osob v produktivním věku (15–64 let) se optikou obou projekcí vyvíjí obdobně. Do roku 2060 by měla vzrůst o více než polovinu i u příznivější (nové) projekce a dosáhnout více než 50 % (viz Graf 5.3).

To samozřejmě není jen důsledek poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu osob ve věku 65 let a vyšším se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit. V dalších dekádách projekcí by pak mělo dojít pouze k dočasnému snížení míry závislosti. Silný růst po roce 2035 a vrchol v 60. letech je způsoben především populačně silnými ročníky narozenými v 70. letech 20. století. Po roce 2060 by měl jejich vliv slábnout, nicméně v dalším období bude míru závislosti ovlivňovat stárnutí silnějších populačních ročníků narozených v nedávné době.

Průměrný věk odchodu z trhu práce do starobního důchodu se pro účely makroekonomických předpokladů projekce zvyšuje do roku 2036 v souladu s prodlužováním statutárního důchodového věku. Po roce 2036 zůstává konstantní, což odráží aktuální institucionální nastavení důchodového systému. Ačkoliv je revizní mechanismus součástí důchodového systému, neukládá

vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Z tohoto důvodu bylo EK zamítnuto, aby byl v dlouhodobých projekcích revizní mechanismus aplikován. Projekce proto od 30. let pracuje s důchodovým věkem jako pevným stropem ve výši 65 let.

Penzijní výdaje v relaci k HDP se v předkrizovém období vyvíjely z pohledu veřejných financí oproti projektovaným hodnotám příznivěji především vlivem makroekonomického prostředí. Výchozí hodnota výdajů v minulých projekcích byla 9,0 % HDP v roce 2013, zatímco v roce 2019 byly výdaje na důchody o 1,0 p. b. nižší. Vyšší růst mezd a platů, zaměstnanosti a míry participace navíc vedl k dynamickému růstu na příjmové straně systému. To pozitivně ovlivnilo jeho saldo, které v roce 2019 činilo 0,3 % HDP (MF ČR, 2021a). Pandemie a přijatá opatření na straně příjmů pak v roce 2020 vedly ke zhoršení salda důchodového účtu na -0,7 % HDP (MF ČR, 2021b). Přestože byl důchodový účet v roce 2021 v podstatě vyrovnaný, vysoká inflace a z ní vyplývající dvě mimořádné valorizace způsobily v roce 2022 deficit 0,3 % HDP. V roce 2023 došlo k jeho dalšímu prohloubení až na 1,0 % HDP (MF ČR, 2024b).

Trend výdajů penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a věkem odchodu do důchodu. Ačkoliv by **výdaje na důchody** do roku 2030 měly postupně klesnout až k 8 % HDP, začnou se následně významně zvyšovat, což je důsledkem zastavení růstu důchodového věku a odchodu do důchodu silných ročníků ze 70. let 20. století. Vrcholu ve výši 11,1 % HDP by měly dosáhnout těsně před rokem 2060. Následuje mírný pokles výdajů na úroveň 10,4 % HDP do konce horizontu projekce v roce 2070. Pokles poměru výdajů k HDP je dán opět demografickými faktory. Do důchodu totiž budou odcházet slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a na začátku milénia, které budou nahrazovat starší a početnější ročníky.

Projekce v celém horizontu uvažuje konstantní **příjmy důchodového systému** v poměru k HDP. To plyne z předpokladu vývoje objemu mezd a platů v ekonomice, který by se měl v delším horizontu vyvíjet v souladu s produktivitou práce. V důsledku toho se udržuje fixní podíl odměn výrobního faktoru práce na HDP, z něhož se odvádí konstantní sazba důchodového pojištění ve výši 28 % hrubé mzdy či platu. Příjmy systému tak v celém horizontu dosahují úrovně roku 2023 a činí 7,7 % HDP.

Vzhledem ke konstantním relativním příjmům kopíruje výsledné **saldo důchodového systému** průběh výdajů na penze (Graf 5.4). Do roku 2030 projektujeme saldo relativně stabilní, zatímco v dalším období se bude bilance zhoršovat až k -3,4 % HDP těsně před rokem 2060. V poslední dekádě se bude opět zlepšovat a v roce 2070 dosáhne -2,8 % HDP.

V oblasti **zdravotní a dlouhodobé péče** je z hlediska dynamiky růstu výdajů po jejich očištění o jednorázové platby související s pandemií situace obdobná jako

v předchozích projekcích. U zdravotní péče je v základním scénáři nárůst o necelou sedminu (z 5,8 % HDP v roce 2023 na 6,6 % HDP v roce 2070), u dlouhodobé péče pak na téměř dvojnásobek (z 1,5 % HDP v roce 2023 na 2,9 % HDP v roce 2070).

Vedle základního scénáře projekce byl zpracován také rizikový scénář, který se liší v následujících ohledech. U zdravotní péče jde o vyšší důchodovou elasticitu, kdy poptávka po zdravotních službách roste zpočátku o polovinu rychleji než životní úroveň (HDP na obyvatele) Jde o vyjádření zdravotní péče jako luxusního statku, na který výdaje rostou relativně rychleji s růstem bohatství společnosti. U dlouhodobé péče je v rizikovém scénáři obsažen předpoklad vyššího růstu jednotkových nákladů i pokrytí populace formální péčí v souvislosti s konvergencí reálné životní úrovně k průměru EU. Tento scénář tedy demonstruje dopad jiných než demografických faktorů.

Demografické vlivy lze naopak pozorovat na citlivostním scénáři nízké plodnosti, jenž se z demografických scénářů Eurostatu (2023) nejvíce blíží aktuální projekci ČSÚ (2023). Tento scénář má nezanedbatelné dopady na penzijní výdaje, které by na konci horizontu projekce byly až o 0,6 p. b. vyšší než v případě scénáře základního.

5.3 Analýza udržitelnosti

Na dlouhodobé projekce navazuje analýza udržitelnosti, jež identifikuje rozsah případné fiskální konsolidace k zajištění stability veřejných financí. Kalkulují se tzv. indikátory udržitelnosti, které ukazují, jak rozsáhlá opatření je nutné provést, aby se v odpovídajícím rozsahu snížil poměr výdajů nebo zvýšil poměr příjmů k HDP.

Evropská komise publikuje standardně tři indikátory udržitelnosti (viz EK, 2024d). **Indikátor S1** obecně vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno změnit primární strukturální saldo sektoru vládních institucí, aby dluh sektoru vládních institucí do konce horizontu (v roce 2070) činil 60 % HDP. Tento ukazatel pro ČR v současnosti dosahuje 3,0 % HDP, což indikuje střední riziko. Rozhodující determinantou jsou náklady stárnutí populace, jejichž vliv činí 2,9 p. b.

Indikátor S2 určuje míru nutného fiskálního úsilí pro dosažení rovnosti diskontovaných příjmů a výdajů v nekonečném horizontu. Podle posledních publikovaných výpočtů nabývá hodnoty 4,8 % HDP. Hodnota toho-

5.4 Záruky sektoru vládních institucí

Pohled na udržitelnost veřejných financí doplňuje problematika **záruk** poskytnutých sektorem vládních institucí ostatním subjektům. Záruky představují zvýšení výdajů sektoru vládních institucí ve chvíli, kdy není dlužník schopen své závazky, na něž je záruka poskytnuta,

Výdaje na zdravotní a dlouhodobou péči jsou však ovlivněny výrazně silněji rizikovým scénářem (viz Graf 5.5 a Graf 5.6).

Zatímco nižší plodnost zvyšuje na konci horizontu výdaje na zdravotní péči o 0,5 p. b., vyšší důchodová elasticita vede k růstu až o 1 p. b. U dlouhodobé péče je vliv nižší plodnosti kvantifikován na 0,2 p. b. a vyšší jednotkové náklady i pokrytí populace formální péčí dokonce na 1,6 p. b.

Konečně poslední významná položka dlouhodobých výdajů, **vzdělávání**, by měla růst z úrovně 4,1 % HDP v roce 2022 na 4,4 % HDP v roce 2070. To je sice o něco méně než v minulém kole projekce, zároveň však jde o druhý nejvyšší nárůst v celé EU. Důvodem je vyšší růst náhrad zaměstnancům ve školství v relaci k projektovanému růstu ekonomiky.

Celkový nárůst výdajů mezi roky 2022 a 2070 dosahuje 3,7 p. b. (Graf 5.7). Zdravotní péče, dlouhodobá péče a vzdělávání dohromady rostou v základním scénáři o 1,9 p. b. Především u zdravotní a dlouhodobé péče ale platí, že většina alternativních (citlivostních) scénářů, které se v rámci Zpráv o stárnutí populace standardně sledují, ukazuje vyšší nárůst. Výjimku tvoří zejména scénáře se zahrnutím dopadu zdravějšího životního stylu.

to indikátoru je v rozhodující míře ovlivněna náklady stárnutí populace, které dosahují 4,0 % HDP, dopad výchozí fiskální pozice představuje zbylých 0,8 % HDP. Hodnota ukazatele S2 spadá rovněž do kategorie středního rizika.

Indikátor S0 ukazuje možná fiskální nebo finanční rizika v krátkém období. Svou povahou je tak odlišný od indikátorů S1 a S2, jelikož S0 kvantifikuje míru rizika. Pro ČR aktuální hodnota indikátoru S0 dosahuje 0,24, což je v pásmu nízkého rizika pod kritickou mezí 0,46.

ČR je aktuálně v oblasti dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí hodnocena jako země se středním rizikem. K návratu do pásma nízkého rizika je tak nutné zejména vyřešit budoucí tlaky na veřejné finance z titulu demografických změn. To se týká všech složek dlouhodobých projekcí, tedy penzí, zdravotní a dlouhodobé péče, stejně jako oblasti vzdělávání. Nadto je nutné postupně konsolidovat veřejné finance a dostat zadlužení zpět na sestupnou trajektorii.

splácet. Před vypuknutím pandemie byl v ČR objem poskytnutých záruk zcela zanedbatelný.

V současnosti dobíhá **Program Záruka 2015–2023** (schválen usnesením vlády ČR č. 1053/2014), respektive jeho IV. výzva, která umožňuje v rámci podpory malých a

středních podniků získat záruku za bankovní úvěr investičního či provozního charakteru. Výše efektivní záruky k 31. 12. 2023 dosahovala 4,13 mld. Kč. Mezi další aktuální programy, u kterých Národní rozvojová banka poskytuje tzv. M-záruky (typ zvýhodněné záruky za úvěr poskytované zjednodušeným postupem, podpora dle pravidla *de minimis*), patří např. **Program INOSTART**, jenž umožňuje začínajícím malým a středním inovačním start-upům získat úvěr na realizaci inovativních projektů (hodnota expozice ke konci roku 2023 byla ve výši 38,4 mil. Kč).

V roce 2024 by měl být spuštěn nový záruční program **ELEKTROMOBILITA** s předpokládanou alokací 2 mld. Kč. V jeho rámci bude možné pořídit nové elektromobily a k nim dobíjecí stanice. Podpora bude poskytována formou portfoliové bankovní záruky za komerční úvěr od spolupracujících partnerů, kteří budou mít s Národní rozvojovou bankou uzavřenou smlouvu o podmínkách poskytování portfoliových záruk v programu Záruka Elektromobilita, zároveň bude možné získat finanční příspěvek (dotační složkou). Záruku bude možné poskytnout až do výše 70 % jistiny zaručovaného úvěru a délka ručení nebude moci přesáhnout 5 let.

V rámci **Programu EXPANZE**, který je nyní již uzavřen pro příjem žádostí, se v záruční části podpořily větší projekty mimo Prahu. Záruka byla poskytována až do výše 80 % jistiny zaručovaného úvěru, který se pohyboval v rozmezí od 1 do 60 mil. Kč a jehož délka ručení nepřesahovala 10 let. Efektivní záruky tohoto programu se k 31. 12. 2023 pohybovaly okolo 3 mld. Kč, z nichž 10,5 mil. Kč se vztahuje na program Záruky energie. M-záruky se poskytovaly i skrze Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, avšak ke konci roku 2023 se efektivní záruky pohybovaly už jen ve výši cca 11 mil. Kč.

V rámci řešení krize způsobené pandemií byl v březnu 2020 vládou schválen program **Záruka COVID II** (usnesení vlády č. 260/2020) s nepřímou podporou zasaženým podnikům ve formě státních záruk se záruční kapacitou 20 mld. Kč. K 31. 12. 2023 činil limit na plnění z poskytnuté záruky 186,3 mil. Kč. Dne 20. dubna 2020 byl vyhlášen program **COVID PRAHA** jako doplněk programu COVID II za obdobných podmínek. Efektivní záruky tohoto programu činily ke konci roku 2023 1,4 mil. Kč. Oba programy byly vyčerpány poměrně rychle a ukončeny již během roku 2020.

Přijetí zákona č. 228/2020 Sb. umožnilo realizaci programu **Záruka COVID III**. Poskytování úvěrů z tohoto programu bylo ukončeno k 31. prosinci 2021. Limit na plnění k 31. 12. 2023 činil 11,9 mld. Kč.

Vedle těchto programů poskytovala Národní rozvojová banka záruky ve schématech **Záruka COVID Sport** (usnesení vlády č. 46/2021) a **COVID Záruka CK** pro malé a střední cestovní kanceláře (usnesení vlády č. 51/2021). Na něj od ledna 2022 navázal program Záruka CK (usnesení vlády č. 982/2021). Efektivní záruky ke konci roku

2023 byly pro Záruka COVID Sport ve výši 41,2 mil. Kč a pro COVID Záruka CK ve výši 14,3 mil. Kč.

Efektivní záruky u poskytnutých zvýhodněných záruk za úvěr, kde je výše ručení pro úvěrující banku odstupňována do 3 pásem plnění a je zde hodnoceno riziko obchodu a bonita klienta, tzv. S-záruk, se ke konci roku 2023 pohybovaly zhruba k 45 mil. Kč u záruk Operačního programu Podnikání a inovace a u ostatních ve výši 791,3 mil. Kč.

Zákon č. 214/2020 Sb. umožnil Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) rozšířit portfolio svých činností i na poskytování záruk v rámci programu **COVID Plus**. Program byl ke konci roku 2021 ukončen. Výše efektivních záruk tohoto programu byla ke konci roku 2023 5,1 mld. Kč.

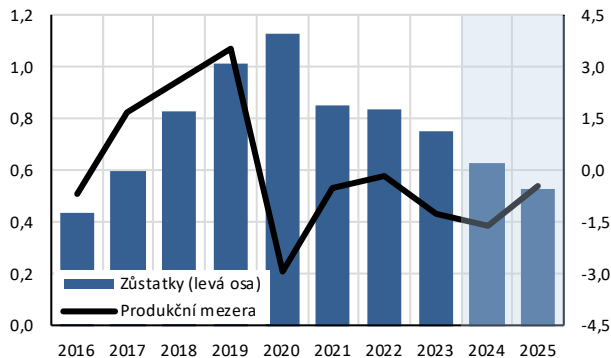
Dne 3. 11. 2022 byl jako reakce na situaci vyvolanou agresí Ruska na Ukrajině schválen zákon č. 363/2022 Sb., který umožnil EGAP poskytovat záruky s cílem zmírnění hospodářských a sociálních důsledků i v rámci jiných mimořádných opatření podpory. Díky nové právní úpravě se tak otevřel prostor pro podporu exportních výrobních podniků, které byly postiženy vysokými cenami energií či například sankcemi proti Rusku. Záruky na provozní i investiční úvěry byly určeny pro podniky, jejichž podíl vývozu na ročních tržbách za poslední účetní období činil min. 25 % a zároveň v tomto období měly více než 100 zaměstnanců. Úvěr měl činit max. 15 % z celkových ročních tržeb (z průměru za 3 poslední uzavřené účetní období) a měl se pohybovat mezi 5 mil. Kč a 1,2 mld. Kč (v součtu na skupinu). Stejně jako u programu COVID plus se výše záruky lišila na základě vyhodnocení ratingu. V případě ratingu „B a lepší“ byla 90 % jistiny úvěru, v případě interního ratingu EGAP „B-“ se jednalo o 80 %. Délka záruky činila max. 6 let. Na **program EGAP Plus** se pro krytí závazků z poskytnutých záruk vyčlenilo na prvotní vklad do fondu ze státního rozpočtu 500 mil. Kč. V roce 2023 bylo za účelem prodloužení podpory exportu uvolněno na zvýšení základního kapitálu EGAP dalších 239 mil. Kč (usnesení vlády č. 525/2023). Platnost programu byla nastavena do 31. 12. 2023. Výše efektivní záruky k 31. 12. 2023 dosahovala 6 mld. Kč.

Podíl na garancích sektoru vládních institucí (mimo covidové programy) zaujímají i záruky poskytované místními rozpočty. Nejvýznamnější z nich je vůči Dopravnímu podniku hlavního města Prahy na odložené splátky na nákup tramvají ve výši 0,8 mld. Kč. Dalšími jsou záruky poskytnuté územními samosprávnými celky na úvěry spojené s bytovými potřebami (0,1 mld. Kč).

V roce 2018 byla poskytnuta **státní záruka na zajištění půjčky ČNB pro Mezinárodní měnový fond** z jejich devizových rezerv (zákon č. 179/2018 Sb.). Přislíbený úvěrový rámec činí až 1,5 mld. eur, avšak vykazovaná výše záruky je závislá na stavu čerpaného úvěru. Garantovaná půjčka zatím nebyla čerpána.

Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven

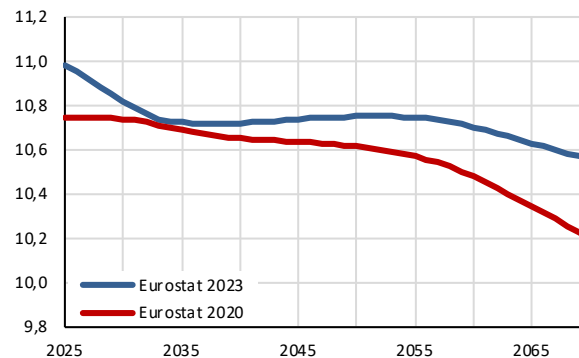
levá osa v % HDP; pravá osa v % potenciálního produktu

Pozn.: „Zůstatky“ označují stavy účtů zdravotních pojišťoven.
Zdroj: Výkazy zdravotních pojišťoven, MF ČR.

Graf 5.2: Projekce počtu obyvatel ČR

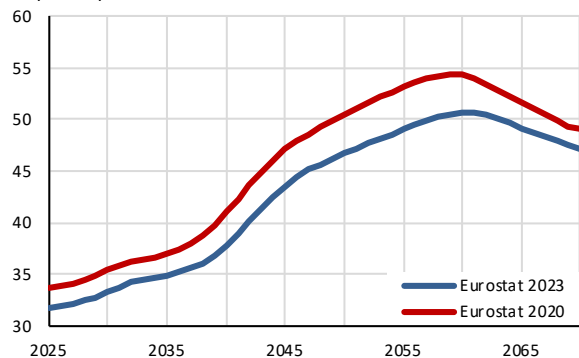
v mil. osob

Zdroj Eurostat (2019), Eurostat (2023).

Graf 5.3: Demografická míra závislosti

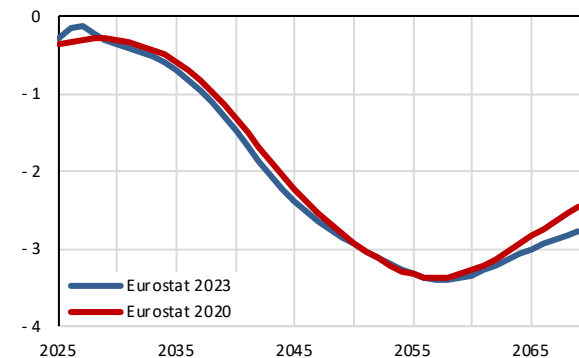
v %, poměr počtu osob starších 65 let k osobám ve věku 15–64

Zdroj: Eurostat (2019), Eurostat (2023).

Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení

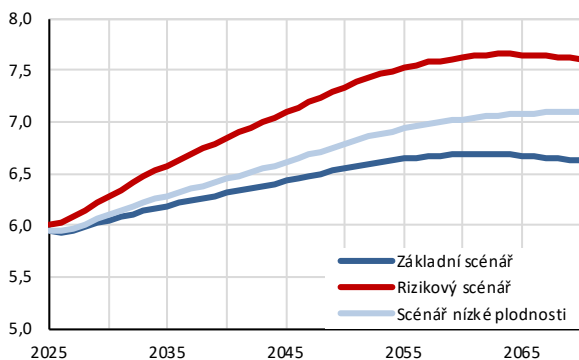
v % HDP

Zdroj: Výpočty a projekce MF ČR.

Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře

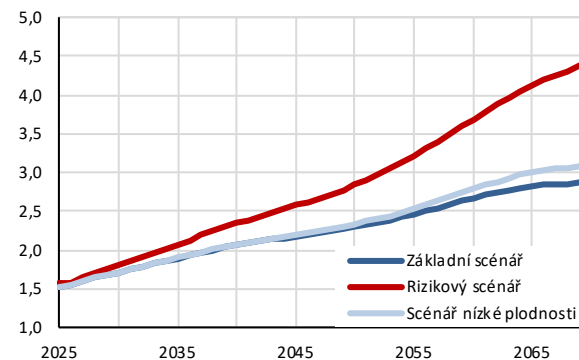
v % HDP

Zdroj: EK (2024e). Výpočty MF ČR.

Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře

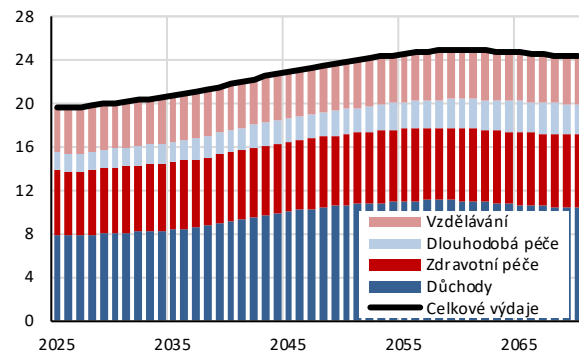
v % HDP

Zdroj: EK (2024e). Výpočty MF ČR.

Graf 5.7: Projekce výdajů

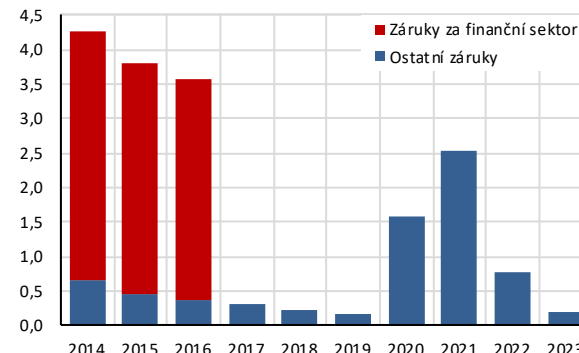
v % HDP, výdaje závislé na věkové struktuře obyvatelstva

Zdroj: EK (2024e). Výpočty MF ČR.

Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí

v % HDP

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

výdaje a příjmy v % HDP, změna a míry v %

	2023	2025	2030	2040	2050	2060	2070
Celkové výdaje	45,4	43,9	42,7	44,6	47,7	50,2	51,0
z toho: Výdaje závisející na věkové struktuře	20,3	19,6	20,1	21,7	23,8	24,9	24,3
Důchody	8,8	7,9	8,0	9,2	10,6	11,0	10,4
Důchody v rámci sociálního zabezpečení	8,8	7,9	8,0	9,2	10,6	11,0	10,4
Starobní a předčasné důchody	7,4	6,7	6,8	7,9	9,4	9,7	9,2
Ostatní důchody	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3
Zaměstnanecké důchody	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zdravotní péče	5,8	5,9	6,0	6,3	6,6	6,7	6,6
Dlouhodobá péče	1,5	1,5	1,7	2,1	2,3	2,7	2,9
Vzdělání	4,2	4,2	4,3	4,2	4,3	4,5	4,4
Ostatní výdaje závisející na věkové struktuře	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Úroky	1,3	1,5	1,5	1,6	2,4	3,8	5,2
Celkové příjmy	42,1	41,8	41,6	41,6	41,6	41,6	41,6
z toho: Důchody z vlastnictví	1,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
z toho: Pojistné na důchodové zabezpečení	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7
Aktiva fondů důchodového zabezpečení	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
z toho: Konsolidovaná aktiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Předpoklady							
Růst produktivity práce	0,7	1,0	1,6	2,3	2,0	1,6	1,2
Reálný růst HDP	0,2	2,2	1,3	1,6	1,6	1,6	1,2
Celková míra participace (ve věku 20-64)	82,6	82,0	81,9	81,0	81,4	82,1	81,5
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	89,7	88,7	88,1	87,2	87,9	88,4	87,7
Míra participace žen (ve věku 20-64)	75,4	75,1	75,4	74,3	74,3	75,3	74,8
Míra nezaměstnanosti	2,6	2,5	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	20,2	20,4	21,5	24,3	27,3	28,6	27,4

Pozn.: Makroekonomické předpoklady vycházejí z dlouhodobých projekcí EK a liší se od makroekonomického scénáře střednědobého výhledu prezentovaného v kapitole 2. Tabulka ponechává příjmy a výdaje nezávisející na věkové struktuře v poměrovém vyjádření konstantní na úrovni roku 2027, aby bylo omezeno zkreslování dopadů stárnutí populace na veřejné finance. Celkové příjmy a celkové výdaje jsou tak zkresleny výchozím obdobím a vývojem po roce 2027, kdy autonomní vývoj projekce není korigován o zákonnou trajektorii konsolidace veřejných financí a následné setrvání na střednědobém rozpočtovém cíli.

Zdroj: EK (2023b), EK (2024e). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR

v % HDP

	S1	S2
Náklady stárnutí	2,9	4,0
Vliv fiskální pozice	0,4	0,8
Vliv výše dluhu	-0,3	-
Celkem	3,0	4,8

Zdroj: EK (2024d).

Tabulka 5.3: Schválené záruky

v % HDP

Opatření		Datum schválení	Maximální výše závazku % HDP	Limit na plnění k 31.12.2023 % HDP
V reakci na COVID-19	Záruka COVID II	2020	0,05	0,00
	COVID Praha	2020	0,01	0,00
	Záruka COVID III	2020	0,19	0,16
	Záruka COVID Sport	2021	0,00	0,00
	Záruka COVID CK	2021	0,00	0,00
	COVID Plus	2020	0,18	0,07
	Záruka SURE	2020	0,13	0,13
	Celkem v reakci na COVID-19		0,56	0,36
Ostatní	Záruky poskytované ústředními vládními institucemi			
	- makrofinanční pomoc (MFA) Ukrajině	2022	0,02	0,02
	- jiné záruky ústředních vládních institucí		0,19	0,08
	Záruky poskytované místními rozpočty			
	- na úvěry spojené s bytovými potřebami	2014	0,00	0,00
	- nákup tramvají Dopravním podnikem hl. m. Praha	2012	0,02	0,01
- ostatní garance vládního sektoru	2014	0,01	0,01	
Celkem ostatní		0,24	0,12	
Celkem			0,79	0,49

Pozn.: Hodnoty výše záruk jsou uvedeny ke konci roku 2023.

Zdroj: MF ČR.

6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí

Hlavními cíli daňové politiky je zvýšení efektivity výběru daní, rušení nesystémových daňových výjimek, prohlubování proklientského přístupu, vývoj a rozšíření elektronických služeb při komunikaci s daňovými subjekty, snížení byrokratické zátěže při správě daní a poplatků či zabránění nelegálním praktikám optimalizace a daňovým únikům.

Na výdajové straně došlo k řadě změn či vylepšení dosavadního rámce s cílem podpory racionalizace a zvýšení efektivity. V první řadě by měly být zmíněny novela zákona o zadávání veřejných zakázek a racionalizace výdajů v důsledku konsolidačního balíčku, následně také snahy o energetické úspory a pokračování rozvoje systému společných nákupů plynu, další opatření se pak týkají hospodaření s majetkem státu či pokračování digitalizace veřejné správy.

6.1 Výhled daňové politiky

Rok 2024 je prvním rokem účinnosti opatření spojených se zákonem č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.

Opatření konsolidačního balíčku se dotkla téměř všech daňových titulů. Nejednalo se pouze o úpravy sazeb, ale i rušení nesystémových výjimek, úpravy ve sdílení daní, případně zdanění nových výrobků s cílem odstranit jejich daňové zvýhodnění. U rozpočtového určení daní dochází ke změnám jednak z titulu samotných opatření (např. změna rozpočtového určení silniční daně, odlišné sdílení u daně z hazardu), ale rovněž za účelem cíleného nasměrování dodatečných příjmů do státního rozpočtu (úpravy u příjmových daní).

Mezi změny v daních patří např. redukce počtu sazeb daně z přidané hodnoty na základní 21 % a sníženou 12 % (sjednocení původních snížených sazeb ve výši 15 % a 10 %) a přesunutí vybraného zboží a služeb ze snížené do základní sazby daně z přidané hodnoty. Opatření povede k vyšší efektivitě a transparentnosti. U daně z příjmů fyzických osob se největší část změn týká omezení či zrušení daňových výjimek s cílem zjednodušení a narovnání stávajícího stavu. U daně z příjmů právnických osob je nejvýraznější změnou zvýšení sazby daně z 19 % na 21 %, čímž se ČR přiblíží k evropskému průměru. V případě spotřebních daní se jedná o víceletý plán navyšování sazeb z lihu a tabákových výrobků, u nichž bylo navíc zavedeno zdanění dosud nezdaněných alternativních výrobků (naplně do elektronických cigaret, nikotinové sáčky). Dále došlo k úpravě či zrušení výjimek u spotřební daně z minerálních olejů a energetických daní, přičemž fiskálně nejvýznamnějším opatřením je zrušení osvobození od daně z pevných paliv a zemního plynu a vratky daně z minerálních olejů spotřebovaných v metalurgických procesech a k mineralogických postupům. U daně z hazardních her byla zvýšena druhá sazba z 23 % na 30 % a inkaso daně ze všech internetových her náleží nově ze 100 % státnímu rozpočtu. Větší změnou prošla i daň z nemovitých věcí, kde se sazby daně zvýšily průměrně o 80 %. Výnos nadále zůstává obcím, nicméně v rámci rozpočtového určení daní došlo k adekvátnímu snížení příjmů obcí ze sdílených daní.

Tato opatření jsou sice zavedena v roce 2024, ale u řady z nich se očekává přesah do dalších let ve formě zvýšení

efektivity daňového systému a jeho zjednodušení, což v konečném důsledku přinese potenciál pro úspory nejen na straně státu, ale i fyzických a právnických osob.

Přijetím směrnice Rady (EU) 2022/2523 ze dne 14. prosince 2022 o zajištění globální minimální úrovně zdanění nadnárodních skupin podniků a velkých vnitrostátních skupin v Unii pokračuje úsilí EU o ukončení daňových praktik nadnárodních podniků, které jim umožňují přesouvat zisky do jurisdikcí, kde nepodléhají žádnému nebo jen velmi nízkému zdanění. Cílem reformy je zastavit soutěž týkající se sazeb daní z příjmů právnických osob tím, že byla zavedena globální minimální úroveň zdanění. Odstraněním podstatné části výhod přesunu zisků do jurisdikcí s nulovým nebo velmi nízkým zdaněním zajistí reforma zavádějící globální minimální daň rovné podmínky pro podniky po celém světě a umožní jurisdikcím lépe chránit jejich základy daně. Problematika je navázána na projekt „Daňové výzvy vyplývající z digitalizace ekonomik“ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v rámci iniciativy proti erozi základu daně a přesouvání zisku (tzv. BEPS). Směrnice se vztahuje pouze na subjekty nacházející se v EU, které jsou členy nadnárodních skupin podniků nebo velkých vnitrostátních skupin, které dosahují roční prahové hodnoty konsolidovaných výnosů ve výši alespoň 750 mil. eur. Minimální efektivní úroveň zdanění činí 15 %. Směrnice byla do českého práva transponována zákonem č. 416/2023 Sb. na konci roku 2023. V průběhu roku 2024 dojde k zapracování dodatečných vstupů z Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj vzniklých po schválení směrnice Rady (EU) 2022/2523, které nemají samostatnou transpoziční lhůtu, ale u kterých se očekává implementace ze strany ČR do konce roku 2024.

MF ČR připravilo nový zákon o účetnictví, jenž má kompletně rekonstruovat právní úpravy účetnictví, přizpůsobit ji novým požadavkům a reagovat na trendy v oblasti účetnictví. Navrhovaná úprava snižuje administrativní zátěž pro dotčené účetní jednotky, a to například dobrovolností vedení účetnictví pro podnikající fyzické osoby a některé nestátní neziskové organizace, dále bude rozšířena povinnost použití mezinárodních standardů pro finanční výkaznictví pro sestavení účetní závěrky.

V rámci doprovodného zákona budou navrženy rovněž změny zákona o daních z příjmů směřující k zajištění lepší návaznosti na účetnictví poplatníků, kteří jsou účetními jednotkami (jmenovitě změny v oblasti odpisování daňového majetku – snížení počtu odpisových skupin, přechod na měsíční odpisy), koncepční změna oceňování majetku atd. Nový zákon o účetnictví byl předložen vládě v průběhu ledna 2024 a v první polovině roku 2024 bude vládě předložen doprovodný zákon.

V dalších letech dozná změn také zákon o spotřebních daních, zákon o cenách, zákon o oceňování majetku či zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů. Hlavním cílem je snížení nadbytečné administrativní zátěže a odstranění právních nejistot spojených s nakládáním s vybranými výrobky podléhajícími spotřebním daním, zároveň tato novela přispěje k zefektivnění procesu výběru a správy spotřební daně.

V současné době je dále projednávána novela zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní, který se týká především automatické výměny informací oznamovaných poskytovateli služeb s kryptoaktivy a dalších dílčích opatření na posílení mezinárodní spolupráce při správě daní, která představuje důležitý pilíř boje proti daňovým únikům. Nový rámec vstoupí v účinnost v roce 2026.

6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí

6.2.1 Střednědobé společné nákupy plynu v EU

V únoru 2024 v rámci AggregateEU, platformy pro společný nákup plynu, zahájila EK první střednědobé výběrové řízení na společný nákup plynu. Kupující jej mohou poptávat na více šestiměsíčních obdobích v čase od dubna 2024 do října 2029. Platforma má agregovat poptávku a koordinovat nákup plynu na evropské úrovni. Účelem je zajištění větší diverzifikace, jistoty a koordinovanosti dodávek energie v EU a v důsledku toho i minimalizace nákladů (EK, 2024a).

První tendr na nákup plynu, jehož termín se uzavřel 28. února 2024, přilákal nabídky na celkový objem 97,4 mld. m³ plynu. Prostřednictvím výše popsaného mechanismu Evropská komise v předposledním únorovém týdnu nashromáždila 34 mld. m³ plynu, tj. na téměř trojnásobku poptávky (EK, 2024b).

6.2.2 Veřejné zakázky

Větší změny s účinností od 16. července 2023 prodělala oblast zadávání veřejných zakázek. Nový **zákon č. 166/2023 Sb.** snižuje transakční náklady celého procesu prostřednictvím redukce administrativní zátěže pro obě strany řízení. Zadavatelům je uloženo dodržování zásad sociálně a environmentálně odpovědného zadávání a inovací již jen v případě, je-li to vzhledem k povaze a smyslu zakázky vhodné. Dosavadní právní úprava stanovovala tuto povinnost pro všechny případy, kdy to bylo možné. Tato povinnost se nevztahuje na zakázky malého rozsahu. Zmírněna jsou také pravidla postupů při zadávání veřejných zakázek týkající se požadavků na dokumenty

V loňském roce byla spoluprací Ministerstva spravedlnosti, Finančního analytického úřadu, Generálního finančního ředitelství, Generálního ředitelství cel, Ministerstva vnitra, Národní centrály proti organizovanému zločinu, Nejvyššího státního zastupitelství a Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování dokončena analýza k možnostem odčerpávání nelegálně nabytého majetku, jejímž cílem je mimo jiné i řešení problematiky tranzitních účtů. Z této analýzy vyplynuly tři možné směry řešení situace v ČR, a to v podobě civilní, správní a trestní varianty. Vláda rozhodla (usnesení vlády č. 621/2023) o rozpracování trestní varianty řešení. Ministr spravedlnosti má vládě předložit do 31. prosince 2024 příslušný návrh zákona. Úprava by měla významně přispět k omezení praní špinavých peněz přes území ČR.

I nadále bude pokračovat metoda spolupráce Kobra a dojde k jejímu dalšímu rozvoji. Mezi zásadní skutečnosti, které je nezbytné v budoucnosti zohlednit, patří změny trestního zákoníku (vazba změny limitu škody u trestného činu § 240 trestního zákoníku a příslušnosti policejních útvarů) a očekávaná změna struktury orgánu Celní správy ČR, která bude mít vliv na vzájemnou součinnost spolupracujících orgánů v rámci boje proti daňovým únikům.

prokazující kvalifikaci či záruční listiny, jež dosud měly být předkládány v originální podobě. V případě zjednodušených podlimitních zakázek je možné prokázání základní způsobilosti dodavatele jeho čestným prohlášením. Zákon umožňuje v případě včasného neodeslání oznámení o výběru dodavatele v zadávacím lhůtě ukončení zadávacího řízení uplynutím tří měsíců od skončení této lhůty. V případech zákonné povinnosti zadavatele odeslat Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže dokumentaci k zadávacímu řízení nebo soutěži o návrh, platí, že tato povinnost je ve vztahu k dokumentům a informacím splněna i tehdy, pokud k nim zadavatel zajistí Úřadu přístup. Novelou zákona rovněž dochází k posílení práv účastníků zadávacího řízení. Účastník zadávacího řízení si může po skončení lhůty pro podání nabídek po zadavateli písemně vyžádat poskytnutí anonymizovaných číselných údajů z nabídek. I přes růst limitů sloužících k určení nadlimitní veřejné zakázky na úrovni EU došlo v ČR v důsledku vlivu silné koruny k jejich snížení počínaje 1. lednem 2024 (viz Sdělení komise C/2023/902). Národní limity pro veřejné zakázky malého rozsahu na dodávky a služby (2 mil. Kč) a stavební práce (6 mil. Kč) zůstávají prozatím beze změny dle aktuální zákonné úpravy (MMR, 2024), avšak Ministerstvo pro místní rozvoj již v rámci další chystané novelizace zákona o zadávání veřejných zakázek připravuje nové národní limity.

6.2.3 Hospodaření s majetkem státu

Hospodaření s majetkem státu je realizováno prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetko-

vých. Úřad prodává či pronajímá majetek státu, optimalizuje obsazenost administrativních budov, do kterých jsou přesouvány státní instituce jinde platící. Navíc k 1. lednu 2024, tj. uplynutím 10leté lhůty, ve které se vlastníci nebo jejich dědici mohli přihlásit ke svým majetkům, došlo na základě ustanovení občanského zákoníku k převodu opuštěných nemovitostí do vlastnictví státu.

Úřad tak ze zákona nabývá značné množství nemovitostí, odhaduje se, že až 150 tisíc (ÚZSVM, 2023).

V roce 2023 vypracovalo MF ČR návrh zákona, kterým se mění zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Úprava si mimo jiné klade za cíl ulehčit proces převodů vybraného nepotřebného nemovitého majetku státu územním samosprávným celkům a stejně tak umožnit převod vybraného nepotřebného nemovitého majetku recipročním směrem. Novela navrhuje zavedení informační povinnosti státu o chystaných převezech nemovitého majetku na území dotčených územních samosprávných celků. Za účelem zjednodušení a zefektivnění stávající praxe se zakotvuje schvalovací působnost převodů hmotného nemovitého majetku státu výhradně u MF ČR. To se netýká například převodů kulturních památek a ostatních převodů majetku podléhajícího ochraně dle zvláštních předpisů, kde schvalovací působnost bude nadále náležet příslušnému rezortu (Ministerstvu kultury či Ministerstvu životního prostředí). Zákon má nabýt účinnosti k 1. lednu 2025 (OVA č. 86/24).

6.2.4 Vlastnická politika státu a strategické společnosti

V roce 2020 schválila vláda (usnesení vlády č. 115/2020) Strategii vlastnické politiky státu (MF ČR, 2020), která vychází z Metodických pokynů OECD (2015). Vymezuje principy chování státu jako vlastníka či spoluvlastníka obchodních společností nebo státních podniků a zajišťuje transparentní a efektivní výkon vlastnických práv. V návaznosti na přijetí Strategie je každoročně do konce května vládě předkládána Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu za předcházející rok.

Zpráva za rok 2022 (MF ČR, 2023b) uvádí, že došlo ke změně rozčlenění portfolia společností s majetkovou účastí státu a státních podniků. Celkem je ve vlastnictví státu 107 subjektů, z nichž je 58 státních podniků. Vedle Zprávy o plnění opatření se do konce října téhož roku odevzdává navazující Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za předcházející rok. Zpráva za rok 2022 (MF, 2023c) obsahuje základní informace (včetně počtu zaměstnanců) a sadu finančních ukazatelů o 36 subjektech, v nichž stát vykonává vlastnická a zakladatelská práva prostřednictvím 7 rezortů, a to Ministerstva financí, Ministerstva vnitra, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy, Ministerstva obrany, Ministerstva zemědělství a Ministerstva pro místní rozvoj. Z hlediska právní formy

se jedná o 17 akciových společností, 17 státních podniků, jeden národní podnik a jednu státní organizaci. Tyto entity prostřednictvím příslušných rezortů spravovaly aktiva v celkové výši 1 603,12 mld. Kč a vykázaly souhrnný zisk po zdanění ve výši 67,22 mld. Kč. Do státního rozpočtu v daném roce tyto strategické subjekty odvedly 26,63 mld. Kč.

6.2.5 Digitalizace veřejné správy

Digitální stejnopisy průkazů

V souladu s Programovým prohlášením vlády ČR (ÚV, 2023) došlo od ledna 2024 k **novelizaci zákona o právu na digitální služby** (zákon č. 1/2024 Sb.), která zavádí možnost získat tzv. digitální stejnopis průkazu, který bude sloužit k týmž účelům jako fyzický průkaz. Každému občanovi je dána možnost volby, zda bude užívat digitální stejnopis průkazu, anebo zda setrvá u prokazování totožnosti fyzickým průkazem. Digitální stejnopis průkazu je určen k prezenčnímu, nikoliv dálkovému prokazování totožnosti. Cílem zákona je též sjednotit způsob zacházení s různými typy veřejných listin, jenž byl doposud roztržštěný, nelogický a v důsledku toho neefektivní. Povinné akceptování prokazování totožnosti digitálním stejnopisem průkazu má postupný náběh podle typu entity, vůči které je totožnost prokazována. Od 1. ledna 2024 lze svou totožnost prokázat digitálním stejnopisem průkazu pouze vůči ústředním správním úřadům, s výjimkou zastupitelských úřadů, nejpozději od 1. července 2024 bude možné totožnost tímto nástrojem prokazovat rovněž vůči ostatním orgánům veřejné moci a vůči krajům a obcím s rozšířenou působností, konečně k 1. lednu 2025 jsou povinny umožnit prokázání totožnosti digitálním stejnopisem průkazu všechny ostatní osoby, jimž právní předpis ukládá povinnost ověřit totožnost předložením průkazu, který je veřejnou listinou. Právní úprava je nezbytná pro prohloubení digitalizace veřejné správy a pro další racionalizaci a zefektivňování jejího chodu.

Digitální transformace v oblasti právních předpisů ČR

V prosinci 2023 představilo Ministerstvo vnitra **projekt eSeL**, který sestává z tzv. eSbírkou a e-Legislativou. První jmenovaná komponenta představuje elektronickou Sbírkou zákonů a mezinárodních smluv, jejíž provoz byl spuštěn k 1. lednu 2024. Současně došlo ke zrušení povinnosti obecních a krajských úřadů zajistit pro veřejnost přístupnost Sbírkou zákonů v tištěné podobě, díky čemuž by mohlo dojít k dílčí úspoře. Následně od července 2024 dojde k postupnému spouštění systému pro automatizovanou tvorbu legislativy (tzv. e-Legislativa). Nejprve bude e-Legislativa dostupná pouze pro vybrané právní akty, jako jsou mezinárodní smlouvy, rozhodnutí, sdělení, následně od 1. října téhož roku by měl být spuštěn modul pro prováděcí právní předpisy a konečně od 1. ledna 2025 se počítá s dostupností e-Legislativy také pro zákony, ústavní zákony, zákonná opatření Senátu a nálezy Ústavního soudu. Mimo finanční úspory si nový systém klade za cíl zvýšení dostupnosti, přehlednosti a srozumitelnosti platné legislativy, jakož i zvýšení kvality, efektivity a transparentnosti a automatizaci procesů

její tvorby. V rámci projektu eSeL dojde k propojení existujících systémů institucí podílejících se na legislativním procesu. Jedná se v první řadě o informační systémy Úřadu vlády oDok a eKLEP, systém Poslanecké sněmovny a Senátu (MV ČR, 2023).

6.2.6 Konsolidace výdajů českých veřejných rozpočtů

Ve snaze snížit deficity tuzemských veřejných rozpočtů a takto zpomalit jejich rychlé zadlužování vláda na jaře 2023 představila soubor opatření nazvaný jako „**konso- lidací balíček**“. Jeho legislativním podkladem se stal zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, jenž byl vyhlášen ve Sbírce zákonů 12. prosince 2023. Balíček přináší celou řadu opatření na straně výdajů i příjmů s úhrnným akruálním dopadem na veřejné rozpočty ve výši přes 137 mld. Kč rozprostřeným primárně do let

6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí

Po historicky nejvyšším meziročním růstu celkových výdajů sektoru vládních institucí v roce 2020 (o 318,1 mld. Kč) došlo v následujícím roce ke snížení růstové dynamiky o více než polovinu, v relaci k HDP se pak výdaje meziročně snížily o 0,7 p. b. Pokles relativní výše celkových výdajů pokračoval i **v roce 2022** (meziročně o 1,9 p. b.), byl však dán rychlejším růstem nominálního HDP. V absolutním vyjádření celkové výdaje meziročně vzrostly o 185,2 mld. Kč a jednalo se o **třetí největší nárůst výdajů sektoru vládních institucí od roku 1995**. Přírůstek byl tažen zejména růstem výdajů ve třech oddílech. Největší příspěvek k růstu byl v oddílu Sociální věci (meziroční růst výdajů o 82,2 mld. Kč), který tvořil téměř 45 % růstu celkových výdajů sektoru vládních institucí. Výdaje rostly v tomto oddílu zejména vlivem zvýšení peněžitých dávek sociálního zabezpečení ve skupině Stáří (o 47,4 mld. Kč) v důsledku valorizací důchodů. Druhým oddílem významně se podílejícím na růstu výdajů byly Všeobecné a veřejné služby, což bylo dáno meziročním nárůstem úrokových výdajů na obsluhu vládního dluhu o 27,8 mld. Kč. Třetím oddílem bylo Vzdělávání, ve kterém bylo zvýšení výdajů taženo především růstem náhrad zaměstnancům v regionálním školství (o 7,9 mld. Kč) a mezispotřeby (o 8,3 mld. Kč). Relativně velký meziroční růst výdajů v rámci tohoto oddílu zaznamenala i skupina Terciární vzdělávání (o 5,1 mld. Kč), zejména kvůli růstu náhrad zaměstnancům (o 1,9 mld. Kč). K absolutnímu meziročnímu poklesu výdajů naopak došlo v oddílu Ekonomické záležitosti, a to především v důsledku snížení dotací (o cca 50 mld. Kč), zejména pak neinvestičních transferů podnikatelským subjektům.

V horizontu výhledu je plánována trajektorie poklesu celkových výdajů sektoru vládních institucí, jejichž úroveň by měla být v roce 2027 ve srovnání s rokem 2022 nižší o 2,5 p. b. Snížení celkových výdajů je z velké části

2024 a 2025. Na výdajové straně nejvýznamněji k celkové úspoře přispěje snížení objemu prostředků vyplácených v systému národních dotací včetně úpravy národního financování projektů EU tak, aby se snížil podíl spolufinancování státního rozpočtu zvýšením spoluúčasti konečných příjemců dotace. Dále dojde k úsporám v rámci veřejné správy samotné, které zahrnují snížení objemu platů ve státní správě o 2 %, pomalejší růst platů ústavních činitelů, ale i zmenšení provozních výdajů na ministerstvech či zefektivnění vymáhání justičních pohledávek, redukci fyzických pracovišť finanční a celní správy apod. Rovněž se zpříšňují náhrady poskytované při dočasné pracovní neschopnosti, z důvodu nízké míry nezaměstnanosti se mění podmínky pro vyplácení podpor v nezaměstnanosti a snižuje se podpora stavebního spoření o polovinu z důvodu ztráty původního účelu tohoto nástroje.

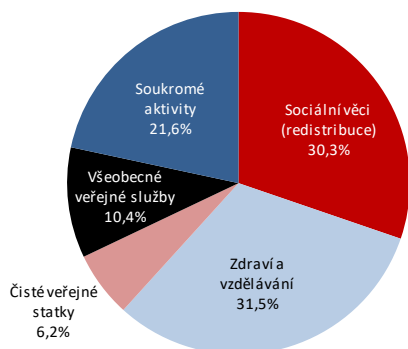
realizováno poklesem výdajů v oddílu Ekonomické záležitosti, kde se projeví snížení dotací a ostatních běžných a kapitálových transferů. Opačně bude v horizontu výhledu působit očekávané posílení investičních výdajů primárně ve skupině Doprava. I přes plánovaný pokles celkových výdajů sektoru vládních institucí dojde k významnému růstu výdajů v oddílu Obrana, a to o 1 p. b. v souvislosti se schválením zákona č. 177/2023 Sb., o financování obrany České republiky. Ten ukládá vládě každoročně v návrhu zákona o státním rozpočtu stanovit výdaje na obranu státu ve výši nejméně 2 % nominálního HDP pro daný rozpočtový rok. Na čisté veřejné statky v podobě výdajů na obranu a veřejný pořádek a bezpečnost tak budou na konci horizontu výhledu vynaloženy celkové výdaje ve výši cca 3,8 % HDP. Růst výdajů očekáváme také v oddílu Vzdělávání, a to zejména ve skupinách Primární a Sekundární vzdělávání díky růstu náhrad zaměstnancům v souvislosti s přijetím zákona č. 183/2023 Sb. Na základě něj má celková výše finančních prostředků určených na platy učitelů v regionálním školství odpovídat v měsíčním průměru na jeden úvazek učitele nejméně 130 % průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství.

Predikce obsahuje i výdaje na vědu a výzkum vynakládané průřezově v jednotlivých oddílech s přihlédnutím k záměrům vlády dle schválené Inovační strategie ČR 2019–2030 (usnesení vlády č. 104/2019). Graf 6.1 a Tabulka 6.1 zachycují strukturu výdajů sektoru vládních institucí podle funkcí v roce 2022 a jejich předpokládanou skladbu v roce 2027. Odhadujeme, že v roce 2027 budou více než polovinu (51,8 %) celkových výdajů sektoru vládních institucí zaujímat výdaje na sociální zabezpečení a zajištění zdravotní péče obyvatel (tj. 21,8 % HDP).

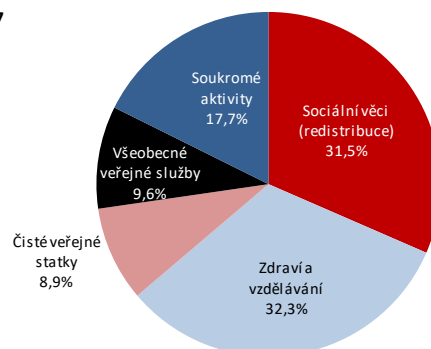
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění

v % celkových výdajů

2022

2027

Pozn.: Kategorie Čisté veřejné statky zahrnuje Obranu a Veřejný pořádek a bezpečnost. Soukromé aktivity jsou souhrnem Ekonomických záležitostí, Ochrany životního prostředí, Bydlení a společenské infrastruktury a Rekreace, kultury a náboženství. Pro podrobnosti ke členění viz ECB (2009).

Zdroj: ČSÚ (2024d). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí

v % HDP

	Kód	2022	2027
Všeobecné veřejné služby	1	4,7	4,1
Obrana	2	1,0	2,0
Veřejný pořádek a bezpečnost	3	1,8	1,8
Ekonomické záležitosti	4	6,8	5,2
Ochrana životního prostředí	5	0,9	0,9
Bydlení a společenská infrastruktura	6	0,7	0,4
Zdraví	7	9,1	8,5
Rekreace, kultura a náboženství	8	1,4	1,0
Vzdělávání	9	4,9	5,0
Sociální věci	10	13,5	13,3
Výdaje celkem	TE	44,6	42,1

Pozn.: Rok 2027 výhled.

Zdroj: ČSÚ (2024d), MF ČR (2024a). Výpočty a výhled MF ČR.

7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky

Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu bude ČR realizovat významné investice vzhledem k povinnosti splnit klimatické cíle EU. V této souvislosti schválila vláda několik opatření na podporu rozvoje strategických investic.

V rámci posílení efektivnosti a transparentnosti veřejných financí byl schválen věcný záměr zákona o řízení a kontrole veřejných financí. V oblasti fiskální politiky finalizuje příprava nových fiskálních pravidel Evropské unie.

7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu

7.1.1 Nástroje pro oživení a odolnost

Nástroj pro oživení a odolnost, jenž tvoří jádro Nástroje EU příští generace, přispívá k realizaci opatření vedoucích k digitální transformaci ekonomiky a k dosažení klimatických cílů EU. Původní alokace pro ČR ve formě grantů ve výši 176,3 mld. Kč byla v roce 2023 v souvislosti se zpřesněním alokačního klíče na základě hospodářských výsledků ČR navýšena o 15,3 mld. Kč. Dále byla o 17,4 mld. Kč zvýšena grantová část, a to zahrnutím nového plánu REPower EU (včetně tzv. brexitové rezervy ve výši 1,3 mld. Kč) na posílení energetických úspor, rozvoj obnovitelných zdrojů energie a snížení závislosti na fosilních palivech z Ruska. Vláda v loňském roce rovněž rozhodla (usnesení vlády č. 613/2023) o využití půjčkové části Nástroje pro oživení a odolnost, kdy schválila přijetí půjčky ve výši 19,4 mld. Kč. Půjčka má splatnost 30 let od data poskytnutí tranše, přičemž prvních 10 let se budou splácet pouze úroky. Z této půjčky budou financovány investice v oblasti dostupného bydlení (8,4 mld. Kč), digitalizace (8 mld. Kč) a vývoje čipů (3 mld. Kč). ČR může čerpat prostředky z Nástroje pro oživení a odolnost v devíti platbách, doposud obdržela 1,1 mld. eur v rámci 13% předfinancování a dvě platby v celkové výši 1,6 mld. eur. Financována tak byla např. modernizace železničních mostů či tunelů, byla vytvořena platforma pro digitalizaci hospodářství nebo byl spuštěn nový program podpory výzkumu a vývoje.

7.1.2 EU ETS 2 a Sociální klimatický fond

S ohledem na dosažení klimatické neutrality v roce 2050 byla v loňském roce schválena změna směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2003/87/ES, kterou se mj. zavádí tzv. systém EU ETS 2, který rozšiřuje systém emisního obchodování na sektor budov a silniční dopravu. Cílem této změny je snížení produkovaných emisí v nově zahrnutých sektorech o 43 % do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 2005. Vyřazování emisních povolenek v rámci ETS 2 bude zahájeno v roce 2028 pro emise z roku 2027. Na řešení sociálně-ekonomických dopadů na domácnosti, mikropodniky a uživatele dopravy v souvislosti se zahrnutím nových sektorů do systému emisního obchodování byl zřízen **Sociální klimatický fond** (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/955), který bude financován z výnosů emisních povolenek (k předfinancování budou využity výnosy z ETS 1, v dalších letech pak výhradně výnosy z ETS 2).

Celková alokace fondu je 65 mld. eur, **pro ČR je vyhrazeno 50 mld. Kč**. Z něj mohou být v letech 2026–2032 podpořeny investice v oblasti renovací a dekarbonizace budov, pobídky pro využívání veřejné, udržitelné, nízkoemisní či bezemisní dopravy nebo informační, vzdělávací a poradenské služby v oblasti energetiky. Jednotlivá opatření a investice budou muset být uvedeny v tzv. Sociálním klimatickém plánu, který budou mít členské státy povinnost zpracovat a předložit Evropské komisi do konce června 2025.

7.1.3 Revize Modernizačního fondu

V souvislosti s aktualizací směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2003/87/ES ohledně obchodování s emisními povolenkami, nutností zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů a míru energetických úspor na základě revidovaného Vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu (usnesení vlády č. 784/2023) či se změnou hospodářské a geopolitické situace v Evropě, schválila vláda v loňském roce (usnesení vlády č. 981/2023) **aktualizaci** programového dokumentu **Modernizačního fondu**, která počítá s revidovanou **celkovou alokací fondu ve výši 500 mld. Kč**. V rámci celkové alokace došlo ke změně alokační struktury jednotlivých programů. Více prostředků bude v dalších letech směřováno na modernizaci elektráren a tepláren (alokace programu HEAT vzrostla na 100 mld. Kč), modernizaci energeticky náročného průmyslu (alokace podprogramu ENERGETICS se zvýšila na 80 mld. Kč), energetické úspory domácností a veřejných budov (v souhrnu se alokace zvýšila na 90 mld. Kč), na budování obnovitelných zdrojů energie pro obce a firmy (alokace programu RES+ vzrostla na 100 mld. Kč) a komunitní energetiku (14 mld. Kč). Zvýší se také podpora veřejné i komerční dopravy (50 mld. Kč), nově bude podporována modernizace veřejných sítí prostřednictvím podprogramu ELEGRID (20 mld. Kč) v rámci programu SMARTNET (27 mld. Kč), tzv. zelené plyny (15 mld. Kč) a v rámci nového programu I+ projekty podpořené z Inovačního fondu a projekty přesahující svým zaměřením jednotlivé programy Modernizačního fondu (10 mld. Kč).

7.1.4 Podpora strategických investic

Pro **zrychlení výstavby strategických investic v oblasti jaderné energetiky a dopravní infrastruktury** či usnadnění otevírání ložisek a těžby kritických surovin byl schválen zákon č. 465/2023 Sb., který mj. novelizuje

zákon č. 416/2009, Sb. (tzv. liniový zákon). Novela s účinností od 1. ledna 2024 vytváří podmínky pro rychlejší projednání odvolání u staveb v působnosti liniového zákona. V oblasti dopravní infrastruktury dochází např. k usnadnění výstavby vysokorychlostních tratí díky ukotvení v Dílčím územním rozvojovém plánu do území v rámci celé ČR, čímž se zamezí možným konfliktům s jinými stavbami či zájmy napříč ČR, přičemž práva samospráv nejsou nikterak ohrožena. Také dochází ke zjednodušení a urychlení přípravy a povolování výstavby čerpací infrastruktury v souladu s vývojem v oblasti tzv. čisté mobility. V oblasti jaderné energetiky je pro urychlení výstavby jaderných elektráren zjednodušeno povolovací řízení odstraněním nedůvodného prodlužování lhůt. Dále je umožněno financovat výstavbu jaderných bloků pomocí režimu tzv. *Contract for Difference* (forma vyrovnávací platby mezi státem a investorem) či je zavedena bezpečnostní pojistka bránící uzavření smlouvy s dodavatelem z geopoliticky nestabilního prostředí.

Z důvodu nedostatku systematické podpory rozvoje investičních lokalit a neúměrně dlouhé doby přípravy a výstavby rozsáhlejšího průmyslového areálu do stavu infrastrukturní připravenosti pak vláda v letošním roce schválila v letošním roce (usnesení vlády č. 64) zřízení akciové společnosti Státní investiční a rozvojová společnost, jejímž 100% akcionářem je stát vykonávající svá práva prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu. Hlavním cílem nové společnosti je maximálně koordinovaná příprava ploch a iniciace vybraných lokalit do stavu základní technické a projekční připravenosti k vybudování výrobních celků dle moderních udržitelných parametrů, která by vedla k aktivizaci soukromého kapitálu a zkrácení rychlosti realizace strategických investic. Tímto bude výrazně posílena konkurenceschopnost ČR v přeshraniční soutěži o typ rozdílových investic s vyšší přidanou hodnotou. Činnost společnosti se bude soustřeďovat na větší rozvojová území a systematicky odbourávat překážky k jejich rozvoji, proaktivně hledat shodu nad využitím území s dotčenými obcemi a kraji a intenzivně připravovat území tak, aby negativní stav povolovacího procesu a nedostatku okolní infrastruktury byl v případě příchodu strategického investora co nejvíce eliminován. Spolu s dalšími nástroji (např. Fond pro spravedlivou transformaci) by také měla přispět k rychlejšímu rozvoji „uhelných“ regionů, případně lokalit procházejících revitalizačním procesem po odstranění historických zátěží.

Na podporu významných **investic v dopravní infrastruktuře** schválila vláda (usnesení vlády č. 577/2023) v loňském roce zapojení soukromého subjektu **formou PPP projektu** do dvou investic na modernizaci a výstavbu železničních tratí (Praha-Veleslavín – Praha-Letiště Václava Havla (– Kladno) a Nemanice I – Ševětín) s celkovými investičními náklady v běžných cenách ve výši téměř 50 mld. Kč. U obou projektů studie proveditelnosti potvrdily výhodnost jejich realizace touto formou financování. Dále bude zahájena příprava studií provedi-

telnosti i na další PPP projekty na dálniční a železniční síti. Jedná se o dostavbu středočeské D3, jižní části D55, severních částí Pražského okruhu a některých úseků vysokorychlostních tratí.

7.1.5 Investice od Evropské investiční banky

V říjnu 2023 byla mezi ČR (zastoupenou Ministerstvem financí) a Evropskou investiční bankou podepsána **smlouva o úvěru** ve výši 992 mil. eur (cca 24 mld. Kč) **na financování modernizace železniční sítě**. Prostřednictvím Správy železnic budou podpořeny investice s celkovou výší 97,5 mld. Kč do modernizace a dovybavení železničních tratí transevropských sítí (TEN-T) v ČR a zavedení evropského systému řízení železničního provozu (ERTMS). Podmínky tohoto způsobu financování jsou z hlediska úrokových výdajů výhodnější (je odhadována roční úspora ve výši 100 mil. Kč) než standardní dluhové financování emisemi státních dluhopisů.

Evropská investiční banka se rovněž bude podílet na **projektech dostupného nájemního bydlení** splňujících kritéria kvality, energetické účinnosti a cenové dostupnosti, a to na základě smlouvy o spolupráci, která byla uzavřena v únoru 2024 mezi Ministerstvem financí, Ministerstvem pro místní rozvoj a Evropskou investiční bankou. Ta v první fázi provede detailní analýzu trhu s bydlením v ČR a pomůže připravit strategii rozvoje jeho dostupného segmentu. Také identifikuje potenciální projekty bytové výstavby a rekonstrukcí. V návaznosti na to připraví vhodné varianty financování i s možným podílem prostředků dalších mezinárodních partnerů a soukromých zdrojů.

7.1.6 Změny v investičních pobídkách

S účinností od 13. ledna 2024 schvaluje nově (zákon č. 426/2023 Sb.) žádosti o investiční pobídky Ministerstvo průmyslu a obchodu. To ve spolupráci s dalšími příslušnými ministerstvy posuzuje splnění podmínek a povinností stanovených zákonem a dalšími právními předpisy a na základě těchto informací vydává rozhodnutí. Původní schvalování každého projektu vládou vedlo k prodávám a nepředvídatelnosti celého procesu pro investory. U tzv. strategických investičních akcí, u kterých je část investičních pobídek čerpána formou hmotné podpory, je schvalování žádostí ponecháno na úrovni vlády. Novela zákona zároveň umožňuje pro schvalování velkých projektů nad 110 mil. eur využít jiné předpisy Evropské unie, než tomu bylo doposud. To dává možnost využít speciální pravidla například pro podporu klíčových investic důležitých pro transformaci evropské ekonomiky právě v rámci zákona o investičních pobídkách. Ve vazbě na změnu evropské legislativy rovněž proběhla novelizace nařízení vlády o přípustné míře veřejné podpory v regionech soudržnosti (nařízení vlády č. 335/2023 Sb.). V důsledku inflace vzrostla od 1. ledna 2024 prahová hodnota pro notifikaci projektů Evropské komisi o 10 % na 110 mil. eur. O stejnou míru se zvýšil také limit u velkých investičních projektů, a to na 55 mil. eur. Nově je také explicitně zavedena maximální výše

veřejné podpory ve vazbě na region soudržnosti a míra podpory, která se pro daný region aplikuje, pokud způsobilé náklady přesáhnou 110 mil. eur. Individuálnímu schválení Evropskou komisí tak podléhají projekty, jejichž investice přesahuje hranici 110 mil. eur.

7.1.7 Rozvoj kapitálového trhu v ČR

V souladu s Konceptí rozvoje kapitálového trhu v ČR 2019–2023 (MF ČR, 2019) byl schválen zákon č. 462/2023 Sb., který novelizuje několik zákonů v oblasti finančního trhu a podpory na stáří. Jeho cílem je zvýšit motivaci obyvatel k tvorbě úspor na stáří a zároveň zapojit jejich úspory do investic na kapitálovém trhu. S účinností od 1. ledna 2024 tak byl zaveden tzv. dlouhodobý investiční produkt (novela zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu), což je souhrnné označení pro investiční nebo spořicí produkty, které napomáhají zabezpečení na stáří. Poskytovatelem tohoto produktu jsou např. banky, spořitelny a úvěrní družstva či obchodník s cennými papíry, přičemž musí být zapsán v seznamu poskytovatelů dlouhodobého investičního produktu vedeném Českou národní bankou. V dlouhodobém investičním produktu mohou být peněžní prostředky (ve formě na spořicí účtech či termínovaných vkladech), akcie a dluhopisy, podílové listy a úrokové či měnové deriváty. Na investovanou částku lze uplatnit odpočet na daních až do souhrnné výše 48 tis. Kč při splnění dvou podmínek – k výběru prostředků nedojde dříve než 10 let od vzniku dlouhodobého investičního produktu a před dosažením 60 let věku poplatníka. Dále je zavedena možnost pro zaměstnavatele přispívat na investice do dlouhodobého investičního produktu či na životní pojištění a spoření na důchod až do 50 tis. Kč, přičemž příspěvek je osvobozen od plateb

sociálního a zdravotního pojištění. Souhrnný odpočet na daních (48 tis. Kč) lze nově využít i v kombinaci jak se stávajícími produkty na stáří (životní pojištění se spořicí složkou nebo penzijní připojištění či doplňkové penzijní spoření) tak s pojištěním dlouhodobé péče. Díky novele zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu má klient umožněno sjednat si tento daňově podporovaný produkt pro případ vzniku pojistné události v podobě jeho závislosti (či osoby blízké) na pomoci jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (III. nebo IV. stupeň závislosti podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Díky novele zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření (zákon č. 462/2023 Sb.) bude **posílena motivace osob k vyšším příspěvkům v penzijních fondech**. S účinností od 1. července 2024 bude zvýšena spodní hranice měsíčního příspěvku účastníka na 500 Kč pro dosažení nejnižšího státního příspěvku (100 Kč). Výše státního příspěvku bude lineární v poměru 20 % příspěvku účastníka, přičemž se maximální státní příspěvek zvýší na 340 Kč. Maximálnímu státnímu příspěvku odpovídá měsíční příspěvek účastníka ve výši 1 700 Kč, od této částky lze také uplatňovat daňové zvýhodnění. Novela rovněž zavádí ve III. pilíři tzv. **alternativní účastnický fond** jako alternativu ke stávajícím účastnickým fondům s dynamickou investiční strategií. U tohoto fondu je poplatková politika i investiční strategie nastavena volněji. To umožní investovat dynamičtěji do rizikovějších produktů s potenciálem vyššího výnosu (např. do cenných papírů, komoditních derivátů, nemovitých věcí, práv duševního vlastnictví, veřejné infrastruktury podle stavebního zákona, aj.).

7.2 Posílení efektivity a transparentnosti veřejných financí

7.2.1 Otevřená data veřejné správy

Základní právní rámec otevřených dat v ČR tvoří zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Na základě jeho novely zákonem č. 241/2022 Sb. se za účelem zvyšování transparentnosti veřejných financí s účinností od 1. ledna 2024 zřídil Centrální registr výročních zpráv v oblasti poskytování informací. Registr, jehož správcem je Ministerstvo vnitra, je bezplatně a neomezeně veřejně přístupný způsobem umožňujícím dálkový přístup. Slouží subjektům, jež mají povinnost zveřejňovat výroční zprávy o své činnosti, jako alternativa ke stávajícímu způsobu zpracování a zveřejnění výroční zprávy (obvykle umístěním na internetových stránkách daného subjektu).

7.2.2 Kontrola veřejných financí

V únoru 2024 byl vládou schválen **Věcný záměr zákona o řízení a kontrole veřejných financí**, jehož cílem je legislativní zajištění větší míry ochrany veřejných prostředků (usnesení vlády č. 115/2024). Záměr zákona se zaměřuje na nastavení exaktnějších práv a vymahatel-

nějších povinností v rámci finanční kontroly a zefektivnění stávajících postupů. Jedná se např. o jednoznačnější stanovení povinností a odpovědnosti vedoucího orgánu veřejné správy a vedoucích zaměstnanců v rámci řídicí kontroly, upravení požadavků na zřízení útvaru interního auditu a vymezení jeho postavení v rámci organizace, nastavení procesních postupů, či specifikace činnosti veřejnosprávní kontroly a rozsah jeho využití. Zároveň dává doporučení ke zlepšení koordinace a spolupráce mezi kontrolními orgány skrze uložení zákonné povinnosti koordinovat plány kontrol prostřednictvím informačního systému spravovaného MF ČR pro všechny kontrolní orgány provádějící kontrolu veřejné finanční podpory (včetně územních samosprávných celků, Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a orgánů finanční správy) a zakotvení zásady jednotného auditu přímo v zákoně o řízení a kontrole veřejných financí. Za účelem zkvalitnění výstupů roční zprávy o výsledcích finančních kontrol, jež MF ČR předkládá v souladu s § 22 zákona o finanční kontrole vládě, navrhuje zefektivnění sběru dat zredukováním marginálních hlášení. Dále doporučuje,

aby roční zprávu o výsledcích finančních kontrol MF ČR předkládaly jen organizace, u nichž bude ze zákona povinně zřizován interní audit.

7.2.3 Jednotný portál evidence kontrol

Za účelem zefektivnění činnosti kontrolních orgánů vláda v září 2023 schválila projekt Jednotného portálu evidence kontrol – Kalendáře plánovaných kontrol (usnesení vlády č. 709/2023). Jeho cílem je vytvoření aplikace, která umožní sdílet termíny a výsledky kontrol mezi kontrolními orgány, jež provádějí kontrolní činnost vůči podnikatelským subjektům (předpokládá se zapojení 45 kontrolních orgánů). Zároveň bude možné transparentně a individualizovaným způsobem poskytovat základní informace o plánovaných kontrolách podnikatelským subjektům, aniž by byl ohrožen účel kontroly. Aplikace by měla být napojena na Portál podnikatele,

který se postupně také vytváří. Realizace projektu je finančně podpořena z Národního plánu obnovy.

7.2.4 Zákonná úprava pravidel lobbingu

Vláda v březnu 2024 schválila (sněmovní tisk č. 649 a 650) návrh zákona o regulaci lobbování a souvisejícího změnového zákona. Cílem zákonů je stanovení transparentních pravidel pro lobbistické činnosti a omezení hrozby klientelismu, střetu zájmů či korupce. Novým zákonem by se měl zřídit registr lobbování, čímž by byl položen základ k zakotvení lobbování (lobbingu) jako legitimní činnosti. Registr by evidoval lobbisty i lobbované, zároveň by se zde povinně zaznamenávaly informace o změnách v návrzích právních předpisů na základě návrhů nebo požadavků lobbistů. Zákonné prostředí lobbingu je spojeno s reformami obsaženými v Národním plánu obnovy.

7.3 Rozpočtová politika

7.3.1 Reforma správy hospodářských záležitostí EU

V souvislosti s novými poznatky získanými z nedávných hospodářských krizí a rovněž v kontextu vyšších úrovní zadlužení členských států EK v dubnu 2023 vydala návrh souboru opatření, jejichž primárním cílem je posílení udržitelnosti dluhu a podpora udržitelného, inkluzivního růstu prostřednictvím reformem a investic. Reforma je založena na střednědobém přístupu a jejím cílem je postupné a důvěryhodné snižování dluhu díky omezitelné fiskální politice podpořené investicemi stimulačními růst a také reformami prováděnými vstříc prioritám EU, posílení principů národní odpovědnosti, založených na společných pravidlech EU, a lepší vymahatelnost, jíž by mělo být dosaženo i díky jednodušším pravidlům zohledňujícím různé fiskální výzvy. Soubor je tvořen návrhy tří předpisů. Jedná se o návrh nového nařízení o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu, který zruší původní nařízení Rady (ES) č. 1466/97, dále o novelu nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku a v neposlední řadě o novelu směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (EK, 2024c).

Základním kamenem souboru reformních opatření jsou střednědobé národní fiskálně-strukturální plány, jejichž esenciální součástí představuje tzv. trajektorie upravených čistých výdajů.

Během stanoveného období (čtyř až sedmi let) by dluh měl věrohodně klesat, či se pohybovat alespoň na omezené úrovni. Odchylky od dráhy čistých výdajů specifických pro danou zemi bude zaznamenávat kontrolní účet. Cílovou maximální úroveň poměru deficitu veřejných financí k HDP jsou 3 % HDP a u poměru vládního dluhu se jedná o 60 %. Délku trvání fiskálních úprav bude možné prodloužit maximálně na sedm let, a to za předpokladu vyplnění tohoto období konkrétními reformami a investicemi. Ty by měly podporovat růst a odolnost, fiskální udržitelnost, společné priority EU (např. Green Deal, Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany, digitální tranzici apod.) a měly by reflektovat specifická doporučení uložená jednotlivým členským státům. Stejně tak by mělo být zajištěno, aby celková úroveň vnitrostátně financovaných veřejných investic po dobu trvání plánu byla vyšší než střednědobá úroveň před obdobím platnosti plánu. Členské státy mají současně předkládat Evropské komisi zprávy o pokroku v oblasti naplňování výdajového pravidla. V praktické rovině se rovněž reforma v rámci evropského semestru projeví v podobě nahrazení Národního programu reforem a Konvergenčního programu výše zmíněným střednědobým fiskálně-strukturálním plánem (EK, 2024c; MF ČR a ČNB, 2024).

Přehled literatury a použitých zdrojů

- AMECO (2024): AMECO database. Brusel, Evropská komise, 28. 3. 2024 [cit. 28. 3. 2024], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.
- ČNB (2024a): Systém časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 3. 4. 2024 [cit. 3. 4. 2024], <<https://www.cnb.cz/arad/#/>>.
- ČNB (2024b): Historie inflačních cílů ČNB. Praha, Česká národní banka, březen 2024 [cit. 13. 3. 2024], <<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/>>.
- ČSÚ (2023): Projekce obyvatelstva České republiky – 2023–2100. Praha, Český statistický úřad, 30. 11. 2023 [cit. 15. 3. 2024], <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2023-2100>>.
- ČSÚ (2024a): Hrubý domácí produkt – časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů. Praha, Český statistický úřad, 28. 3. 2024 [cit. 28. 3. 2024], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2024b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 22. 4. 2024 [cit. 22. 4. 2024], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- ČSÚ (2024c): Výběrové šetření pracovních sil. Praha, Český statistický úřad, 16. 2. 2024 [cit. 4. 4. 2024], <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_cr>.
- ČSÚ (2024d): Výdaje vládních institucí podle funkcí (COFOG). Praha, Český statistický úřad, 7. 2. 2024 [cit. 4. 4. 2024], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.gov_c?mylang=CZ>.
- ČSÚ (2024e): Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí – 2024 (První notifikace, údaje notifikované Eurostatem). Praha, Český statistický úřad, 22. 4. 2024 [cit. 22. 4. 2024], <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/notifikace-deficitu-a-dluhu-vladnich-instituci-2023-prvni-notifikace-udaje-notifikovane-eurostatem>>.
- ECB (2009): ECB Monthly Bulletin. Frankfurt nad Mohanem, Evropská centrální banka, duben 2009, ISSN 1725-2822 (on-line). [cit. 13. 3. 2024], <<https://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200904en.pdf>>.
- EFC (2017): Specifications on the Implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the Format and Content of Stability and Convergence Programmes. Brusel, EFC, 15. května 2017 [cit. 13. 3. 2024], <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>>.
- EIA (2024): Spot Prices for Crude Oil and Petroleum Products. Washington, DC, U.S. Energy Information Administration, 28. 3. 2024 [cit. 28. 3. 2024], <https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_a.htm>.
- EK (2023a): Doporučení pro DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Česka na rok 2023 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2023. Brusel, Evropská komise, květen 2023 [cit. 13. 3. 2024], <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52023DC0603>>.
- EK (2023b): The 2024 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 257. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2023, ISBN 978-92-68-04232-8 (on-line). [cit. 6. 3. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2024a): AggregateEU launches First Mid-term Tender to ensure Stability and Predictability of Energy Supplies. Brusel, Evropská komise, únor 2024 [cit. 01. 03. 2024], <https://energy.ec.europa.eu/news/aggregateeu-launches-first-mid-term-tender-ensure-stability-and-predictability-energy-supplies-2024-02-15_en>.
- EK (2024b): Daily News 28/02/2024. Brusel, Evropská komise, 28. únor 2024 [cit. 06. 03. 2024], <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_24_1224>.
- EK (2024c): Economic Governance Review: Council and Parliament strike Deal on Reform of Fiscal Rules. Brusel, Evropská komise, únor 2024, [cit. 01. 03. 2024], <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/10/economic-governance-review-council-and-parliament-strike-deal-on-reform-of-fiscal-rules/>>.
- EK (2024d): Debt Sustainability Monitor 2023, European Economy Institutional Paper 271. Brusel, Evropská komise, březen 2024, ISBN 978-92-68-04246-5 (online). [cit. 17. 4. 2024], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2023_en>.
- EK (2024e): The 2024 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, 2024. [cit. 15. 3. 2024], v *přípravě*.

- Eurostat (2019): Population Projections, EUROPOP2019. Lucemburk, Eurostat, duben 2019 [cit. 19.3.2024], <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=proj>.
- Eurostat (2023): Population Projections, EUROPOP2023. Lucemburk, Eurostat, duben 2023 [cit. 19.3.2024], <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=proj>.
- Eurostat (2024): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, 3. 4. 2024 [cit. 3. 4. 2024], <<http://ec.europa.eu/eurostat>>.
- MF ČR (2019): Koncepce rozvoje kapitálového trhu v České republice. Praha, Ministerstvo financí ČR, březen 2019 [cit. 13. 3. 2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Material_2019_Koncepce-rozvoje-kapitaloveho-trhu-v-Ceske-republice-2019-2023.pdf>.
- MF ČR (2020): Strategie vlastnické politiky státu. Praha, Ministerstvo financí ČR, únor 2020 (aktualizováno 2021) [cit. 15. 3. 2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2021_Strategie-vlastnicke-politiky-statu.pdf>.
- MF ČR (2021a): Fiskální výhled ČR (leden 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 1. 3. 2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2021-Q1_Fiskalni-vyhled-CR-leden-2021.pdf>.
- MF ČR (2021b): Státní závěrečný účet ČR za rok 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2021, [cit. 6. 3. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>>.
- MF ČR (2023a): Konvergenční program ČR (duben 2023). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2023, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 15. 3. 2024], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-04-26_Konvergenčni-program-CR-duben-2023.pdf>.
- MF ČR (2023b): Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu k 31. 12. 2022. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2023 [cit. 13. 3. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/kontrola-a-regulace/majetek-statu/vlastnicka-politika-statu/2023/mf-informuje-o-plneni-strategie-vlastnicke-politik-53564>>.
- MF ČR (2023c): Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za rok 2022. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2023, [cit. 13. 3. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/kontrola-a-regulace/majetek-statu/vlastnicka-politika-statu/2023/mf-informuje-o-plneni-strategie-vlastnicke-politik-53564>>.
- MF ČR (2024a): Makroekonomická predikce ČR (duben 2024). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2024, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 10. 4. 2024], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2024-04-10_Makroekonomicka-predikce-duben-2024.pdf>.
- MF ČR (2024b): Hospodaření systému důchodového pojištění. Praha, Ministerstvo financí ČR, březen 2024, [cit. 13. 3. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>>.
- MF ČR (2024c): Rozpočtová strategie sektoru veřejných institucí České republiky na léta 2025 až 2027 (duben 2024). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2024, ISSN 2570-575X (on-line). [cit. 10. 4. 2024], *v přípravě*.
- MF ČR a ČNB (2024): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou – 2023. Praha, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, únor 2024, ISSN 2336-5110 (on-line). [cit. 26. 02. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2024/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-54852>>.
- MMR (2024): Nadlimitní veřejné zakázky v letech 2024 a 2025. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2024 [cit. 01. 03. 2024], <<https://portal-vz.cz/info-forum-vzdelavani/aktuality/nadlimitni-verejne-zakazky-v-letech-2024-a-2025/>>.
- MV ČR (2023): Elektronická sbírka zákonů i elektronická tvorba legislativy. Resort vnitra představil projekty modernizující přístup k právu a jeho tvorbě. Praha, Ministerstvo vnitra ČR, prosinec 2023 [cit. 27. 02. 2024], <<https://www.mvcr.cz/clanek/elektronicka-sbirka-zakonu-i-elektronicka-tvorba-legislativy-resort-vnitra-predstavil-projekty-modernizujici-pristup-k-pravu-a-jeho-tvorbe.aspx>>.
- Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku.
- Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/955 ze dne 10. května 2023, kterým se zřizuje Sociální klimatický fond a mění nařízení (EU) 2021/1060.

Nařízení vlády č. 204/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování ubytování a souvisejících služeb osobám s udělenou dočasnou ochranou, ve znění pozdějších předpisů. *(účinnost skončena)*

Nařízení vlády č. 290/2022 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2023 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2023 a o zvýšení důchodů v roce 2023.

Nařízení vlády č. 291/2022 Sb., o zvýšení příplatků k důchodu v roce 2023.

Nařízení vlády č. 292/2022 Sb., o zvýšení některých dávek péče o děti a zaopatřovacího příspěvku podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 322/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování nouzového ubytování a dočasného nouzového přístřeší a souvisejících služeb pro žadatele o udělení dočasné ochrany a pro osoby s udělenou dočasnou ochranou. *(účinnost skončena)*

Nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Nařízení vlády č. 463/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci dodávaných na ztráty v distribučních soustavách a o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu na ztráty za stanovené ceny ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 5/2023 Sb., o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 286/2023 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024.

Nařízení vlády č. 287/2023 Sb., o zvýšení zvláštního příspěvku k důchodu.

Nařízení vlády č. 288/2023 Sb., o výši vyměřovacího základu pro pojistné na veřejné zdravotní pojištění hrazené státem pro rok 2024.

Nařízení vlády č. 335/2023 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 428/2021 Sb., o přípustné míře veřejné podpory v regionech soudržnosti České republiky.

Nařízení vlády č. 70/2024 Sb., o maximální částce příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce.

OECD (2015): Metodické pokyny OECD pro správu a řízení státem vlastněných společností, vydáno 2015. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Paříž, 2015, ISBN 978-80-270-2599-2. [cit. 15. 3. 2024], <https://www.oecd-ilibrary.org/metodicke-pokyny-oecd-pro-spravu-a-rizeni-statem-vlastnenych-spolocnosti-vydano-2015_5j8l9bmkhsd1.pdf?itemId=/content/publication/9788027025992-cs&mimeType=pdf>.

OVA č. 86/24: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

Sdělení komise C/2023/902 ze dne 16. 11. 2023, Odpovídající hodnoty finančních limitů podle směrnic Evropského parlamentu a Rady 2014/23/EU, 2014/24/EU, 2014/25/EU a 2009/81/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES. Text s významem pro EHP.

Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států.

Směrnice Rady (EU) 2022/2523 ze dne 14. prosince 2022 o zajištění globální minimální úrovně zdanění nadnárodních skupin podniků a velkých vnitrostátních skupin v Unii.

Sněmovní tisk č. 573/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Sněmovní tisk č. 649/0, vládní návrh zákona o regulaci lobbování.

Sněmovní tisk č. 650/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o regulaci lobbování.

ÚV (2023): Programové prohlášení vlády České republiky, Praha, Úřad vlády české republiky, leden 2022, ve znění revize 03/2023.

ÚV (2024): Národní program reforem České republiky 2024. Praha, Úřad vlády ČR.

Usnesení vlády ČR ze dne 15. prosince 2014 č. 1053 k Programu ZÁRUKA 2015 až 2023 – podpora přístupu malých a středních podnikatelů k bankovním úvěrům.

Usnesení vlády ČR ze dne 4. února 2019 č. 104 o Inovační strategii České republiky 2019–2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 17. února 2020 č. 115 o Strategii vlastnické politiky státu.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. března 2020 č. 260 o podpoře pro osoby samostatně výdělečně činné a malé střední podnikatele COVID II.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 46 o Programu Záruka COVID Sport.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 51 o Programu COVID Záruka CK.

Usnesení vlády ČR ze dne 5. listopadu 2021 č. 982 o změně rámcových podmínek dotačního titulu COVID-Ubytování II schválených usnesením vlády ze dne ze dne 29. března 2021 č. 334.

Usnesení vlády ČR ze dne 15. února 2023 č. 112 o poskytnutí dotace provozovateli přenosové soustavy na krytí části nákladů na ztráty v přenosové soustavě a na zajištění systémových služeb pro rok 2023 a o změně usnesení vlády ze dne 4. ledna 2023 č. 17, o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny.

Usnesení vlády ČR ze dne 12. července 2023 č. 525 ke kapitálovému posílení Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a.s. za účelem pojištění vývozních úvěrových rizik na Ukrajinu.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. srpna 2023 č. 577 o vyhodnocení využití metody spolupráce veřejného a soukromého sektoru na projektech železniční a dálniční infrastruktury.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2023 č. 613 o aktuálních informacích k Národnímu plánu obnovy.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. srpna 2023 č. 621 o analýze k možnostem odčerpávání nelegálně nabytého majetku.

Usnesení vlády ČR ze dne 27. září 2023 č. 709 o projektu Jednotný portál evidence kontrol – Kalendář plánovaných kontrol.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. října 2023 č. 784 k aktualizaci vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu.

Usnesení vlády ČR ze dne 13. prosince 2023 č. 973 o stanovení prostředků státního rozpočtu podle § 28 odst. 3 zákona o podporovaných zdrojích energie pro rok 2024.

Usnesení vlády ČR ze dne 20. prosince 2023 č. 981 o zprávě o implementaci Modernizačního fondu v České republice a aktualizaci Obecného programového dokumentu Modernizačního fondu.

Usnesení vlády ČR ze dne 24. ledna 2024 č. 64 o souhlasu vlády se založením akciové společnosti Státní investiční a rozvojová společnost, a. s. a pověřením výkonem práv jediného akcionáře.

Usnesení vlády ČR ze dne 21. února 2024 č. 115 k věcnému záměru zákona o řízení a kontrole veřejných financí.

ÚZSVM (2023): Výroční zpráva 2022. Praha, Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, 2023, [cit. 27. 02. 2024], <https://www3.uzsvm.cz/2023/04/03/vyrocní_zprava_uzsvm_2022.pdf>.

VRP (2024a): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k makroekonomické prognóze Ministerstva financí ČR 2024–2025. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 16. dubna 2024 [cit. 17. 4. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/vybor-pro-rozpocetove-prognozy/stanoviska-a-dalsi-dokumenty/2024/stanovisko-vyboru-pro-rozpocetove-prognozy-k-makroe-55529>>.

VRP (2024b): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k predikci příjmů sektoru vládních institucí Ministerstva financí ČR 2024–2025. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 16. dubna 2024 [cit. 17. 4. 2024], <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/vybor-pro-rozpocetove-prognozy/stanoviska-a-dalsi-dokumenty/2024/stanovisko-vyboru-pro-rozpocetove-prognozy-k-predik-55530>>.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 179/2018 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění zápůjčky České národní banky pro Mezinárodní měnový fond.

Zákon č. 214/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 518/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 520/2021 Sb. o dalších úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. *(účinnost skončena)*

Zákon č. 128/2022 Sb., o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 142/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 196/2022 Sb., o jednorázovém příspěvku na dítě.

Zákon č. 198/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb., a zákon č. 66/2022

Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb.

Zákon č. 216/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 241/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 260/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 358/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 363/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 365/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 366/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 455/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 75/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 166/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 177/2023 Sb., financování obrany České republiky a o změně zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o financování obrany).

Zákon č. 183/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 234/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 321/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.

Zákon č. 407/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 409/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví.

Zákon č. 416/2023 Sb., o dorovnávacích daních pro velké nadnárodní skupiny a velké vnitrostátní skupiny.

Zákon č. 462/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem finančního trhu a s podporou zajištění na stáří.

Zákon č. 465/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 1/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Příloha: Konvergence

Ekonomická úroveň ČR, vyjádřená hrubým domácím produktem na obyvatele v běžné paritě kupní síly, byla v roce 2023 o 9 % nižší než v EU, resp. o 21 % nižší než v Německu. Ačkoliv se hospodářská úroveň ČR v letech 2000–2008 díky silnému ekonomickému růstu průměru EU rychle přibližovala, v důsledku recesí a pouze mírného oživení se poté proces konvergence do roku 2013 zastavil. Následně se však ČR začala znovu pozvolna přibližovat k průměru EU, a to až do roku 2020, kdy svět ochromila pandemie koronaviru, došlo k synchronizovanému propadu hospodářské aktivity a konvergence opět ustala (viz Graf P.1). V souvislosti s přetrvávajícími dopady pandemie a ruské agrese vůči Ukrajině, které vedly k razantnímu nárůstu cen a zpřísnění měnové politiky, očekáváme, že by k obnovení procesu konvergence mohlo dojít až po roce 2024.

Komparativní cenová hladina ČR vykazovala od roku 1995 rostoucí trend. Během let 2013 a 2014 pak v důsledku měnového závazku ČNB a s ním souvisejícího oslabení koruny vůči euru došlo k jejímu poklesu, v roce 2014 se dokonce snížila až na hodnotu roku 2006. Od

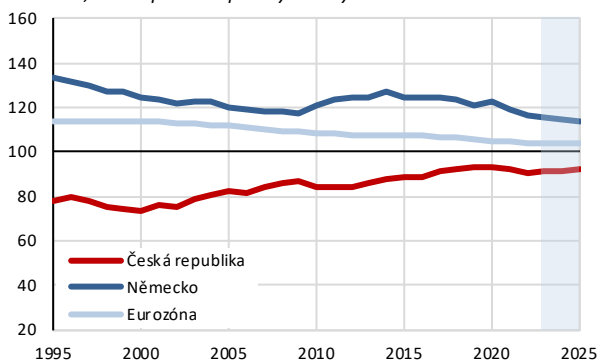
roku 2015 však opět postupně rostla (Graf P.2). V letech 2022 a 2023 se komparativní cenová hladina vlivem rychlejšího růstu cen v ČR a apreciacie koruny výrazněji zvýšila, a to až na 84 % průměru EU. V letošním roce by se při malém inflačním diferenciálu mohla v důsledku oslabení koruny snížit na 80 % průměru EU.

Kvůli oslabení české měny a mírnému snížení produktivity v ČR by se produktivita práce na odpracovanou hodinu (Graf P.3) v ČR mohla letos snížit na 59 % úrovně EU. V příštím roce by naopak mohla vzrůst na 61 % průměru EU.

Po roce 2008 došlo po období mzdové konvergence k jejímu dočasnému zastavení. Následně se průměrná mzda v soukromém sektoru v ČR pohybovala v průměru okolo 46% úrovně EU. V letech 2017–2019 se vlivem ekonomické konjunktury a zvyšování minimální a zaručené mzdy začal tento poměr opětovně zvyšovat, a to až do roku 2020, kdy mírně poklesl. Napjatý trh práce přispěl k růstu průměrné nominální mzdy, která se v roce 2023 dostala na 62 % průměru EU, v paritě kupní síly pak její úroveň činila 74 %.

Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň

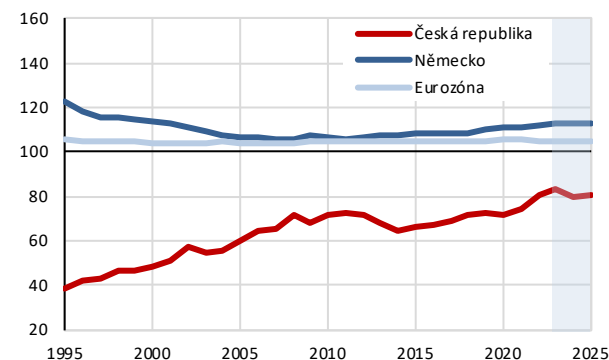
EU27=100, HDP v paritě kupní síly na obyvatele

Zdroj: ČSÚ (2024a), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.2: Komparativní cenová hladina

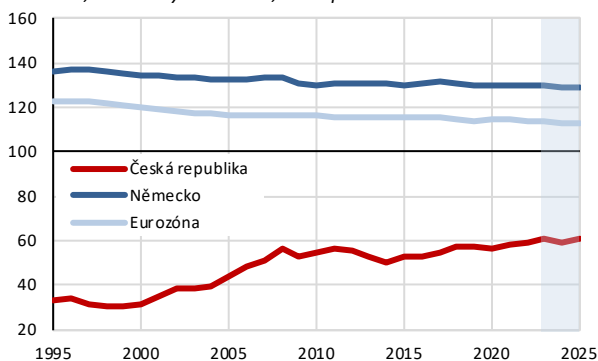
EU27=100

Zdroj: ČSÚ (2024a), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.3: Reálná produktivita práce

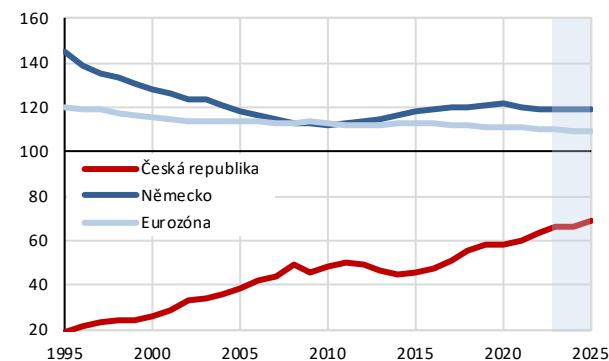
EU27=100, stálé ceny roku 2010, na odpracovanou hodinu

Zdroj: Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR a AMECO (2024).

Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci

EU27=100

Zdroj: AMECO (2024), Eurostat (2024). Výpočty a predikce MF ČR.

Slovníček pojmů

Aktuální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je sestavován např. státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy orgánů výkonné nebo zákonodárné moci do příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dlouhodobé úrokové sazby jsou měřeny na základě výnosů dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů do doby splatnosti v procentech za rok. Jako reprezentativní jsou klasifikovány dluhopisy, jejichž zbytková splatnost se pohybuje v rozmezí 8 až 12 let (použití těchto mezi plně vychází z podmínek českého trhu se státními dluhopisy, které byly nastaveny na základě periodicity emisí státních dluhopisů ČR). Z tohoto souboru je následně generována taková kombinace dluhopisů, jejíž průměrná zbytková splatnost se nejvíce přibližuje hranici 10 let.

Dluhové pravidlo národního fiskálního rámce aktivuje zákony definovaná opatření, pokud relativní výše dluhu sektoru vládních institucí, snížená o rezervu peněžních prostředků z financování státního dluhu, překročí 55 % HDP. Tato opatření stanovují podmínky pro přípravu návrhů rozpočtů jednotlivých segmentů sektoru vládních institucí (státní rozpočet, rozpočty státních fondů, zdravotně pojistné plány zdravotních pojišťoven a rozpočty územních samosprávných celků); ostatním veřejným institucím omezují nové závazky vedoucí k navýšení dluhu sektoru vládních institucí se splatností delší než 1 rok.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Na rozdíl od primárního fiskálního úsilí nezahrnuje zejména příjmy z fondů EU a výdaje do rozpočtu EU, a naopak zahrnuje určité jednorázové operace (zpravidla opatření vlády s přímým fiskálním dopadem).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní, či restriktivní nastavení fiskální politiky v daném roce.

Indikátory fiskální udržitelnosti charakterizují na základě dlouhodobých projekcí udržitelnost veřejných financí a rozsah potřebné změny k jejímu dosažení. Evropská komise využívá tři hlavní indikátory. **Indikátor S0** je složený z 28 makrofinančních a fiskálních ukazatelů, který indikuje fiskální rizika pro nadcházející rok. **Indikátor S1** vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno ve středním horizontu zlepšit primární strukturální saldo pro dalších 5 let, aby dluh sektoru vládních institucí v roce 2030 činil 60 % HDP. **Indikátor S2** vyčísluje, o kolik procent HDP je nutno trvale zlepšit primární strukturální saldo, aby dluh sektoru vládních institucí zůstal stabilní v nekonečném časovém horizontu (tj. aby současná hodnota budoucích primárních sald byla rovna aktuální výši dluhu sektoru vládních institucí).

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. **Reálný HDP** je hrubý domácí produkt vyjádřený

v cenách referenčního roku. Tato transformace umožňuje při analýze HDP (či jiné veličiny) v čase eliminovat vliv změny cen a soustředit se pouze na změny fyzického objemu. **Hrubá přidaná hodnota** představuje rozdíl mezi hodnotou produkce a mezi-spotřebou (produkce užitá při výrobě jiného zboží či služeb).

Index spotřebitelských cen je jedním z indexů měřících cenovou hladinu. Je konstruován na základě pravidelného sledování vývoje cen vybraných zboží a služeb (tzv. reprezentantů) ve spotřebním koši domácností. Každý reprezentant má určitou váhu. Spotřební koš je rozdělen na 12 oddílů (např. potravin a nealkoholické nápoje; alkoholické nápoje, tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie a paliva; atd.). **Harmonizovaný index spotřebitelských cen** je kalkulován v zemích EU podle jednotných a právně závazných postupů, což (na rozdíl od národních indexů) umožňuje srovnatelnost tohoto ukazatele mezi zeměmi.

Inflace je trvalý růst všeobecné cenové hladiny, resp. vnitřní znehodnocování měny. Cenová hladina se měří pomocí cenových indexů, např. indexu spotřebitelských cen či harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Nejčastěji zmiňovaná **meziroční míra inflace** je relativní změna indexu spotřebitelských cen proti stejnému měsíci předchozího roku. **Průměrná míra inflace** je relativní změna průměru indexu spotřebitelských cen v posledních 12 měsících proti průměru indexu spotřebitelských cen v předcházejících 12 měsících. Míry inflace se vyjadřují v procentech. **Administrativními opatřeními u spotřebitelských cen** rozumíme státní opatření, která přímo působí na cenovou hladinu. Zahrnují vliv změn nepřímých daní (daň z přidané hodnoty, spotřební a energetické daně) a regulovaných cen (např. elektřina, plyn, teplo, vodné a stočné, městská hromadná doprava).

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu orgánů výkonné nebo zákonodárné moci (např. výdaje na odstraňování následků povodní).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě. **Peněžní kapitálový transfer** je definován jako peněžní převod bez očekávané protihodnoty jednotky, která daný transfer obdržela. **Naturální kapitálový transfer** je založen na převodu vlastnictví aktiva (jiného než zásob a peněz) nebo zrušení závazku věřitelem, za nějž nebyla přijata žádná protihodnota, převzetí dluhu apod.

Komparativní cenová hladina představuje poměr HDP v tržním měnovém kurzu a v paritě kupní síly.

Demografická míra závislosti je poměr počtu obyvatel v seniorském věku (nad 64 let) k počtu obyvatel v produktivním věku – nezohledňuje tedy prodlužování věku odchodu do důchodu.

Nezaměstnanost (z Výběrového šetření pracovních sil) odpovídá počtu osob, které ve sledovaném období (referenčním týdnem) souběžně splňovaly tři podmínky: nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. **Míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných a pracovní síly. Osoba s délkou trvání nezaměstnanosti delší než 12 měsíců je považována za **dlouhodobě nezaměstnanou**.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v aktuální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky $t-4$ až $t-1$. MF ČR zpracovává predikci týkající se běžného roku t . Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh, včetně vysvětlení přechodu ze salda v národní metodice k aktuálnímu saldu a příspěvků ke změně výše dluhu, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, např. tabulku záruk.

Při využití metody **parity kupní síly** se porovnávání ekonomického výkonu jednotlivých zemí v rámci EU provádí ve standardech kupní síly, což je umělá měnová jednotka vyjadřující množství statků, které je v průměru možné zakoupit za 1 euro na území EU po kurzovém přepočtu u zemí, jež používají jinou měnovou jednotku než euro.

Peněžité sociální dávky představují dávky sociálního zabezpečení (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Platební bilance zachycuje pro dané území ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Základní struktura platební bilance vychází z metodiky Mezinárodního měnového fondu a zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet (včetně změny devizových rezerv).

Krátkodobou úrokovou míru v prostředí ČR představuje PRI-BOR 3M, což je referenční úroková sazba indikující průměrnou sazbu, za níž si mohou banky na trhu mezibankovních depozit půjčit se splatností 3 měsíce.

Potenciální produkt je úroveň ekonomického výkonu při „plném“ využití disponibilních zdrojů. Plné využití zdrojů je zde myšleno spíše jako optimální a rovnovážné, která nevede k tlakům např. ve změně dynamiky inflace apod.

Produkční mezera je rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem měřený v procentech potenciálního produktu. Slouží k identifikaci pozice ekonomiky v cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly EU. V ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše). **Primární strukturální saldo** je dále očištěné o úroky.

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu sektoru vládních institucí a má zajistit udržitelnost veřejných financí dané země. Odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení. Dodržování střednědobých cílů by mělo členským státům umožnit zachování dostatečné rezervy vůči referenční hodnotě salda sektoru vládních institucí ve výši -3 % HDP během obvyklých cyklických výkyvů, zabezpečit postupné kroky směrem k udržitelnosti a umožnit prostor pro

případné potřebné rozpočtové operace. Postup jeho výpočtu je určen prováděcím dokumentem EFC (2017). Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda $-0,75$ % HDP, přičemž je revidován každé tři roky.

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje investiční aktivitu jednotek. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vládních institucí, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhradu zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako např. výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.). Služby sektoru vládních institucí, které jsou poskytovány ke spotřebě celé společnosti, jsou obvykle oceněny na úrovni vlastních nákladů na danou službu, protože neprocházejí trhem, který by je ocenil. Z výše uvedených důvodů se spotřeba skládá zejména z mezispotřeby (tj. zboží a služeb, vyjma fixních aktiv, spotřebovaných v procesu výroby jiného statku či služby), náhrad zaměstnancům (mzdy a platy včetně pojistného hrazeného zaměstnavatelem), naturálních dávek domácnostem (zejména platby zdravotních pojišťoven lékařským zařízením mimo sektor vládních institucí) či spotřeby fixního kapitálu. Nezapočítává se celá hodnota těchto transakcí, ale pouze ta, která se váže k produkci oceněné vlastními náklady. Náklady na tvorbu činností procházejících plně či částečně trhem, za něž dostává sektor vládních institucí úplatu, jsou pak z výdajů na jeho spotřebu očištěny.

Výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu limituje růst reálných upravených výdajů sektoru vládních institucí očištěných o diskreční příjmová opatření („očištěné výdaje“) tak, aby daný členský stát dosáhl svého střednědobého rozpočtového cíle a následně se jej držel. U států, které jsou na svém střednědobém rozpočtovém cíli, mohou očištěné výdaje růst nejvýše tempem průměrného růstu potenciálního produktu spočteným v desetiletém horizontu zahrnujícím pět let minulých, rok běžný a čtyři roky nadcházející. Průměrná míra růstu potenciálního produktu je aktualizována každoročně na základě jarní hospodářské předpovědi EK s platností vždy pro následující rok. U států, které svého střednědobého rozpočtového cíle ještě nedosáhly, je nejvyšší přípustné tempo růstu očištěných výdajů nižší, než průměrný růst potenciálního produktu. Rozdíl mezi oběma tempy se označuje jako konvergenční doložka a odráží fiskální úsilí požadované pro postupné dosažení střednědobého rozpočtového cíle.

Výdajové pravidlo národního fiskálního rámce slouží jako východisko pro přípravu návrhů státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů. Pravidlo odvozuje maximální objem výdajů sektoru vládních institucí zejména od strukturální části příjmů tohoto sektoru zvýšených o $0,75$ % HDP. Toto zvýšení představuje stanovený střednědobý rozpočtový cíl ČR. Pravidlo je doplněno o automatický korekční mechanismus, reflektující zpětně hodnocený odklon skutečné úrovně výdajů od pravidlem předepsané, a je doprovázeno přesně definovanými únikovými klauzulemi, podle zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

